

Maahanmuuton mahdollisuudet osaavan työvoiman näkökulmasta

8.6.2022

Sisältö

1 JOHDANTO	3
2 TILASTOTARKASTELU MAAHANMUUTOSTA JA VIERASKIELISESTÄ VÄESTÖSTÄ	5
2.1 Maahan- ja maastamuuttovirrat	6
2.1.1 Maahan- ja maastamuuttovirrat kansallisesta näkökulmasta	6
2.2 Maahan- ja maastamuuttovirrat alueellisesta näkökulmasta	19
2.2.1 Maahanmuuttovirtojen alueellinen jakautuminen	19
2.3 Vieraskieliset Suomessa	25
2.3.1 Vieraskieliset Suomessa ja vieraskielisen väestön kehitys 2010-luvulla	25
2.3.2 Vieraskieliset työmarkkinoilla	30
2.3.3 Vieraskielisten alueellinen liikkuvuus Suomen sisällä	37
2.3.4 Vieraskielisten ennustettu kehitys 2020–2040	42
2.4 Ulkomaalaisten opiskelijoiden sijoittuminen	45
2.4.1 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen ammatillisesta koulutuksesta	45
2.4.2 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen ammattikorkeakouluista	48
2.4.3 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen yliopistoista	51
2.5 Yhteenveto ja johtopäätökset tilastoanalyysistä	55
3. LAADULLINEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	59
3.1 Maahanmuuttaneissa on käyttämätöntä potentiaalia	59
3.2 Työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa tavoitellaan, ja sen eteen tehdään suunnitelmia, mutta työ on vielä kesken. Työlupakäytännöt ovat selkeä pullonkaula.	61
3.3 Työelämään pääsyyn ja integroitumiseen vaikuttaa rakenteelliset tekijät ja esteet: maahanmuuttostatus, osaamisen tunnistaminen, koulutuksen saatavuus, palvelut, asenteet ja syrjintä	64
3.4 Työvoiman näkökulmasta on tarve kehittää työelämän vastaanottavuutta	70
3.5 Kohdennetut työllisyyspalvelut kantavat hedelmää. Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden ohjaus palveluihin ei vielä toimi toivotusti	71
3.6 Tutkimusta löytyy kotoutumisen ja työllisyyden haasteista ja palvelutarpeista, ei niinkään palveluiden vaikuttavuudesta tai koulutus- tai työperäisestä maahanmuutosta. Tilastopohja on puutteellinen	74
LÄHTEET	76
LIITTEET	82

1 Johdanto

Käsillä oleva raportti pitää sisällään määrällisen ja laadullisen tarkastelun maahanmuuttajien työllistymisen mahdollisuuksista ja haasteista työvoiman tarjonnan näkökulmasta. Maahanmuuttoselvityksen tavoitteena on tukea Opetushallituksen koordinoiman Osaamisen ennakointifoorumin työtä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon ennakkoinnissa keskipitkällä aikavälillä.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon ennakkoinnissa pidemmällä aikavälillä on oleellista tunnistaa, että ensinnäkin riittävä määrä potentiaalista työvoiman tarjontaa on saatavilla. Suomen työväestö on 2010-luvulla kasvanut nettomaahanmuuton ansiosta, ja tulevana vuosikymmeninä ennusteiden perusteella maahanmuuton merkitys työväestön ylläpitämisessä korostuu. Maahanmuuttovirrat eivät jakaudu maassa tasaisesti, ja ne myös muuttuvat jatkuvasti esimerkiksi suosituimpien lähtömaiden osalta. Vastaavasti jo maahanmuuttanut väestö on heterogeenistä. Kokonaisuuden kannalta oleellista on, että tarpeeseen vastaavaa työvoimaa olisi saatavilla kaikissa maakunnissa, ei vain Etelä-Suomessa.

Maahanmuuttajien rooli työvoiman tarjonnan kasvamisessa perustuu veto- ja pitovoimaan. Ensinnäkin kohdehenkilöitä tulee houkutella Suomeen, mutta sen lisäksi heidän myös tulisi pysyä Suomessa. Ulkomaalaisten opiskelijoiden pysyminen Suomessa valmistumisen jälkeen kasvattaisi työvoiman tarjontaa, ja osajien houkutteluun verrattuna jo Suomessa olevista opiskelijoista saatavat hyödyt voivat näkyä nopeammin ja laajemmin.

Käsillä oleva raportti on kaksiosainen ja sisältää tilastollisen ja laadullisen tarkastelun. Tämän selvityksen tilastotarkastelussa muodostetaan erinäisten tilastolähteiden perusteella kokonaiskuva maahanmuutosta ja vieraskielisestä väestöstä Suomessa sekä näiden merkitystä suhteessa työmarkkinoihin. Tarkastelussa mukana ovat maahan- ja maastamuuton eri virrat, rakenne ja vaikutukset etenkin työvoiman tarjonnan näkökulmasta. Tilastollinen tarkastelu perustuu laajaan kokoelmaan eri tilastolähteitä. Tilastolähteet ovat osin vapaasti saatavia, mutta tarkastelussa on myös käytetty maksullisia tilastolähteitä sekä erikseen tilattuja aineistoja. Tilastolähteet perustuvat pääasiassa Tilastokeskuksen tietokantoihin ja lähteisiin, mutta eri maahanmuuttovirtojen kartoittamiseen on hyödynnetty myös esimerkiksi Migrin tilastoja. Lisäksi on tarkasteltu vieraskielisten koulutuksen jälkeistä sijoittumista. Kyseinen tarkastelu perustuu täysin Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen tietoihin.

Työvoiman tarjonnan parantumiseen ei riitä pelkkä vieraskielisen väestön määrän kasvaminen. Maahanmuuttaneiden siirtyminen työelämään vaatii onnistunutta kotoutumista niin yksilön kuin yhteiskunnankin osalta. Kielitaidon ja sopivan osaamisen lisäksi myös esimerkiksi yhteiskunnan tai työnantajan asenteiden tulisi tukea kotoutumista mahdollisimman hyvin. Vieraskielisten

työllisyysaste jää usein kantaväestöä matalammaksi, jolloin työvoiman tarjontapotentiaali jää hyödyntämättä.

Selvityksen laadullisessa osassa tarkastellaan laadulliseen lähdeaineistoon perustuen, miten tai minkälaisilla palveluilla edellä tilastotarkastelussa tunnistettua maahanmuuttajien työvoiman tarjonta voisi hyödyttää työmarkkinoita mahdollisimman laajasti. Tarkastelussa käsitellään aineiston sallimissa raameissa vetovoimaan ja osajien houkutteluun liittyviä käytänteitä, tunnistettuja työllistymistä estäviä tai hidastavia tekijöitä sekä palveluita tai ratkaisuja, joilla näihin voidaan vastata. Laadullinen selvityksen aineistona on käytetty keskeisiä (pääosin) viimeisen viiden vuoden aikana julkaistuja tutkimuksia ja viranomaisraportteja kokonaiskuvan saamiseksi. Työssä on lisäksi hyödynnetty viimeaikaisia selvityksen tekijöiden aihepiirin ympäriltä tehtyjä haastatteluja ja muita tiedonkeruita.

Selvityksen tuloksena muodostuu paitsi kuva siitä, missä laajuudessa maahanmuuttanutta väestöä voi hyödyntää työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelman ratkaisemiksi ja myös siitä, millaisia toimenpiteitä se toteutuakseen vaatisi työnantajilta, palvelujärjestelmältä tai laajemmin koko yhteiskunnalta.

Työ on tehty Opetushallituksen toimeksiannosta tammikuun ja huhtikuun 2022 välisenä aikana. Selvitys on toteutettu Owal Group Oy:n ja MDI Public Oy:n yhteistyönä. Laadullisesta selvityksestä on vastannut Owal Group ja määrällisestä tarkastelusta MDI.

Raportin ensimmäinen osa (luku 2) pitää sisällään tilastollisen tarkastelun, joka koostuu kolmesta pääluvusta ja näiden pohjalta tehdystä yhteenvedosta. Ensimmäisessä luvussa (2.1) on tarkasteltu maahan- ja maastamuuttovirtoja sekä näiden virtojen rakennetta. Toisessa luvussa (2.2) on tarkasteltu vieraskielistä väestöä Suomen työmarkkinoilla sekä vieraskielisen väestön ennakoitua tulevaa kehitystä MDI:n väestöennusteen pohjalta. Kolmannessa luvussa (2.3) on tarkasteltu vieraskielisen väestön koulutuksen jälkeistä sijoittumista niin työmarkkinoiden kuin alueen näkökulmasta. Viimeisessä luvussa (2.4) on edeltävien lukujen perusteella tehty yhteenveto ja johtopäätökset. Luku kolme pitää sisällään laadullisen tarkastelun ja johtopäätökset.

2 Tilastotarkastelu maahanmuutosta ja vieraskielisestä väestöstä

Tässä tilastotarkastelussa kuvataan erinäisten tilastolähteiden perusteella maahanmuuttoa ja vieraskielisen väestöä Suomessa sekä näiden merkitystä etenkin työmarkkinoiden näkökulmasta. Tavoitteena on koostaa tietoa maahan- ja maastamuuton eri virroista, rakenteesta ja vaikutuksista etenkin työvoiman tarjonnan näkökulmasta. Tarkastelu kytkeytyy osaksi työvoiman tarjonnan ja kysynnän keskipitkän aikavälin ennakointityötä.

Tilastotarkastelu koostuu kolmesta luvusta ja näiden pohjalta tehdystä yhteenvedosta. Ensimmäisessä luvussa on tarkasteltu maahan- ja maastamuuttovirtoja sekä näiden virtojen rakennetta. Toisessa luvussa on tarkasteltu vieraskielistä väestöä Suomen työmarkkinoilla sekä vieraskielisen väestön ennakoitua tulevaa kehitystä MDI:n väestöennusteen pohjalta. Kolmannessa luvussa on tarkasteltu vieraskielisen väestön koulutuksen jälkeistä sijoittumista niin työmarkkinoiden kuin alueen näkökulmasta. Viimeisessä luvussa on edeltävien lukujen perusteella tehty yhteenvedo ja johtopäätökset.

Tilastotarkastelu perustuu erinäisiin tilastolähteisiin maahan- ja maastamuutosta sekä vieraskielisestä väestöstä Suomessa. Osa tilastolähteistä perustuu vapaasti saatavilla oleviin lähteisiin, erityisesti Tilastokeskuksen StatFin-tietokantaan. Tarkasteluun on myös hyödynnetty Tilastokeskuksen maksullisia tietokantoja, etenkin muuttoliike- ja väestömuutokset sekä väestörakenne tietokantaa.

Lisäksi tarkastelua varten tilattiin kolme erillisaineistoa maahan- ja maastamuutosta koulutusalan mukaan, maahan- ja maastamuutosta ammattiluokan mukaan sekä vieraskielisestä väestöstä koulutusalan, ammattiluokan sekä työmarkkina-aseman mukaan. Maahan- ja maastamuuton tilastoissa on huomioitava tilastointiperiaatteet: maahan- ja maastamuuttaneiden taustatiedot perustuvat muuttovuoden lopun tietoihin, joita ei päivitetä enää takautuvasti. Esimerkiksi maahanmuuttajan koulutusala tai työmarkkina-asema perustuu muuttovuoden viimeisen päivän tilanteeseen, ei tämänhetkiseen tilanteeseen. Tämän takia vieraskielisen väestön tarkastelu Suomessa tuottaa tarkemman kuvan maahanmuuttotilanteesta nykytilasta.

Vieraskielisellä henkilöllä viitataan henkilöön, jonka kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame¹. Vieraskielinen henkilö saattaa siis olla Suomen kansalainen, ja toisaalta kotimaisiin kieliryhmiin kuuluva ei välttämättä ole Suomen kansalainen². Vieraskielisyys ei välttämättä kerro henkilön kotimaisten kielten taidosta tai integraation asteesta, sillä ryhmä on erittäin homogeeninen. Väestörekisteriin merkityn äidinkielen osalta on ongelmallista, että henkilö voi ilmoittaa vain yhden äidinkielen, jolloin kaksi- tai monikieliset eivät käy ilmi tilastoista. Äidinkielen voi muuttaa väestörekisteriin ilmoituksella. Maahanmuuton vaikutusten tarkasteluun kielipohjainen tarkastelu

¹ Joskin osassa tilastoineja saamenkieliset ovat ryhmitetty Tilastokeskuksen toimesta osaksi vieraskielisten ryhmää (esim. muuttoliikkeen tilastot).

² Esim. Ruotsin kansalainen tilastoidaan Suomessa kotimaisiin kieliryhmiin, jos kyseessä olevan henkilön käyttökieli on ruotsi.

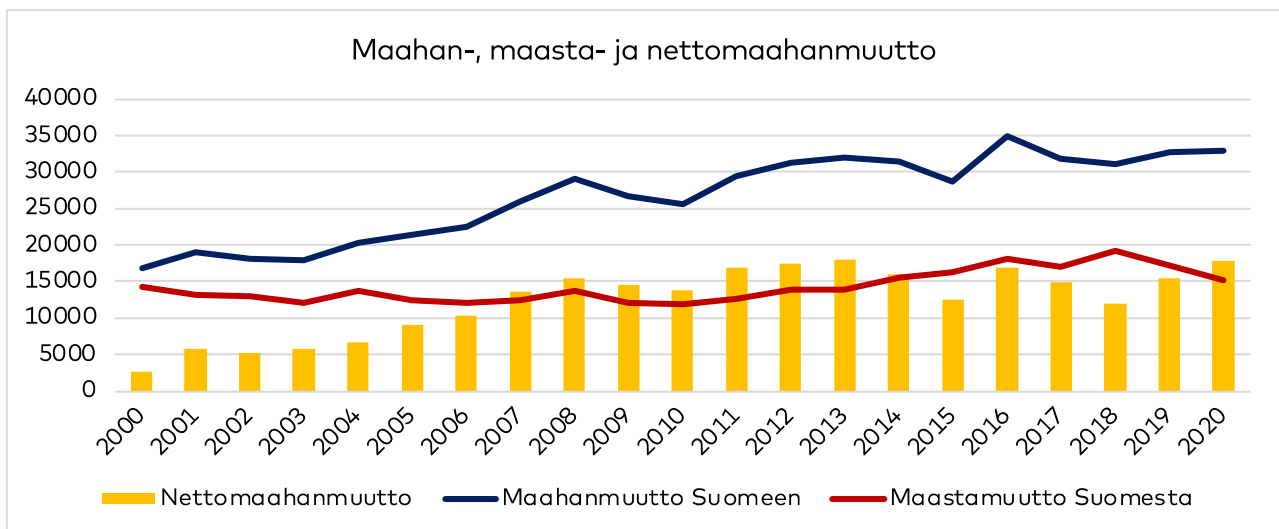
on kuitenkin toimiva, sillä kyseinen luokitus tavoittaa kohtuullisen hyvin maahanmuuttajataustaiset henkilöt, toisin kuin esimerkiksi kansalaisuus.

2.1 Maahan- ja maastamuuttovirrat

2.1.1 Maahan- ja maastamuuttovirrat kansallisesta näkökulmasta

2.1.1.1 Yleiskuva

2000-luvun aikana Suomeen tehtiin yhteensä 560 000 muuttoja ulkomailta. Maahanmuuttojen määrän trendi oli vahvasti kasvava 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. 2010-luvulla taas maahanmuuttojen määrä on saavuttanut noin 30 000 muuton vuositason, eikä muuttojen määrä ole poikennut tästä merkittävästi vuotta 2016 lukuun ottamatta, johon heijastuu vuoden 2015 poikkeuksellinen maahanmuutto³. Maahanmuuton taso pysyi myös vuonna 2020 edellisiä vastaavana pandemiasta huolimatta. Muuttoliikkeen rakenne kuitenkin muuttui kyseisen vuoden aikana.

Kuvio 1 Maahan, maasta- ja nettomaahanmuutto 2000–2020 koko maassa. Lähde: Tilastokeskus, statfin: maahanmuutto

Suomesta muutti ulkomaille 2000-luvun aikana yhteensä hieman alle 300 000 henkilöä. Maastamuuttojen määrässä ei tapahtunut vastaavaa kasvua kuin maahanmuutossa 2000-luvulla, minkä seurauksena ero maahan- ja maastamuuttojen määrissä on kasvanut 2000-luvun aikana voimakkaasti. 2010-luvun loppupuolella maastamuuttojen määrä on ollut maltillisessa kasvussa, mutta vuosien 2019 ja 2020 aikana maastamuuttojen määrä on jälleen ollut laskussa. Etenkin vuonna 2020 maastamuuttojen määrä laski erittäin voimakkaasti. Pitkälti pandemian seurauksena kotimaisten kieliryhmien maastamuutto väheni merkittävästi.

³ Turvapaikanhakijat eivät näy maahanmuuton tilastoissa ennen kuin henkilö on saanut turvapaikan. Tämän takia vuoden 2015 maahanmuuttopiikki näkyy vuoden 2016 tilastoissa ja piikki on itse maahanmuuttajien määrää matalampi, sillä osalle turvapaikan hakijoista ei myönnetty turvapaikkaa.

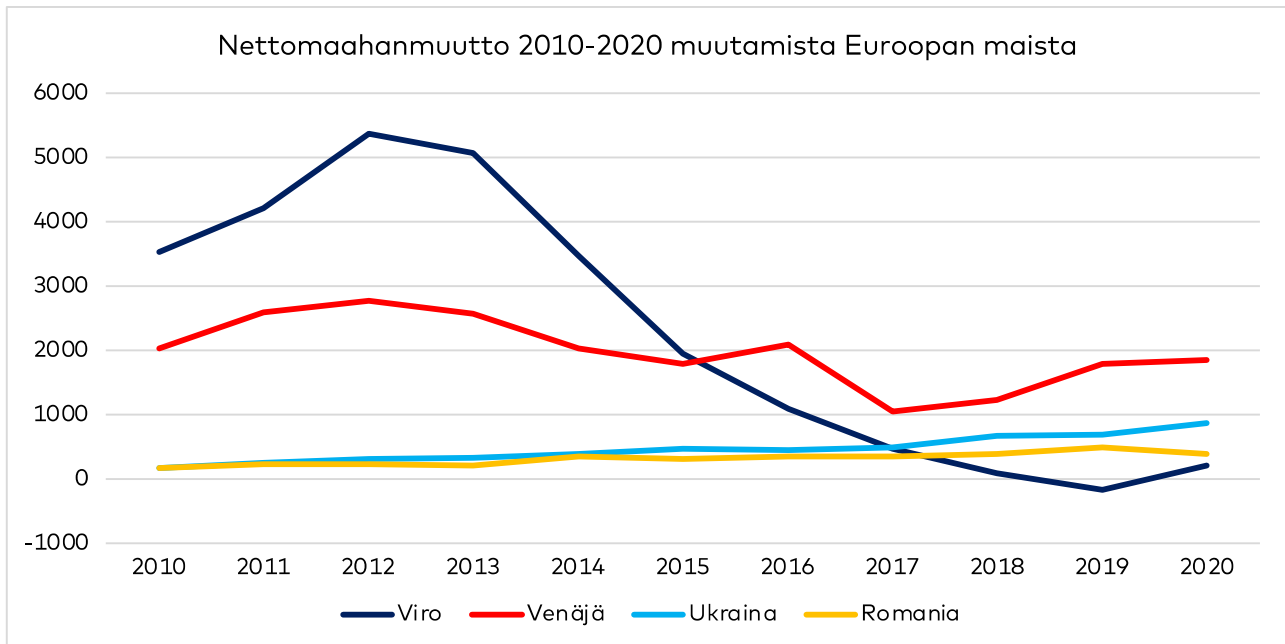
Maahanmuuttojen määrän voimakkaan kasvun seurauksena Suomi sai huomattavaa muuttovoittoa kansainvälisestä muuttoliikkeestä 2000-luvun aikana. Vuosien 2000–2020 aikana Suomi sai 260 000 henkilöä muuttovoittoa, eikä Suomi kärsinyt ulkomaille yhtenäkkään vuonna muuttotappioita. Muuttovoittojen määrä ulkomailta kasvoi etenkin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. 2010-luvulla ulkomailta saadut muuttovoitot ovat olleet keskimäärin hieman yli 15 000 henkilöä vuodessa, mutta vuositason vaihtelu on ollut kohtuullisen suurta (vaihdellen 12 000 ja 18 000 henkilön välillä). 2010-luvulla ulkomailta saatujen muuttovoittojen 1990-luvulta asti kasvanut trendi katkesi: vuosien 2015–2019 aikana ulkomailta saadut muuttovoitot jäivät vuosien 2010–2014 tasoa matalammaksi. Vuonna 2020 ulkomailta saadut muuttovoitot kohosivat voimakkaasti, mutta tätä ilmiötä ei selitä niinkään maahanmuuton lisääntyminen, vaan maastamuuttojen voimakas väheneminen pandemian seurauksena.

Suomeen ulkomailta vuosien 2010–2020 aikana muuttaneista 26,0 prosenttia oli kotimaisiin kieliryhmiin kuuluvia ja 26,1 prosenttia oli Suomen kansalaisia. Suomesta muuttaneiden ryhmässä kotimaiset kieliryhmät ja Suomen kansalaiset korostuvat merkittävästi voimakkaammin: 59,6 prosenttia Suomesta muuttaneista oli kotimaisiin kieliryhmiin kuuluvia ja 61,6 prosenttia oli Suomen kansalaisia. Suomi kärsikin vuosien 2010–2020 aikana ulkomaille muuttotappioita kotimaisissa kieliryhmissä (–12 900 henkilöä) ja suomen kansalaisten ryhmässä (–20 700 henkilöä). Tappiot korostuvat hieman voimakkaammin ruotsinkielisten ryhmässä suomenkielisten ryhmään verrattuna.

Ulkomaiden kansalaisista suurinta maahanmuutto oli Viron ja Venäjän kansalaisten ryhmissä, jotka selittivät yhteensä neljänneksen maahanmuuttoista Suomeen. Kolmanneksi merkittävien maahanmuuttajien kansalaisuus oli Irak (6 prosenttia maahanmuuttoista), muissa kansalaisuusryhmissä muuttajia oli alle 10 000 henkilöä 2010-luvulla. Muita merkittäviä maahanmuuttajien kansalaisuusryhmiä olivat esimerkiksi Intian, Kiinan, Afganistanin, Syyrian, Ruotsin, Somalian, Vietnamin, Thaimaan ja Ukrainan kansalaiset (kaikissa yli 5 000 maahanmuuttajaa). Yhteensä Suomeen muutti 2010-luvulla 177 maan kansalaisia.

Ulkomailta saadut muuttovoitot heijastelevat suhteellisen vastaavasti maahanmuuttajien taustamaita, joskin etenkin Viron kansalaisista saadut muuttovoitot jäivät maahanmuuttojen määrää maltillisemmiksi merkittävän maastamuuton takia. Vastaavasti myös esimerkiksi Ruotsin kansalaisista saadut muuttovoitot jäivät merkittävästi vähäisemmiksi kuin maahanmuuton perusteella voisi olettaa, joskin Suomi sai Ruotsista 2 700 henkilöä muuttovoittoa. Ylipäätään Suomi kärsii muuttotappioita lähinnä Suomen kansalaisten ryhmässä, yksittäisissä kansalaisuusryhmissä kärsityt muuttotappiot ovat muutamia henkilöitä.

Vuositasolla nettomaahanmuutoissa on tapahtunut osassa kansalaisuusryhmiä merkittäviä muutoksia 2010-luvun aikana. Muutos on erityisen suuri Viron kansalaisten ryhmässä, josta saadut muuttovoitot ovat vähentyneet erittäin voimakkaasti. Muuttovoitot kääntyivät 2010-luvun lopulla jopa muuttotappioiksi, ensimmäistä kertaa Viron jälleen itsenäistymisen jälkeen. Tästä huolimatta yhteenlaskettuna Suomi sai Viron kansalaisista kaikista kansalaisuusryhmistä suurimmat muuttovoitot vuosien 2010–2019 aikana.

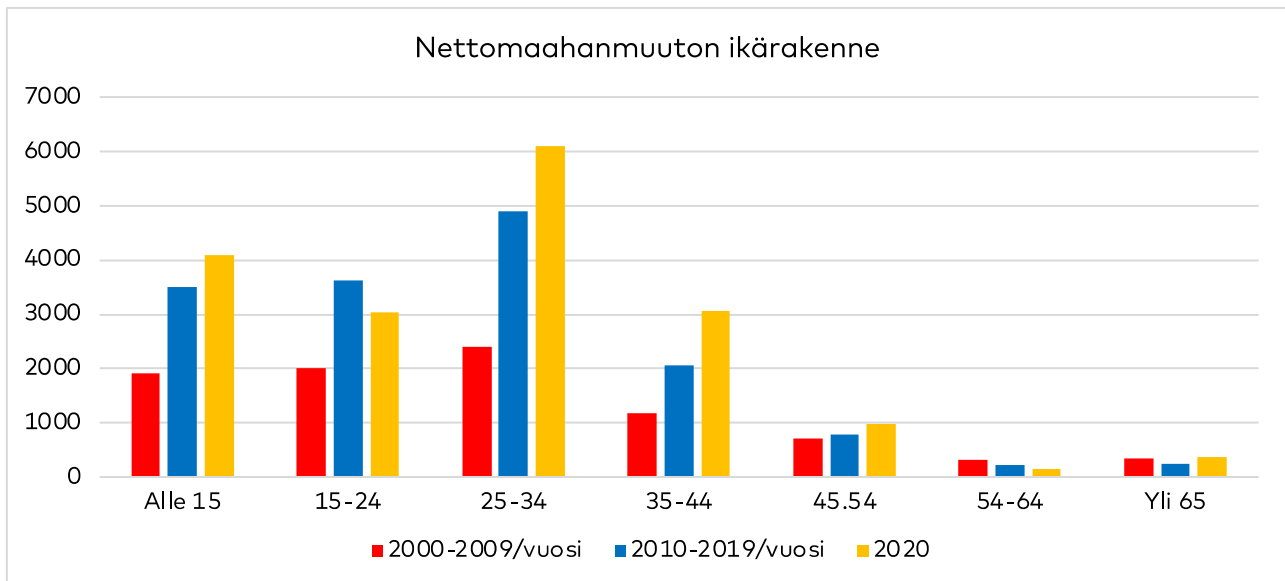

Kuvio 2 Nettomaahanmuutto Virosta, Venäjältä, Ukrainasta ja Romaniasta 2010–2020. Lähde: Tilastokeskus, statfin: maahanmuutto

Toiseksi merkittävimmästä muuttajien ryhmästä (Venäjän kansalaisista) saadut muuttovoitot ovat myös vähentyneet 2010-luvun loppupuolella, joskaan eivät yhtä voimakkaasti kuin Viron kansalaisten ryhmässä. Vuonna 2017 Venäjältä saadut muuttovoitot jäivät vähäisimmäksi sitten Neuvostoliiton romahtamisen. Työperäisen maahanmuuton näkökulmasta Viron ja Venäjän kansalaisista vähentyneet muuttovoitot ovat osin korvautuneet Ukrainasta ja Romaniasta saaduilla muuttovoitoilla. Etenkin Ukrainasta saadut muuttovoitot ovat kasvaneet erittäin voimakkaasti 2010-luvun aikana, mutta näistä kansalaisuusryhmistä saadut muuttovoitot eivät ole riittäneet korvaamaan Viron ja Venäjän merkityksen vähenemistä. 2010-luvun lopulla muuttovoitoissa korostuivatkin aiempaa vahvemmin Euroopan ulkopuolelta saadut muuttovoitot.

2.1.1.2 Maahanmuuttovirtojen rakenne

Maahanmuutto ja ulkomailta saadut muuttovoitot painottuvat hyvin vahvasti alle 35-vuotiaiden ryhmään ja etenkin yli 45-vuotiaiden ryhmästä saadut muuttovoitot ovat hyvin vähäisiä. Tässä mielessä maahanmuuton vaikutus työvoiman kehitykseen on merkittävä ja pitkäaikainen, olettaen, että paluumuutto ei yleisty tulevaisuudessa merkittävästi. Suomi sai 2000-luvulla suurimmat muuttovoitot 25–34-vuotiaiden ikäryhmästä, mutta myös 15–24-vuotiaiden ryhmästä saadut muuttovoitot ovat suuria. Myös lasten ikäryhmästä saadut muuttovoitot olivat suuria, vuosien 2000–2020 aikana Suomi sai 58 000 henkilöä muuttovoittoa alle 15-vuotiaiden ikäryhmästä. Lasten ryhmästä saatujen muuttovittojen merkitystä korostaa 2010-luvun voimakkaasti laskenut syntyvyys.

Kuvio 3 Nettomaahanmuuton ikärakenne 2000–2009/vuosi, 2010–2019/vuosi ja vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: maahanmuutto

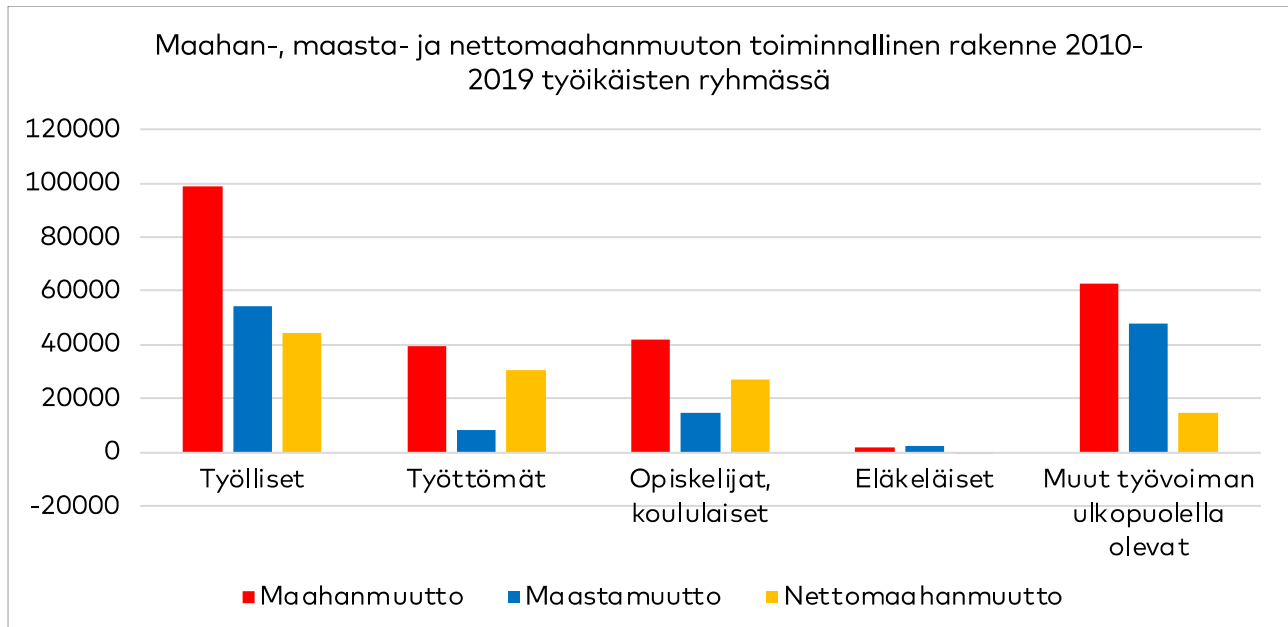
Maahanmuuton toiminnallinen rakenne⁴ eroaa maan sisäisestä muuttoliikkeestä. Etenkin työttömien ja työvoiman ulkopuolisten osuus (työikäisistä) on maahanmuutossa merkittävästi korostuneempi kuin maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Kuviossa 4 on kuvattu maahan-, maasta- ja nettomaahanmuuttoa 15–64-vuotiaiden ryhmässä vuosien 2010–2019 aikana toiminnallisten ryhmien näkökulmasta. 2010-luvulla 40 prosenttia työikäisistä maahanmuuttajista oli työllisiä ja 17,2 prosenttia maahanmuuttajista oli opiskelijoita (muuttovuoden lopussa). Työttömien ja etenkin työvoiman ulkopuolisten osuus on kuitenkin myös korkea. 16 prosenttia maahanmuuttajista 2010-luvulla oli muuttovuoden lopussa työttömänä ja jopa 25,6 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella. Eläkkeellä olevien työikäisten osuus maahanmuuttajista on taas marginaalinen, osin muuttoliikkeen ikärakenteen, osin muuttoliikkeen luonteen takia.

Maastamuuton toiminnallinen rakenne muistuttaa osin maahanmuuton toiminnallista rakennetta. Maastamuuttoa 42,4 prosenttia perustui työllisten muuttoihin, joka vastaa suunnilleen työllisten osuutta maahanmuutosta. Opiskelijoiden osuus maastamuuttoa jäi kuitenkin vähäisemmäksi. Vain 11,7 prosenttia maastamuuttajista oli opiskelijoita. Myös työttömien osuus maastamuutosta oli matala. Vain 6,6 prosenttia maastamuuttajista on työttömiä. Työvoiman ulkopuolisten osuus maastamuuttoa oli taas erittäin korkea: jopa 37,6 prosenttia. Lopputuloksena työttömien ja työvoiman ulkopuolisten osuus on suhteellisen vastaava sekä maahan- että maastamuutossa.

Suomi sai muuttovoittoa merkittävästi niin työllisten, opiskelijoiden, työttömien kuin työvoiman ulkopuolisista muuttajista. Yksittäisistä ryhmistä suurimmat muuttovoitot Suomi sai työllisistä, (vuosien 2010–2019 aikana 44 500 henkilöä). Opiskelijoista Suomi sai vuosien 2010–2019 aikana 27 000 henkilöä muuttovoittoa. Työttömistä saadut muuttovoitot (30 500 henkilöä) ja työvoiman ulkopuolisista saadut muuttovoitot (14 700 henkilöä) vastasivat yhteenlaskettuna työllisistä

⁴ Toiminnallinen rakenne perustuu muuttajan työmarkkina-asemaan muuttovuoden lopussa.

saatuja muuttovoittoja, minkä seurauksena nettomaahanmuuton rakennetta voi pitää epäoptimaalisena⁵.

Kuvio 4 Maahanmuuton, maastamuuton ja nettomaahanmuuton rakenne toiminnallisten ryhmien näkökulmasta 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosien 2010–2019 aikana. Lähde: Tilastokeskus; muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

2.1.1.3 Maahanmuuttovirtojen koulutus- ja ammattirakenne

Maahanmuuttovirtojen koulutus- ja ammattirakenteet eroavat huomattavasti kotimaisten ja vieraskielisten ryhmissä. Kotimaisissa kieliryhmissä eniten muuttoja tehtiin yleissivistävän koulutuksen sekä muun tai tuntemattoman koulutuksen suorittaneiden ryhmissä. Näiden koulutusalojen maahanmuuttovirrat ovat lähes kaksi kertaa suuremmat kuin muiden koulutusalojen. Suuri muuttojen määrä kyseissä koulutusluokissa perustuu osin opiskelijoiden muuttoon (etenkin yleissivistävän koulutuksen osalta). Tämä näkyy yleissivistävän tutkimuksen suorittaneiden ryhmässä huomattavasti maahanmuuttoa suurempana maastamuuttona. Luokka muu- tai tuntematon on taas monitulkintainen: ryhmään kuuluu sekä vain perusasteen varassa olevat että henkilöt, joiden tutkinnot eivät ole tiedossa tai joiden tutkintoja ei ole tunnustettu. Tutkintojen tunnustaminen on tarpeellista vain tietyissä tilanteissa. Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden toisessa maassa suoritettu tutkinto antaa työtä tai opiskelupaikkaa haettaessa. Päätöksiä tekevät viranomaiset, oppilaitokset ja korkeakoulut sekä työnantajat. (OPH, tutkintojen tunnustaminen). Säännellyissä ammateissa tai tehtävissä, joissa vaaditaan tietyn tasoinen korkeakoulututkinto virkakelpoisuuden takia, tarvitaan

⁵ On kuitenkin huomionarvoista, että työttömyys perustuu muuttovuoden lopun työmarkkina-asemaan, joka voi luonnollisesti muuttua pidemmällä ajanjaksolla.

Opetushallituksen, Valviran, Trafín tai muun viranomaisen tunnustamispäätös.⁶ Jos henkilö on suorittanut suomalaisen tutkinnon, tarvetta tunnustamiselle ei ole.

Kotimaisten kielten maahanmuuttovirroissa korostuvat myös hallinto ja oikeustieteiden sekä tekniikan alat. Maahanmuuttovirrat ovat taas pieniä maa- ja metsätalous- sekä kasvatusalalla. Näitä eroja selittää kuitenkin osin hyvin eri koulutusalan tutkinnon suorittaneiden vaihteleva määrä. Vastaavan koulutuksen suorittaneeseen väestöön suhteutettuna maahanmuutto korostuu etenkin luonnontieteiden ja yhteiskunnallisten alojen tutkintojen suorittaneiden ryhmässä. E erityisen vähän maahanmuuttoja on tekniikan aloilla ja terveys- ja hyvinvointialojen tutkinnon suorittaneiden ryhmissä. Maastamuutot taas korostuvat pääosin samoilla aloilla, joskin myös humanististen alojen koulutuksen sekä ICT-alojen koulutuksen suorittaneiden kotimaisten kieliryhmien maastamuutto oli merkittävää alan tutkinnon suorittaneiden määrään suhteutettuna.

Kotimaisissa kieliryhmissä Suomi kärsi jokaisesta koulutusluokassa muuttotappiota paitsi muu tai tuntematon koulutus -luokasta. Tätä selittää osin se, että suurella osalla ulkomailta suoritettuja tutkintoja ei ole täytynyt erikseen tunnustaa, ja siten muuttovuoden loppuun mennessä nämä tilastoituvat tuntematon -luokkaan. Tästä huolimatta kotimaisten työikäisten ryhmässä muuttotappiot ovat huomattavia. Muuttotappiot ovat kotimaisia kieliä puhuvien ryhmässä suurimmat yleissivistävän koulutuksen suorittaneiden ryhmässä, mutta tätä selittää ensisijaisesti muutot ulkomaille korkeakoulutuksen perässä.

Määrällisesti muuttotappiot olivat huomattavia kauppa, hallinto ja oikeustieteen, humanististen alojen sekä tekniikan alojen luokissa. Määrälliset tappiot olivat vähäisiä taas maa- ja metsätalousalojen sekä kasvatustalojen luokissa. Tutkinnon suorittaneeseen väestöön suhteutettuna etenkin luonnontieteiden alalla tappiot olivat suuria. Tappiot olivat asukasluokan suhteutettuna merkittäviä myös humanistisilla, yhteiskunnallisilla ja ICT-aloilla.

⁶ Lue lisää: [Opetushallitus](#). Opetushallitus on lisäksi tuottanut [kuvauksia eri maiden koulutusjärjestelmistä ohjaustyön ja työelämän käyttöön](#). Niiden pohjalta esimerkiksi työnantajat voivat myös itse arvioida tutkintojen vastaavuutta, jos kyseessä ei ole säännelty ammatti.

Taulukko 1. Kotimaan kieliä puhuvien maahan, maasta-, ja nettomaahanmuutto koulutusalojen osalta vuosina 2010–2020.

Koulutusalat	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettomaahanmuutto
Yleissivistävä koulutus (keskiaste)	11 483	19 401	-7 918
Kasvatusalat	1 023	1 350	-327
Humanistiset ja taidealat	3 937	5 783	-1 846
Yhteiskunnalliset alat	1 855	2 516	-661
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	7 520	10 713	-3 193
Luonnontieteet	1 367	2 045	-678
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	2 029	3 001	-972
Tekniikan alat	6 945	8 896	-1 951
Maa- ja metsätalousalat	899	1 081	-182
Terveys- ja hyvinvointialat	4 112	5 384	-1 272
Palvelualat	3 505	4 911	-1 406
Muut tai tuntemattomat koulutusalat	18 537	17 309	1 228
Yhteensä	63 212'	82 390	-19 178

Vieraskielisten maahanmuuttovirrat eroavat huomattavasti verrattuna kotimaista kieltä puhuvien virroista koulutusalojen perusteella. Vieraskielisten ryhmässä yli neljä viidestä muuttajasta kuuluu luokkaan muu tai tuntematon koulutusala. Tätä selittää sekä vain perusasteen suorittaneiden korostunut osuus osissa maahanmuuttovirtoja sekä suoritettu koulutus, joita ei olla tunnustettu tai joita ei ole tarve tunnustaa. Nämä korostuvat erityisesti vieraskielisten ryhmissä. Tämän seurauksena muiden koulutusalojen osuus maahan- ja maastamuutosta on luonnollisesti matalampi kuin kotimaisissa kieliryhmissä.

Ilman koulutusala muu tai tuntematon sekä yleissivistävä koulutus vieraskielisten maahanmuutossa korostuvat kotimaisiin ryhmiin verrattuna kasvatusalat sekä tekniikan alat. Kohtuullisen korostuneita aloja kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna ovat myös luonnontieteet ja ICT-alat. Vieraskielisten maahanmuutossa palvelualojen, kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alojen sekä humanististen alojen osuus on merkittävästi kotimaisten kieliryhmien maahanmuuttoa matalampi. Maastamuuttaneiden vieraskielisten ryhmässä kotimaisia kieliryhmiä voimakkaammin korostuu etenkin ICT-alojen tutkinnon suorittaneet henkilöt sekä tekniikan alan tutkinnon suorittaneet henkilöt. Vieraskielisten maastamuutoissa kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alojen sekä humanististen alojen osuus on matala.

Suomi sai vuosien 2010–2020 aikaan erittäin suuria muuttovoittoja vieraskielisistä. Suomi sai kaikista koulutusaloista muuttovoittoa vieraskielisten ryhmässä, mutta jopa 94 prosenttia koko muuttovoitosta oli muu tai tuntematon koulutusala -luokasta. Ryhmän tarkan rakenteen selvittäminen on haasteellista, sillä mukana on vain perusasteen tutkinnon suorittaneet, mutta myös henkilöt, joiden tutkintoa ei ole tunnustettu tai joiden tutkintoa ei tarvitse tunnustaa. Muista koulutusaloista muuttovoitot korostuvat tekniikan, kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden sekä terveys- ja hyvinvointialoilla. Luvut voivat kuitenkin olla hyvin harhaanjohtavia pienen osuuden takia; mille aloille sijoittuvat 94 prosenttia muuttovoitoista, jotka nyt ovat tuntematon -luokassa?

Maahanmuuton tarkastelu ei ole kovin mielekässtä koulutusluokan mukaan erittäin korkean tuntematon -luokan seurauksena. Suurta osuutta selittää sekä puutteellinen pohjatieto että muuttoliikkeen tilastointitapa. Tutkinon tunnustamista edellytetään vain suhteellisen harvoissa tilanteissa, ja tällöinkin tunnustaminen tulisi tehdä muuttovuoden aikana, jotta koulutusala saataisiin tietoon. Viranomaisen tekemää tunnustamispäätöstä edellytetään vain tietyissä tilanteissa (ks. sivu 10). Muuttoliikkeen tilastointi perustuu muuttovuoden lopun tietoihin, eikä tilastointia päivitetä jälkikäteen.

Taulukko 2. Vieraskielisten maahan, maasta-, ja nettomaahanmuutto koulutusalojen osalta vuosina 2010–2020.

Koulutusalat	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettomaahanmuutto
Yleissivistävä koulutus (keskiaste)	3 551	2 198	1 353
Kasvatusalat	1 233	453	780
Humanistiset ja taidealat	1 879	1 438	441
Yhteiskunnalliset alat	1 326	779	547
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3 590	2 707	883
Luonnontieteet	1 202	797	405
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	1 540	1 508	32
Tekniikan alat	5 016	3 164	1 852
Maa- ja metsätalousalat	616	334	282
Terveys- ja hyvinvointialat	2 576	1 702	874
Palvelualat	1 857	1 381	476
Muut tai tuntemattomat koulutusalat	172 782	39 576	133 206
Yhteensä	197 168	56 042	141 126

Taulukoissa 3–4 on kuvattu kotimaisia kieliryhmien ja vieraskielisten maahanmuuttovirtoja vuosien 2010–2020 aikana yleisimmällä ammattiluokituksen tasolla. Liitetaulukossa 1. ja 2. on kuvattu tarkemmalla ammattiluokituksella maahan-, maasta- ja nettomaahanmuuttoa vuosien 2010–2020 aikana. On huomionarvoista, että vain työllisiin henkilöihin on mahdollista yhdistää ammattiluokka.

Kotimaisissa kieliryhmissä maahanmuuttovirrat olivat vilkkainta erityisasiantuntijoiden, palvelu- ja myyntityötekijöiden sekä asiantuntijoiden ammattiluokissa vuosien 2010–2020 aikana. Näiden luokkien maahanmuuttovirta määrät olivat noin 10 000–17 500 henkilön luokkaa. Eniten maahanmuuttoa tehtiin tarkemmalla ammattiluokkajaolla useissa asiantuntijoiden ja erityisasiantuntijoiden ammattiryhmissä, esim. liike-elämän, luonnontieteiden sekä lainopillisten sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijoiden ryhmissä. Palvelualoilta erityisesti myyjien ja kauppiaiden ryhmässä tehtiin paljon maahanmuuttoa kotimaisten kielten ryhmissä. Maastamuutot korostuivat pääasiassa samoilla aloilla.

Suomi kärsi kotimaisissa kieliryhmissä muuttotappiota noin 13 000 työllistä henkilöä vuosien 2010–2020 aikana. Yleisimmällä ammattiluokituksen tasolla Suomi kärsi kotimaisissa kieliryhmissä kaikissa ammattiluokissa muuttotappioita vuosien 2010–2020 aikana. Muuttotappiot olivat

suurimmat kotimaisissa kieliryhmissä erityisasiantuntijoiden, palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä asiantuntijoiden ammattiluokissa. Tarkemmalla ammattiluokituksella suurimmat muuttotappiot tapahtuivat myyjien ammattiluokassa (-1 800 henkilöä), yli 500 henkilön muuttotappiot Suomi kärsi myös lainopillisten sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijoiden, luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden, liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden sekä palvelualan työntekijöiden ammattiryhmissä. Edes tarkemmalla ammattiluokituksella Suomi ei saanut merkityksellisiä muuttovoittoja yhdestäkään kotimaisten kielten ammattiryhmistä.

Taulukko 3. Kotimaan kieliä puhuvien maahan, maasta-, ja nettomaahanmuutto ammattiluokkien osalta vuosina 2010–2020.

Ammattiluokat	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettomaahanmuutto
Sotilaat	68	99	-31
Johtajat	1 274	2 140	-866
Erityisasiantuntijat	7 078	10 420	-3 342
Asiantuntijat	3 693	6 246	-2 553
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	1 556	2 648	-1 092
Palvelu- ja myyntityöntekijät	3 613	7 023	-3 410
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	119	196	-77
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	897	1 203	-306
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	840	1 138	-298
Muut työntekijät	998	1 953	-955
Yhteensä	20 136	33 066	-12 930

Vieraskielisten maahanmuuttovirrat työllisissä olivat suurempia kuin kotimaista kieltä puhuvien keskuudessa. Lisäksi ammattiluokkien rakenteessa oli huomattavia eroja verrattuna kotimaista kieltä puhuviin. Vieraskielisten keskuudessa maahanmuuttovirrat olivat ammattiluokissa suurimpia muiden työntekijöiden, erityisasiantuntijoiden sekä rakennus-, korjaus ja valmistustyöntekijöiden ammattiluokissa. Useimmissa näissä luokissa erityisesti maahanmuuttojen määrä oli erittäin korkea. Maastamuuttojen määrä korostuu vieraskielisten ryhmässä lähinnä erityisasiantuntijoiden ryhmässä.

Tarkemmalla ammattiluokajaolla eniten maahanmuuttoja tehtiin ammattiluokassa siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät. Kyseisessä luokassa työskenteleviä vieraskielisiä muutti Suomeen yli 10 000 henkilöä vuosien 2010–2020 aikana. Maahanmuutto oli hyvin huomattavaa myös rakennustyöntekijöiden, palvelutyöntekijöiden aloilla, mutta myös osassa erityisasiantuntijoiden aloja maahanmuutto oli myös merkittävää (esim. Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat, Tieto- ja viestintätekniikan erityisasiantuntijat, Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat). Maastamuutot korostuivat pääasiassa erityisasiantuntijoiden ammattiluokissa.

Suomi sai muuttovoittoa työllisistä vieraskielisistä noin 41 000 henkilöä muuttovoittoa vuosien 2010–2020 aikana. Suomi sai käytännössä kaikista ammattiluokista muuttovoittoa vieraskielisten ryhmässä (pl. sotilaat). Eniten muuttovoittoa Suomi sai luokista muut työntekijät, rakennus-,

korjaus- ja valmistustyöntekijät sekä luokasta erityisasiantuntijat. Koska vieraskielisten ryhmässä maahanmuutto on huomattavasti suurempaa kuin maastamuutto, nettomuuttovoitot ovat tarkemmalla ammattiluokkajaolla suuria samoilla aloilla, joilla tehtiin paljon maahanmuuttoja. Suurimmat muuttovoitot Suomi sai siivoajien, kotiapulaisten ja muiden puhdistustyöntekijöiden sekä rakennustyöntekijöiden aloilta. Erityisasiantuntijoiden aloilta saadut muuttovoitot olivat myös huomattavia, joskin maltillisemmin kuin maahanmuuton perusteella voisi olettaa, suuremman maastamuuton seurauksena.

Taulukko 4. Vieraskielisten maahan, maasta-, ja nettomaahanmuutto ammattiluokkien osalta vuosina 2010–2020.

Ammattiluokat	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettomaahanmuutto
Sotilaat	0	1	-1
Johtajat	798	715	83
Erityisasiantuntijat	10 810	4 854	5 956
Asiantuntijat	3 548	1 587	1 961
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	1 324	472	852
Palvelu- ja myyntityöntekijät	6 941	1 814	5 127
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	3 201	348	2 853
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	11 960	2 120	9 840
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	3 796	1 076	2 720
Muut työntekijät	13 712	2 035	11 677
Yhteensä	56 090	15 022	41 068

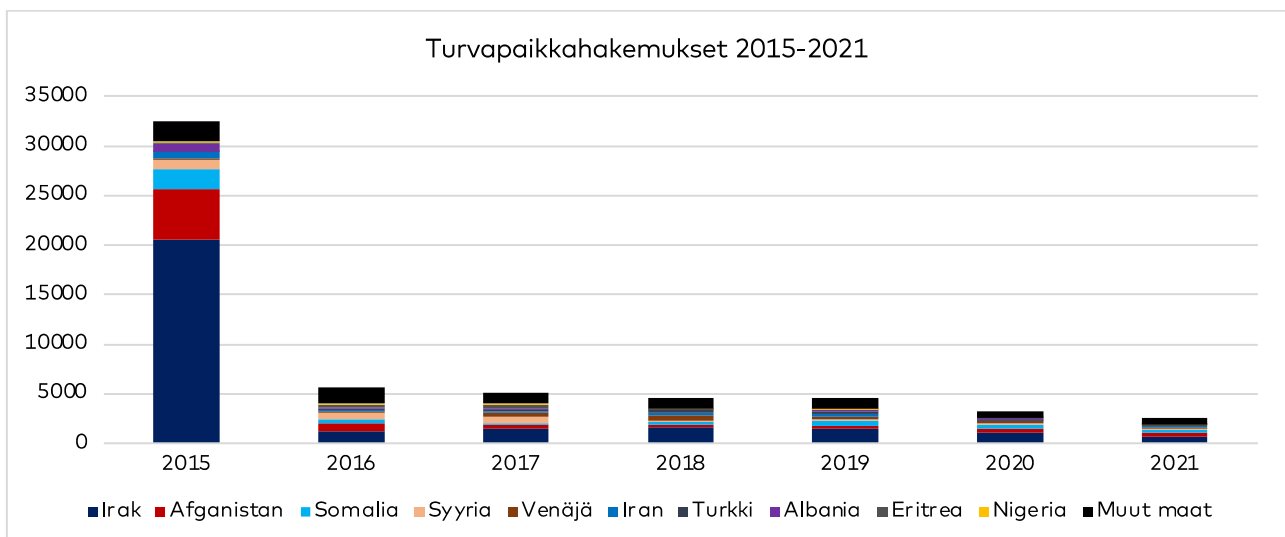
Yhteenlaskettuna kaikista kieliryhmistä Suomi sai useimmista ammattiryhmistä muuttovoittoja kansainvälisestä muuttoliikkeestä vuosien 2010–2020 aikana (kts. tarkemmin liitetaulukko 3.). Erityisen suuria muuttovoittoja Suomi sai siivoajien, rakennustyöntekijöiden sekä palvelualojen työntekijöiden ammattiluokista: näissä ammateissa vieraskielisten ryhmästä saadut muuttovoitot olivat suuria, mutta kotimaisten kieliryhmien muuttotappiot olivat vähäisiä. Suomi sai merkittävää muuttovoittoa myös esimerkiksi erinäisistä teollisuuden ammateista, kuljetustyöntekijöistä sekä keittiö- ja ruokatyöntekijöistä. Toisaalta esimerkiksi myyjien ryhmässä Suomi kärsi merkittävää muuttotappiota.

Erityisasiantuntijoiden ryhmässä nettomuuton tase vaihteli ammateittain merkittävästi. Ammattiryhmässä on kaksi vastakkaista muuttovirtaa: toisaalta Suomi saa merkittävää muuttovoittoa vieraskielisistä erityisasiantuntijoista, mutta kärsii merkittäviä tappioita kotimaisiin kieliryhmiin kuuluvien erityisasiantuntijoiden ryhmässä. Suomi sai kohtuullista muuttovoittoa opetusalan erityisasiantuntijoiden (sis. opettajat), terveydenhuollon erityisasiantuntijoiden (lähinnä lääkärit) sekä luonnontieteiden asiantuntijoiden ja erityisasiantuntijoiden ryhmissä. Suomi kärsii kohtuullisia tappioita taas liike-elämän, tuotantotoiminnan sekä lainopillisten, sosiaali- ja kulttuurialan erityisasiantuntijoiden ryhmissä. On kuitenkin huomionarvoista, että nämä muuttotappiot ovat suhteellisen maltillisia. Useimmissa erityisasiantuntijoiden ammattiluokissa vuosittaiset muuttotappiot ovat alle yksi henkilö tuhatta alalla työskentelevää kohden. Toisaalta tästä huolimatta muuttotappioita osassa erityisasiantuntijoiden ryhmiä voi tulkita aivovuotona ja merkinä vetovoiman haasteista.

2.1.1.4 Muut maahanmuuttovirrat

Humanitaarisen maahanmuuton virtoja voidaan tarkastella turvapaikkahakemusten ja hakemusten päätösten perusteella. Humanitaarinen maahanmuutto muodostaa maltillisen osan koko maahanmuutosta (ja on osin mukana aiemmin esitetyissä maahanmuuton tilastoissa), mutta ilmiön muusta maahanmuutosta eriävän luonteen vuoksi humanitaarista maahanmuuttoa on mielekästä tarkastella erikseen.

Vuositason vaihtelu turvapaikkahakemusten määrissä on merkittävää. Vuosien 2016–2020 aikana vuodessa tehtiin keskimäärin noin 4 000 turvapaikkahakemusta, mutta esimerkiksi vuonna 2016 hakemuksia tehtiin 5 600 kappaletta, kun taas vuonna 2020 hakemuksia tehtiin 3 200 kappaletta (vuonna 2021 turvapaikkahakemuksia tehtiin 2 500). Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen. Kyseisenä vuotena hakemuksia tehtiin 32 500 kappaletta. Vuodesta 2016 lähtien turvapaikkahakemusten trendi on ollut Suomessa vahvasti laskeva, joskaan ilmiön luonteen vuoksi tästä ei voi tehdä päätelmiä tulevaisuuteen.

Kuvio 5 Turvapaikkahakemukset kansalaisuuden perusteella vuosien 2015–2021 aikana. Lähde: Migri, tilastot

Turvapaikkahakemuksia tehdään merkittävästä määrästä lähtömaita (vuosien 2015–2021 yhteensä 143 maasta). Yksittäisistä maista tehdyt hakemukset korostuivat kuitenkin voimakkaasti. Selvästi eniten turvapaikkahakemuksia tehtiin vuosien 2015–2021 aikana Irakista (noin puolet turvapaikkahakemuksista). Tämä selittyy kuitenkin osin vuoden 2015 maahanmuutolla: vuosien 2016–2019 aikana Irakin kansalaisten tekemien hakemusten osuus oli 29 prosenttia kaikista hakemuksista. Muita merkittäviä lähtömaita olivat Afganistan, Somalia ja Syyria sekä Turkki. Kohtuullisesti hakemuksia tekivät myös Eritrean, Iranin, Venäjän ja Nigerian kansalaiset. Erityisesti Syyrian, Albanian ja Eritrean kansalaisten tekemien hakemusten määrä on laskenut voimakkaasti ajanjakson aikana, eikä näistä maista tullut vuosien 2019–2021 aikana merkityksellisesti hakemuksia.

Taulukko 1 Turvapaikkahakemusten päätösten jakauma 2015–2021

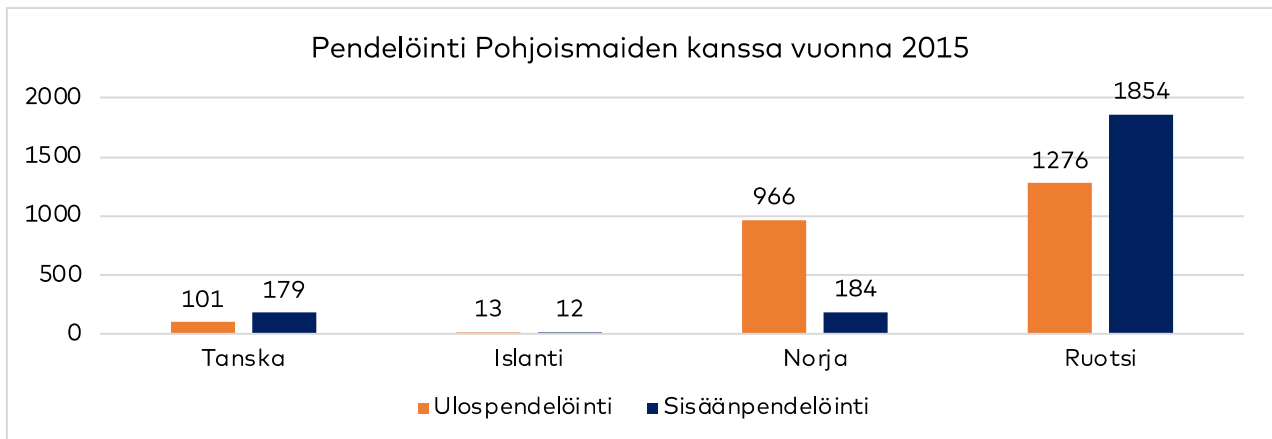
	Myönteinen	Kielteinen	Asia rauennut	Jätetty tutkimatta
Irak	25,9 %	44,7 %	18,4 %	11,0 %
Afganistan	45,4 %	39,5 %	3,6 %	11,5 %
Somalia	42,5 %	32,6 %	1,3 %	23,6 %
Syyria	87,2 %	0,4 %	2,9 %	9,5 %
Venäjä	25,9 %	48,6 %	8,1 %	17,4 %
Iran	43,1 %	33,6 %	6,8 %	16,5 %
Turkki	66,0 %	19,2 %	5,0 %	9,9 %
Albania	1,5 %	61,1 %	34,0 %	3,4 %
Eritrea	96,1 %	0,2 %	1,0 %	2,7 %
Nigeria	28,6 %	28,1 %	4,0 %	39,4 %
Muut maat	26,8 %	36,0 %	14,9 %	22,3 %

Lähde: Migri, tilastot

Vain noin kolmannes turvapaikkahakemusten päätöksistä oli myönteisiä vuosien 2015–2021 aikana. Vuositasolla erot ovat kuitenkin suuria, vuosien 2015–2016 aikana vain noin neljännes päätöksistä oli myönteisiä, kun taas vuosien 2020–2021 aikana noin puolet päätöksistä oli myönteisiä. Turvapaikkahakemusten päätöksissä on myös huomattavia eroja kansalaisuuksien välillä. Esimerkiksi käytännössä kaikki turvapaikkaa hakeneet Eritrean kansalaiset ja lähes kaikki Syyrian kansalaiset saivat turvapaikan. Myös kohtuullisen suuri osuus turvapaikkaa hakeneista Turkin kansalaisista sai myönteisen päätöksen. Iranin, Somalian ja Afganistanin kansalaisista noin puolet sai turvapaikan, kun taas Nigerian, Irakin sekä Venäjän kansalaisista vain noin neljännes sai turvapaikan. Osasta maita, kuten Albaniasta, ei taas hyväksytty käytännössä yhtään turvapaikkahakemusta.

Rajat ylittävä pendelöinti on työssäkäynnin kannalta merkittävä ilmiö erityisesti raja-alueilla. Ilmiöstä on kuitenkin saatavilla vain heikosti tilastotietoa ja olemassa oleva tilastoaineisto on suhteellisen vanhaa. Suomesta muihin Pohjoismaihin ja muista Pohjoismaista Suomeen tapahtuvasta pendelöinnistä⁷ on saatavilla tilastotietoa vuodelta 2015. Tällöin Suomesta pendelöi muihin Pohjoismaihin yhteensä 2 350 henkilöä, lähinnä Norjaan ja Ruotsiin. Muista Pohjoismaista Suomeen pendelöi 2 229 henkilöä vuonna 2015. Sisään- ja ulospendelöinnin merkittävin ero on Ruotsin ja Norjan asemassa: Suomesta pendelöidään merkittävästi Norjaan, mutta Norjasta pendelöidään suhteellisen vähän Suomeen. Ruotsista taas pendelöidään enemmän Suomeen kuin Suomesta Ruotsiin.

⁷ On huomionarvoista, että pendelöinti tässä yhteydessä viittaa henkilöön, jonka työpaikka/asuinpaikka on Suomessa ja asuinpaikka/työpaikka toisessa Pohjoismaassa. Henkilö ei todellisuudessa välttämättä liiku aktiivisesti näiden maiden välillä, vaan saattaa tehdä etätöitä tai asua pitkiä pätkiä toisessa maassa.

Kuvio 6 Suomen ja muiden Pohjoismaiden välinen sisään- (työsskäynti Suomeen) ja ulospendelöinti (työsskäynti Suomesta). Lähde: Nordic statistic database: Labour market, commuting

Pohjoismaiden välistä pendelöintiä merkittävämpi rajat ylittävä pendelöinnin muoto on etenkin Virossa Suomeen tapahtuva pendelöinti. Ilmiöstä on saatavilla kuitenkin erittäin heikosti tilastotietoa. Tuorein tieto muista maista Suomeen tehdystä pendelöinnistä on vuoden 2012 Tilastokeskuksen rajahaastattelututkimuksesta. Tämän tutkimuksen mukaan Virossa Suomeen pendelöi noin 30 000 henkilöä, jonka lisäksi merkittäviä pendellivirtoja Suomeen tulee Puolasta (6 500 henkilöä), Venäjältä (4 700 henkilöä). Lisäksi muista maista pendelöi tutkimuksen mukaan 12 300 henkilöä. (Hyvinvointikatsaus 3/2013). Näihin lukuihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä kyseiset arvot ovat huomattavan vanhoja ja vuoden 2012 jälkeen talouden kehitys sekä muutos on ollut niin Suomessa kuin lähtömaissa merkittävää. Maahanmuuttotilastojen perusteella voisi olettaa, että etenkin Virossa ja Venäjältä tapahtuva pendelöinti on vähentynyt vuosien 2012–2019 aikana, jolloin näistä maista tehtyjen muuttojen määrä on laskenut merkittävästi.

Toiseen suuntaan, Suomesta muihin maihin tapahtuvaa pendelöintiä ei ole saatavilla vastaavalla maatasolla. Eurostatin mukaan vuonna 2019 Suomesta pendelöi ulkomaille pendelöi noin 3 800 henkilöä (Eurostat, commuting). Jos pendelöinti Pohjoismaihin on pysynyt suunnilleen vuoden 2015 tasolla, Suomesta pendelöi Pohjoismaiden ulkopuolelle noin 1 450 henkilöä. Näihin tietoihin tulee kuitenkin suhteutua suuntaa antavasti, mutta on selvää, että Suomeen pendelöidään muista maista huomattavasti enemmän kuin Suomesta pendelöidään ulkomaille.

Kausityöllä tarkoitetaan kausittaista työskentelyä tietyillä aloilla tai alueilla, joissa työvoiman tarve vaihtelee ajanjakson mukaan. Kausityö liittyy lyhytaikaisempiin työperäisen maahanmuuton virtoihin, mutta kaikki kausityö ei liity maahanmuuttovirtoihin, vaan maan sisäisiin muuttovirtoihin tai paikallisten työmarkkinoiden dynamiikkaan. Kausityön luonteen moninaisuuden sekä työn ajallisen luonteen johdosta kausityöstä ja etenkin kausityön maahanmuuttovirroista on saatavilla suhteellisen heikosti tarkkaa tilastotietoa.

Osana "Monipaikkaisuus – nykytila, tulevaisuus ja kestävyys" -hanketta (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:9) Suomen ympäristökeskus arvio maataloudessa työskentelevän noin 40 000 ja matkailun alalla noin 40 000 kausityöläistä. Lisäksi myös kaivostoiminnan alalla työskentelee merkittävästi kausityövoimaa, mutta heidän määrästä ei ole saatavilla tarkkoja arvioita (Pitkänen & Strandell 2018).

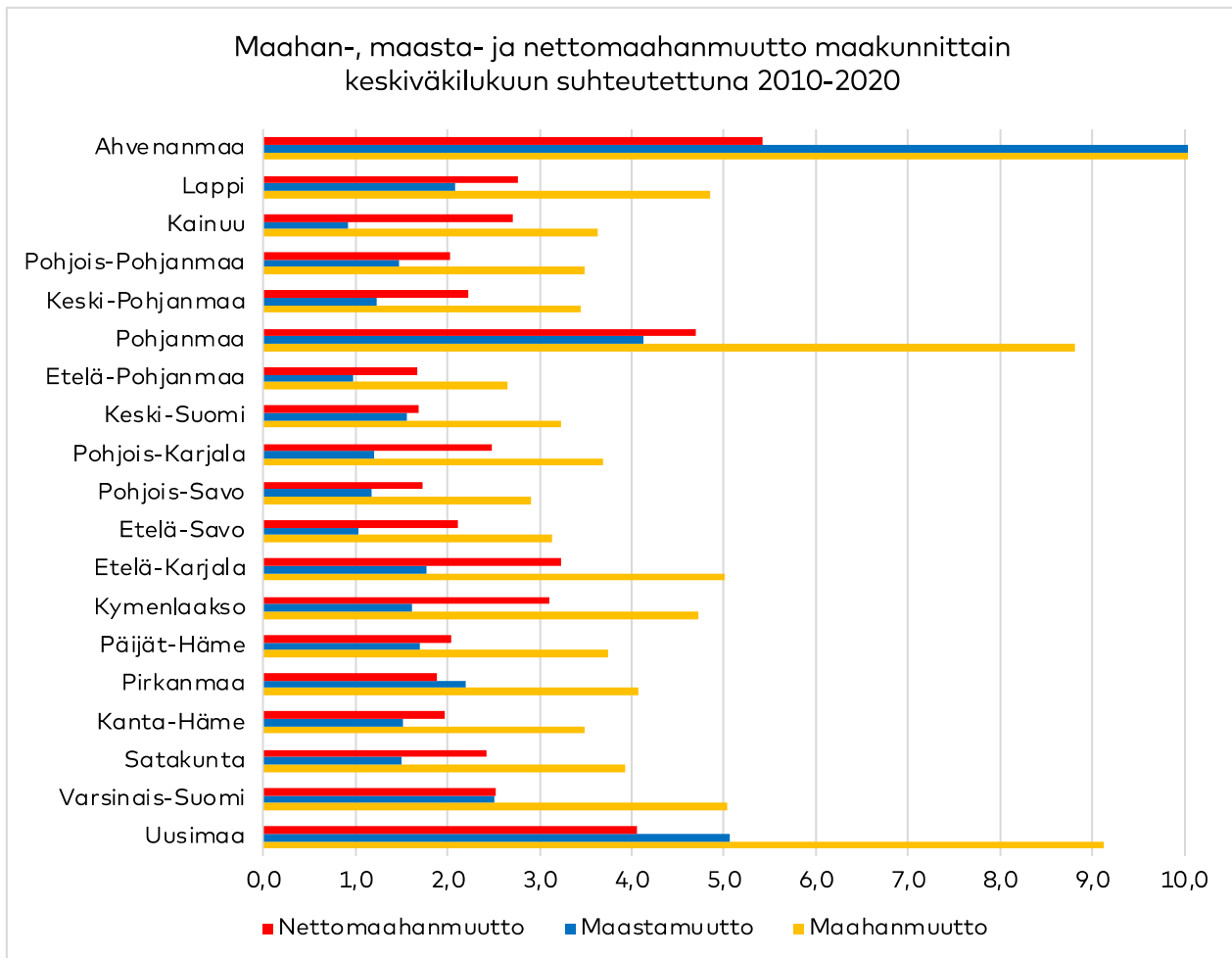
Itse maahanmuuttovirtojen merkitystä kausityössä on vielä haastavampi arvioida puutteellisen tilastoinnin takia. Luonnonvarainkeskus (LUKE) kerää tietoa maatalous- ja puutarhayritysten ulkomaalaisesta työvoimasta, joilla työskenteli vuosina 2013 ja 2016 noin 16 000 ulkomaalaista palkkatyöllistä. Vuonna 2020 ulkomaalaisten palkkatyöllisten määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2016 tasoon verrattuna, sillä kyseisenä vuonna maatalous- ja puutarhayritykset työllistivät hieman vajaa 21 000 ulkomaalaista työllistä (Luke, tilastotietokanta: Maa- ja puutarhatalouden työvoima). Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston mukaan ulkomailta luonnontuotteiden kerääjiä tulee etenkin Ukrainasta, Thaimaasta, Venäjältä, Valko-Venäjältä sekä Baltian maista (Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto 2021).

EU:n ja EFTA:n ulkopuolelta tulevat kausityötä alle 90 päivää tekevät hakevat maahanmuuttovirastolta kausityötodistuksen. Kausityötodistuksia haetaan vuodessa noin 10 000 kappaletta, joten EU:n ja EFTA:n ulkopuolelta Suomeen tulee kausityöhön alle 90 päiväksi noin 10 000 henkilöä vuodessa. Kausityötodistuksia hakivat lähinnä ukrainalaiset, joiden osuus kausityötodistuksista oli jopa 97 prosenttia. Merkityksellisesti kausityötodistuksia hakivat myös Moldovan ja Iso-Britannian kansalaiset (Migri: tilastot). Koska EU:n ja EFTA-maiden kansalaiset eivät hae kausityötodistuksia, EU ja EFTA-maiden lyhytaikaisesta kausityöstä ei ole saatavilla vastaavaa tietoa. Toimialoittaista jakaumaa ulkomailta tulevista kausityöläisistä ei ole saatavilla eikä esimerkiksi matkailun alalla työskentelevästä ulkomaalaisesta kausityövoimasta ole saatavilla tarkkaa tietoa. Kausityötä tarkastellaan yleensä matkailun ja maatalouden näkökulmasta, mutta on myös relevanttia kysyä, millä muilla aloilla ulkomailta tulevalla kausityöllä on merkitystä ja kuinka suuria virtoja näille aloille liikkuu ulkomailta. Tästäkään ei kuitenkaan ole saatavilla tarkkaa tilastotietoa.

2.2 Maahan- ja maastamuuttovirrat alueellisesta näkökulmasta

2.2.1 Maahanmuuttovirtojen alueellinen jakautuminen

Suomen sisällä maahanmuutto ei jakaannu tasaisesti. 2010-luvulla etenkin Uudenmaan osuus maahanmuutosta on hyvin suuri: lähes puolet (47,5 %) maahanmuutoista tehtiin Uudenmaan maakuntaan vuosien 2010–2020 aikana. Noin 60 prosenttia maahanmuutoista tehtiin Uudenmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen maakuntiin.

Kuvio 7 Maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto väestön keskväkilukuun suhteutettuna vuosina 2010–2020 maakunnittain. Lähde: Tilastokeskus, statfin: väestörakenne

Asukaslukuun suhteutettuna Ahvenanmaalle kohdistuva maahanmuutto on täysin muusta maasta poikkeavaa. Manner-Suomesta asukaslukuun suhteutettuna selvästi eniten maahanmuuttoa kohdistuu Uudellemaalle ja Pohjanmaalle, muuhun maahan kohdistuu lähes puolet vähemmän maahanmuuttoa asukaslukuun suhteutettuna. Maahanmuuttojen määrä on asukaslukuun suhteutettuna suhteellisen korkea myös Varsinais-Suomessa, Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa ja Lapissa. Toisaalta esimerkiksi Pirkanmaalle kohdistuu asukaslukuun suhteutettuna suhteellisen vähän maahanmuuttoa. Erityisen vähän maahanmuuttoa kohdistuu Etelä-Pohjanmaalle, Keski-Suomeen, ja Pohjois-Savoon. Erityisesti Etelä-Pohjanmaalle kohdistuva maahanmuuton vähäisyys on mielenkiintoista verrattuna naapurimaakunta Pohjanmaan lähes kolminkertaiseen maahanmuuttoon (asukaslukuun suhteutettuna).

Maastamuutot jakaantuvat myös hyvin epätasaisesti maakuntien välillä, määrällisesti ja asukaslukuun suhteutettuna. Yli puolet maastamuutoista vuosien 2010–2020 aikana tehtiin Uudeltamaalta ja kaksi kolmesta maastamuutosta tehtiin Uudeltamaalta, Pirkanmaalta ja Varsinais-Suomesta. Asukaslukuun suhteutettuna määrä korostuu vastaavissa maakunnissa, joissa maahanmuuttojen määrä korostui (Uusimaa, Pohjanmaa, Ahvenanmaa), mutta myös korkeakoulutusmaakunnissa, kuten Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Maastamuuttojen määrä

jäi vähäiseksi etenkin maakunnissa, joihin kohdistuu vain vähän maahanmuuttoa (esim. Etelä-Pohjanmaa) sekä maakunnissa, joissa on vain rajallista koulutustoimintaa sekä iäkäs ikärakenne (esim. Etelä-Savo).

Maahan- ja maastamuuttojen erojen takia myös nettomaahanmuutto kasvattaa eri maakuntia eri tavoin. Määrällisesti etenkin Uusimaa kerää ylivoimaisesti suurimmat hyödyt kansainvälisestä muuttoliikkeestä, maakunta sai 73 400 henkilöä muuttovoittoa ulkomailta vuosien 2010–2020 aikana (42,2 prosenttia koko maan muuttovoitoista). Uudenmaan saamia hyötyjä korostavat myös maahanmuuttajien asuinpaikkavalinnat Suomen sisällä, sillä Uusimaa saa maan sisältä erittäin suurta muuttovoittoa vieraskielisistä. Uudenmaan lisäksi myös Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa saivat yli 10 000 henkilöä muuttovoittoa ulkomailta vuosien 2010–2020 aikana. Yhteensä nämä ”kasvukolmion kärkimaakunnat” saivat 56 prosenttia kaikesta Suomen ulkomailta saamasta muuttovoitoista.

Asukaslukuun suhteutettuna erityisesti Ahvenanmaan muuttovoitot ulkomailta olivat poikkeuksellisen suuria. Manner-Suomesta asukaslukuun suhteutettuna eniten muuttovoittoa 2010-luvulla sai Pohjanmaa, joskin ero Uudenmaan muuttovoittoihin on maltillinen. Muussa maassa asukaslukuun suhteutetut muuttovoitot ovat maltillisempia näihin maakuntiin verrattuna, joskin myös Etelä-Karjalan, Kymenlaakson ja Varsinais-Suomen muuttovoitot olivat asukaslukuun suhteutettuna merkittäviä.

Ulkomailta saatujen muuttovoittojen lähtömaissa oli huomattavia eroja maakunnittain. Erot heijastelevat osin maakuntien maantiedettä sekä työmarkkinoiden tarpeita. Suomi sai 2010-luvulla muuttovoittoa etenkin virolaisista, mutta maakuntatasolla erot virolaisten nettomuutossa olivat suuria. Viron kansalaisista saadut muuttovoitot korostuvat etenkin Uudellamaalla, jossa virolaisista saadut muuttovoitot korostuvat selvästi muuta maata enemmän. Viron kansalaisista saadut muuttovoitot korostuivat myös esimerkiksi Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Kanta-Hämeellä ja Päijät-Hämeellä. Toisaalta etenkin Pohjois-Suomessa virolaisista saadut muuttovoitot olivat vähäisiä. Venäjän kansalaisista saadut muuttovoitot korostuvat taas etenkin Itä-Suomessa, erityisesti Etelä- ja Pohjois-Karjalassa, kun taas Länsi-Suomessa venäläisistä saadut muuttovoitot olivat maltillisia.

Pohjois-Suomessa taas korostuvat etenkin Irakin ja Turkin kansalaisista saadut muuttovoitot, Lapissa myös Thaimaan kansalaisista saadut muuttovoitot olivat merkittäviä. Pohjanmaan maakunnissa (etenkin Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa) korostuvat taas muuttovoitot Vietnamista sekä Ukrainasta. Ukrainasta saadut muuttovoitot korostuvat myös esimerkiksi Varsinais-Suomessa. Uudellamaalla virolaisten lisäksi korostuvat muuta maata vahvemmin Intian ja Kiinan kansalaisista saadut muuttovoitot, jälkimmäisistä saadut muuttovoitot korostuvat myös esimerkiksi Pirkanmaalla. Ahvenanmaa taas poikkeaa muusta maasta täysin, sillä maakunnassa korostuvat ensisijaisesti Ruotsin kansalaisista saadut muuttovoitot.

Taulukko 2 Nettomaahanmuuton jakauma lähtömaittain. Väri indikoi kyseisen kieliryhmän osuutta suhteessa muihin maakuntiin.

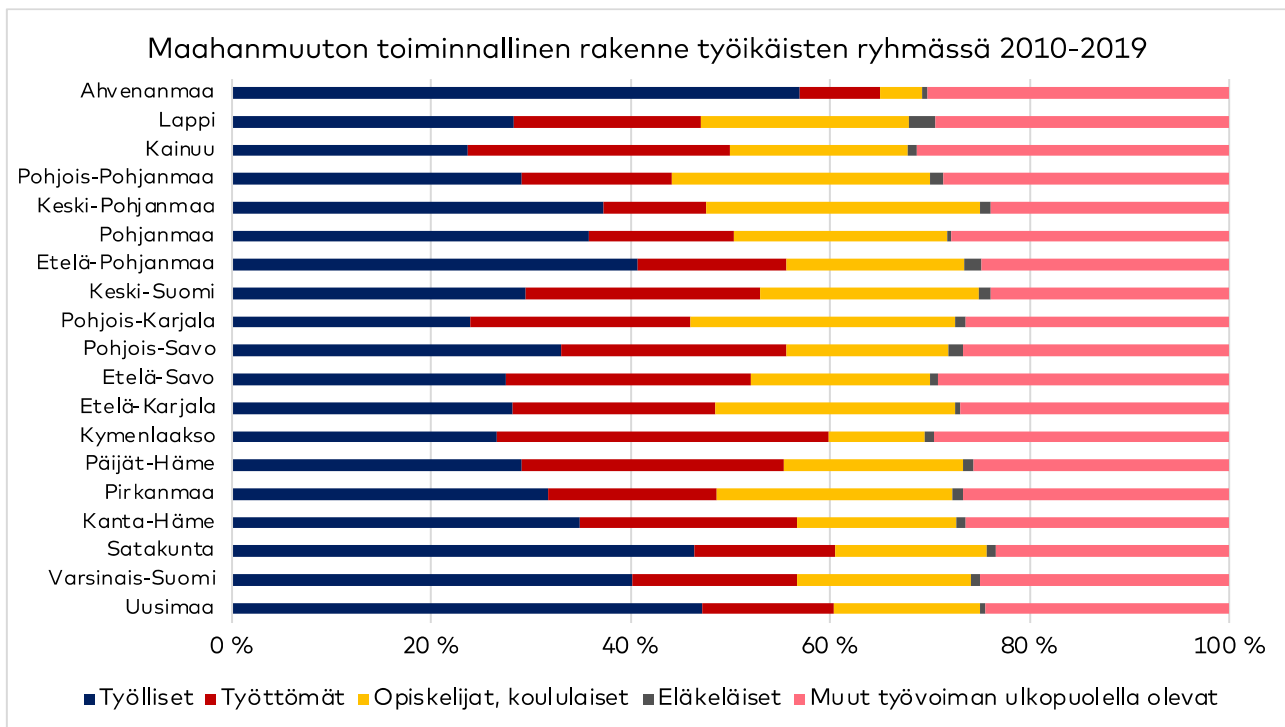
	Viro	Venäjä	Irak	Turkki	Kiina	Thaimaa	Iran	Vietnam	Intia	Ukraina	Muut maat
Uusimaa	17862	7672	4816	2302	3336	1989	1461	1877	3430	1338	26290
Varsinais-Suomi	1954	914	1143	267	430	425	608	288	244	955	5932
Satakunta	769	296	390	258	161	187	119	20	131	280	3299
Kanta-Häme	430	240	389	216	88	230	91	82	43	81	1882
Pirkanmaa	839	1104	957	554	538	422	587	359	322	261	4555
Päijät-Häme	663	1037	621	196	154	204	170	217	35	93	1279
Kymenlaakso	506	1837	510	106	9	189	95	34	9	102	2424
Etelä-Karjala	205	2022	94	116	76	124	174	212	162	56	1409
Etelä-Savo	253	740	149	219	65	254	266	128	17	119	1045
Pohjois-Savo	361	988	172	321	148	273	254	58	101	167	1960
Pohjois-Karjala	113	1622	284	257	86	131	114	72	58	47	1792
Keski-Suomi	245	735	395	247	250	262	314	150	154	93	2207
Etelä-Pohjanmaa	491	669	156	172	38	165	17	94	29	284	1500
Pohjanmaa	357	609	1165	487	196	311	478	1121	115	519	3706
Keski-Pohjanmaa	125	109	14	121	82	75	46	203	9	95	797
Pohjois-Pohjanmaa	157	981	906	341	487	310	432	285	270	248	4646
Kainuu	60	470	321	160	31	55	59	31	15	94	946
Lappi	133	482	696	402	158	341	252	160	12	58	2789
Ahvenanmaa	74	21	12	41	18	62	26	14	31	41	1394

Lähde: Tilastokeskus: muuttoliike- ja väestönmuutokset-tietokanta

Maahanmuuttovirroissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia kansalaisuuden perusteella maakuntatasolla 2010-luvulla. Erityisen suuri muutos on Viron kansalaisista saatujen muuttovoittojen voimakas väheneminen 2010-luvun aikana. Virolaisista saadut muuttovoitot ovat vähentyneet kaikissa maakunnissa ja 2010-luvun lopulla osa maakunnista kärsi jo muuttotappioita virolaisten ryhmässä. Muutos aiempaan on erityisen dramaattinen Uudellamaalla, joka sai vuosien 2010–2014 aikana virolaisista 14 500 henkilöä muuttovoittoa, mutta vuosina 2015–2019 enää 3 000 henkilöä muuttovoittoa (vuonna 2019 Uusimaa sai virolaisista muuttovoittoa enää 82 henkilöä muuttovoittoa). Syynä on voimakkaasti vähentynyt maahanmuutto Virosta sekä kasvanut maastamuutto virolaisten ryhmässä Suomesta.

Myös venäläisten ryhmästä saadut muuttovoitot ovat vähentyneet useimmissa maakunnissa, mutta muutos on maltillisempi kuin virolaisten ryhmässä. Toisaalta taas useissa maakunnissa etenkin Ukrainasta saadut muuttovoitot kasvoivat merkittävästi vuosien 2010–2020 aikana, joskaan tämä ei ole riittänyt läheskään korvaamaan virolaisten ja venäläisten ryhmien heikentynyttä nettomuuton tasetta.

Maahanmuuton toiminnallinen rakenne vaihtelee voimakkaasti alueittain. Erityisen suuria erot ovat työllisten ryhmässä. Työllisten osuus maahanmuutosta korostui etenkin Ahvenanmaalla, jonne muuttaneista 57 prosenttia oli työllisiä vuosien 2010–2019 aikana. Manner-Suomessa kaikissa maakunnissa alle puolet maahanmuuttajista oli työllisiä. Työllisten osuus korostuu etenkin Uudellamaalla, mutta myös Satakunnassa, Varsinais-Suomessa sekä Etelä-Pohjanmaalla työllisten osuus maahanmuutosta oli yli 40 prosenttia. Osassa maakuntia työllisten osuus maahanmuutosta jäi huomattavan matalaksi, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa alle neljäsosa maahanmuuttajista oli työllisiä. Työllisten osuus oli matala myös esimerkiksi Kymenlaaksossa, Etelä-Savossa sekä Lapissa.

Kuvio 8 Maahanmuuton toiminnallinen rakenne vuosien 2010–2019 aikana työikäisten ryhmässä. Lähde: Tilastokeskus: muuttaneiden taustatiedot-tietokanta

Myös opiskelijoiden osuus maahanmuutosta vaihteli voimakkaasti. Opiskelijoiden osuus oli erityisen korostunut Pirkanmaalla, Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla sekä Keski-Pohjanmaalla. Osassa maakuntia opiskelijoiden korostunut osuus selittää osan työllisten matalasta osuudesta. Opiskelijoiden osuus maahanmuutosta jäi pääosin matalaksi maakunnissa, joissa korkeakoulutusmahdollisuudet ovat vähäiset, kuten Ahvenanmaalla tai Kymenlaaksossa (joskin esim. Keski-Pohjanmaa poikkeaa tästä). Myös esimerkiksi Uudellamaalla tai Varsinais-Suomessa opiskelijoiden osuus maahanmuutosta on kohtuullisen maltillinen huolimatta maakuntien huomattavasta koulutustoiminnasta. Tätä kuitenkin selittää osaltaan maakuntiin kohdistuva merkittävä maahanmuutto.

Työttömien ja työvoiman ulkopuolisten osuus maahanmuutosta vaihtelee voimakkaasti, osin peilikuvana työllisten maahanmuutolle. Työttömien ja työvoiman ulkopuolisten osuus maahanmuutosta on suhteellisen korostunut kaikissa maakunnissa, vähäisimmilläänkin yli kolmasosa vuosien 2010–2019 maahanmuuttajista oli työttömiä tai työvoiman ulkopuolisia. Neljässä maakunnassa yli puolet maahanmuuttajista oli muuttovuoden lopussa joko työttömänä

tai työvoiman ulkopuolella (Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Savo ja Kainuu). Erityisesti Kymenlaakson maahanmuuton rakenne on poikkeuksellisen haastavaa, vuosien 2010–2020 aikana 63 prosenttia maakuntaan ulkomailta muuttaneista oli muuttovuoden lopussa joko työttömänä tai työvoiman ulkopuolella. Työttömien osuus jää (muihin maakuntiin verrattuna) matalaksi esimerkiksi Uudellamaalla, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla. Erot maahanmuuton rakenteessa heijastelevat eroja maahanmuuttovirtojen rakenteessa, muuton kohdealueen aluetalouksien ja työmarkkinoiden eroja sekä maahanmuuton motiiveja.

Maahanmuuton rakenteen erojen takia myös maakuntien nettomaahanmuuton rakenteessa on maakuntien välillä merkittäviä eroja. Muuttotappiot jäivät maakunnittain kuitenkin marginaalisiksi. Lähinnä eläkkeellä olevien työikäisten ryhmässä yksittäiset maakunnat kärsivät muutamia henkilöitä muuttotappioita. Uusimaa sai vuosien 2010–2019 aikana yli puolet Suomen työllisistä saamista muuttovoitoista. Asukaslukuun suhteutettuna myös Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjanmaa sekä Keski-Pohjanmaa saivat kohtuullisia muuttovoittoja työllisistä. Työllisistä saadut muuttovoitot jäivät asukaslukuun suhteutettuna hyvin vähäisiksi Keski-Suomessa, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeellä sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Kaikki maakunnat saivat kuitenkin muuttovoittoja työllisistä maahanmuuttajista vuosien 2010–2020 aikana.

Erityisen vähän työttömistä ja työvoiman ulkopuolisista muuttovoittoja saivat Pohjois-Savo, Etelä-Pohjanmaa sekä Keski-Pohjanmaa. Enemmistö maakunnista (13) sai työttömistä ja työvoiman ulkopuolisista suurempaa muuttovoittoa kuin työllisistä. Erityisen haastava nettomaahanmuuton rakenne on Kymenlaaksossa ja Kainuussa, jossa vuosien 2010–2019 aikana työttömistä ja työvoiman ulkopuolisista saadut muuttovoitot olivat kolminkertaiset työllisistä saatuihin muuttovoittoihin verrattuna.

Kaikki maakunnat paitsi Ahvenanmaa saivat muuttovoittoja opiskelijoiden ryhmästä vuosien 2010–2019 aikana. Asukaslukuun suhteutettuna opiskelijoista muuttovoittoja saivat etenkin Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Etelä-Karjala sekä Uusimaa. Määrällisesti myös opiskelijoiden ryhmässä Uudenmaan painoarvo on erittäin suuri. Kaikki maakunnat saavat muuttovoittoja työttömien ja työvoiman ulkopuolisten ryhmästä. Näistä ryhmistä asukaslukuun suhteutettuna erityisen suuria muuttovoittoja saivat Kymenlaakso, Pohjanmaa, Ahvenanmaa, Kainuu sekä Etelä-Karjala.

Taulukko 3 Nettomaahanmuuton toiminnallinen rakenne maakunnittain 2010–2019 työikäisten ryhmässä

	Työlliset	Työttömät	Opiskelijat, koululaiset	Eläkeläiset	Muut työvoiman ulkopuolella olevat
Uusimaa	25023	11904	10504	-233	2965
Varsinais-Suomi	3706	2332	1951	-24	975
Satakunta	2011	711	753	1	545
Kanta-Häme	796	867	518	-18	415
Pirkanmaa	1585	1946	2588	-14	1184
Päijät-Häme	690	1262	691	-16	287
Kymenlaakso	876	1832	404	-13	724
Etelä-Karjala	889	952	1005	-18	626
Etelä-Savo	521	710	486	-10	465
Pohjois-Savo	1076	1058	595	17	366
Pohjois-Karjala	650	888	987	0	559
Keski-Suomi	666	1339	915	5	492
Etelä-Pohjanmaa	1149	474	535	27	340
Pohjanmaa	1395	1368	1481	-10	1343
Keski-Pohjanmaa	497	149	445	12	214
Pohjois-Pohjanmaa	1270	1207	2132	25	1670
Kainuu	314	516	282	15	434
Lappi	817	997	1005	53	805
Ahvenanmaa	524	235	-254	-14	247

Lähde: Tilastokeskus: muuttaneiden taustatiedot-tietokanta

2.3 Vieraskieliset Suomessa

2.3.1 Vieraskieliset Suomessa ja vieraskielisen väestön kehitys 2010-luvulla

Suomessa asui vuonna 2020 noin 433 000 vieraskielistä henkilöä, ja koko väestöstä vieraskielisiä oli 8,5 prosenttia. Vieraskielisen väestön määrä on kasvanut viimeisinä vuosikymmeninä erittäin voimakkaasti, vuonna 1990 Suomessa asui vain 25 000 vieraskielistä henkilöä (0,5 prosenttia väestöstä). Vieraskielisen väestön kasvun ajurina toimii etenkin maahanmuutto. Maahanmuuton ikärakenteesta johtuen vieraskielisen väestön painoarvo korostuu työikäisessä väestössä, etenkin nuoremmassa työikäisten ikäluokissa. Suomen 15–64-vuotiaasta väestöstä 10,2 prosenttia oli vieraskielisiä vuonna 2020. Vähemmälle huomiolle yleensä jää luonnollisen väestönlisäyksen (syntyneiden ja kuolleiden erotus) kohtuullinen merkitys vieraskielisen väestön kasvuun, sillä vieraskielinen väestö on yhä ikärakenteeltaan erittäin nuorta (kuolleiden määrä jää matalaksi) ja

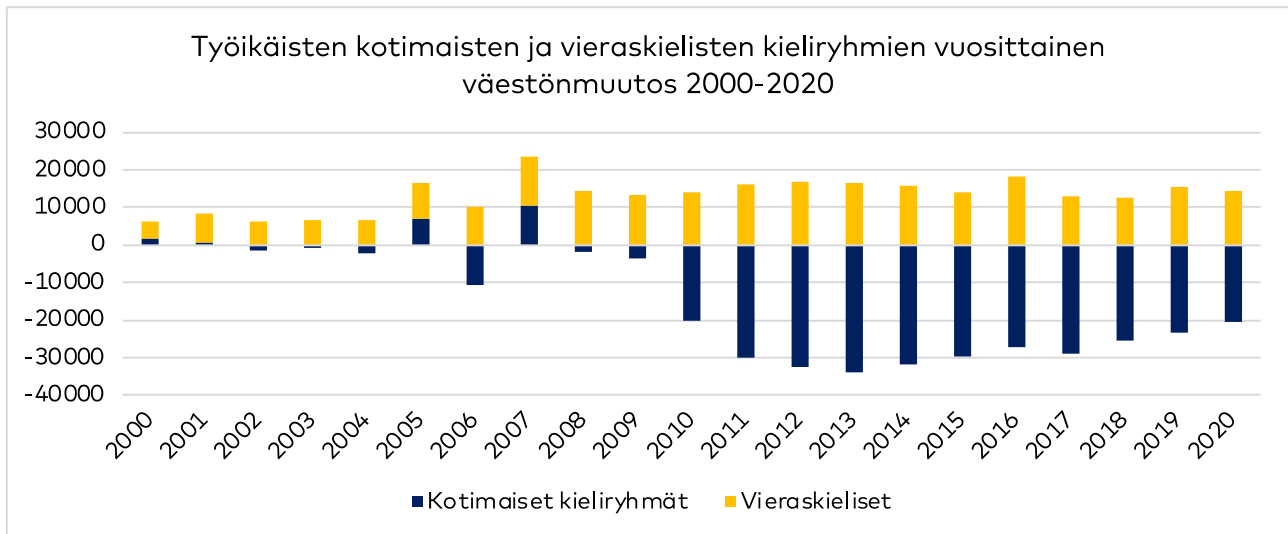
vieraskielisen väestön hedelmällisyysluku⁸ on kotimaisia hieman kieliryhmiä korkeampi (syntyneiden määrä korostuu).

Maahanmuuton merkitystä työvoiman kehityksen kannalta kertoo kieliryhmittäin tarkasteltu Suomen työikäisen väestön kehitys vuosien 2000–2020 aikana (kuvio 9). Suomen työikäinen väestö väheni vuosien 2000–2020 aikana 44 139 henkilöllä (2010-luvulla 135 000 henkilöllä). Työikäisen väestön supistumista selittää Suomen ikärakenne, suuret ikäluokat siirtyivät 2000-luvun aikana eläkeikään. Kotimaisiin kieliryhmiin kuuluva 15–64-vuotias väestö väheni 2000-luvun aikana kuitenkin jopa 304 000 henkilöllä. Samaan aikaan vieraskielinen työikäinen väestö kasvoi 260 000 henkilöllä. Vieraskielinen työikäinen väestö on kasvanut voimakkaasti koko 2000-luvun ajan, sillä muuttovoitot ulkomailta tulevat pääasiassa alle 45-vuotiaiden ikäryhmästä. Tämän lisäksi ja osin tämän takia työikäisestä väestöstä siirtyy eläkeikään hyvin vähän vieraskielisiä, koska vieraskielisen väestön ikärakenne painottuu hyvin vahvasti alle 45-vuotiaisiin henkilöihin.

Suomessa asuu ainakin 156 eri vierasta kieltä puhuvaa henkilöä⁹, joskin kaikkia kieliä ei tilastoida itsenäisesti. Vieraskielisen väestön kielirakenne heijastelee pitkälti maahanmuuton kielirakennetta, mutta luonnollisesti reagoi hitaammin väestönkehityksen muutoksiin, jonka lisäksi myös huomattavasti pidemmän ajan väestönkehityksen tapahtumat heijastuvat vieraskieliseen väestöön. Suomen selvästi suurimmat vieraskielisten ryhmät ovat venäjän- ja vironkieliset: noin kolmasosa Suomen vieraskielisistä on viron- tai venäjänkielisiä. Muita suuria vieraskielisten ryhmiä ovat arabian, englannin, somalin, kurdin, farsin, kiinan, albanian, vietnamin sekä thain kieliryhmiin kuuluvat, joihin kuhunkin kuuluu yli 10 000 henkilöä. Yhteensä näihin kieliryhmiin kuuluvat (+viro ja venäjä) käsittävät noin 70 prosenttia suomen vieraskielisestä väestöstä, seuraavat 25 prosenttia jakaantuvat 30 kieliryhmään, tätä seuraavat neljä prosenttia 30 kieliryhmään ja viimeinen prosentti jakaantuu 85 Suomessa hyvin pieneen kieliryhmään.

⁸ Hedelmällisyysluku (kokonaishedelmällisyysluku) on syntyvyyden mittaamiseen käytetty muuttuja, joka kertoo keskimääräiselle naiselle koko hedelmällisen kauden aikana (yleensä ikävuodet 15–49) laskennallisesti syntyvän lapsiluvun, jos ikäluokittainen syntyvyys säilyisi vastaavana. Indikaattori on toimiva syntyvyyden erojen ja kehityksen mittari, sillä mittari on automaattisesti ikävakioitu ja riippumaton väestönkehityksestä tai synnyttäjä populaation koosta.

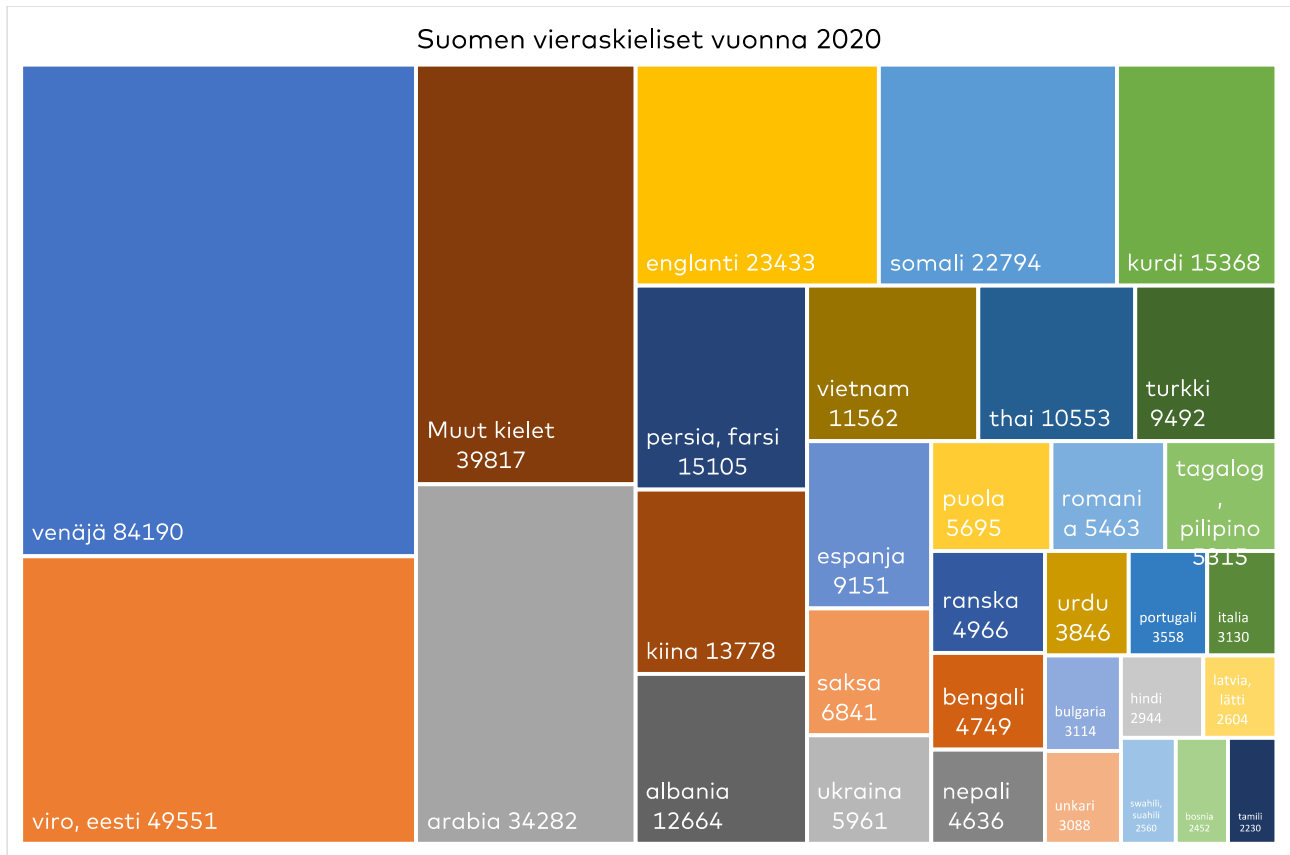
⁹ On huomionarvoista, että henkilön kielestä ei välttämättä voi päätellä taustamaata. Esimerkiksi venäjänkielinen henkilö saattaa olla myös Viron tai Ukrainan kansalainen jne.

Kuvio 9 Työikäisen väestön (15–64-vuotiaat) kehitys vuosittain kotimaaisissa (suomi, ruotsi, saame) ja vieraskielisten ryhmässä 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: väestörakenne

Vuonna 1990, jolloin Suomessa asui vain 25 000 vieraskielistä, Suomen kielirakenne oli hyvin erilainen kuin tällä hetkellä. Venäjänkieliset muodostivat suurimman vieraskielisten ryhmän, mutta seuraavaksi suurimmat kieliryhmät olivat englannin ja saksankieliset, joista etenkin jälkimmäiseen kieliryhmään painoarvo on vähentynyt erittäin voimakkaasti. Vuosien 1990–2020 aikana yhdenkään vieraskieliseen kieliryhmään kuuluvien Suomessa asuvien määrä ei vähentynyt. Kasvu 1990-luvulla Neuvostoliiton romahduksen jälkeen oli erittäin voimakasta venäjänkielisten ryhmässä, jolloin kolmasosa vieraskielisen väestön kasvusta selittyi venäjänkielisten määrän kasvulla. 1990-luvulla myös vironkielisen väestönkasvu oli merkittävää. 2000-luvun kehitykseen verrattuna 1990-luvulla korostui myös somalinkielisen väestön kasvu Suomessa, vaikka määrällinen ryhmän kasvu olikin vastaavan suuruista myös 2000-luvulla.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä vieraskielisten ryhmässä kasvu painottui etenkin vironkielisen väestön kasvuun huomattavasti vahvemmin kuin 1990-luvulla. Eniten kasvava kieliryhmä 2000-luvulla oli yhä venäjänkieliset, mutta 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä myös arabian, kurdin, kiinan, thain ja farsin kieliryhmät alkoivat kasvaa voimakkaasti. 2010-luvulla viron ja venäjänkielisen väestönkasvu oli yhä erittäin voimakasta, joskin 2010-luvun lopulla etenkin vironkielisen, mutta myös venäjänkielisen väestön kasvu on hiipunut. Arabiankielinen väestö taas kasvoi 2010-luvulla erittäin voimakkaasti (+23 000 henkilöä). Muita kieliryhmiä, joissa kasvu voimistui 2010-luvulla merkittävästi ovat esimerkiksi englannin, farsin, kurdin, vietnamin, albanian ja tagalogin kieliryhmät. 2010-luvun lopulla myös ukrainan ja romanian kieliryhmät kasvoivat merkittävästi.

Kuvio 10 Vieraskielinen väestö Suomessa vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, statfin: väestörakenne

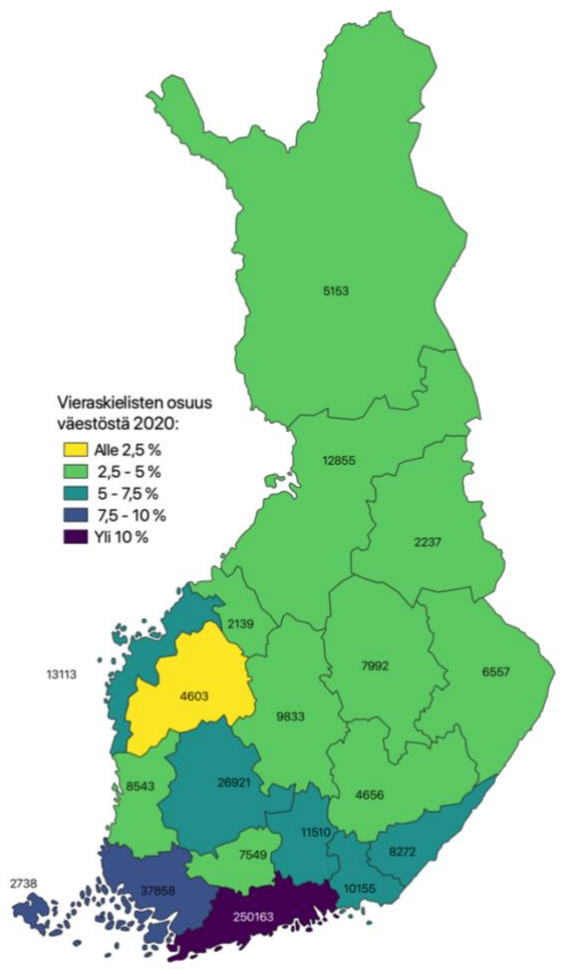
Alueatasolla erot vieraskielisen väestön määrissä ovat huomattavan suuria. Vieraskielinen väestö on huomattavan keskittynyttä ja kaupungistunutta: pelkästään pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen) asuu enemmän vieraskielisiä kuin koko muussa maassa yhteensä.

Maakuntatasolla vieraskielisen väestön osuus korostuu etenkin Uudellamaalla, jossa 14,7 prosenttia väestöstä on vieraskielisiä. Muissa maakunnissa vieraskielisen väestön osuus on alle kymmenen prosenttia väestöstä. Vieraskielisten osuus korostuu suhteellisen voimakkaasti myös Varsinais-Suomessa sekä Ahvenanmaalla. Vieraskielisten osuus on kohtuullisen korkea Pohjanmaalla, suurimassa osassa Etelä-Suomea sekä Pirkanmaalla. Muussa maassa vieraskielisen väestön osuus on yhä suhteellisen matala, vähäisimmillään Lapissa ja Etelä-Pohjanmaalla alle kolme prosenttia väestöstä oli vuonna 2020 vieraskielisiä.

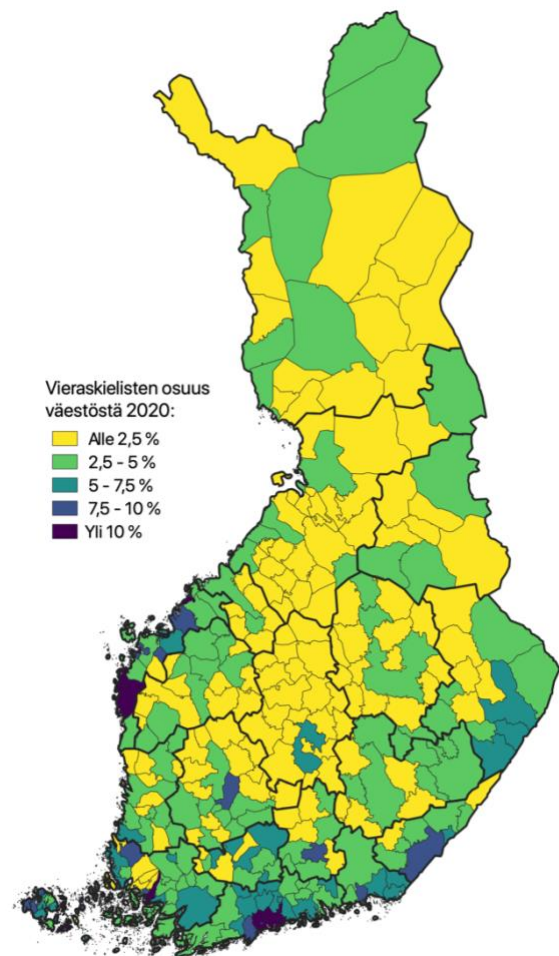
Kuntatasolla vieraskielinen väestö keskittyy etenkin suurempiin kaupunkeihin. Pääkaupunkiseudun lisäksi vieraskielisen väestön osuus on korkea etenkin Turussa sekä vähäisemmässä määrin Tampereella, Lahdessa, Kotkassa sekä Lappeenrannalla. Yksittäisissä pienemmissäkin kunnissa vieraskielisen väestön osuus on korkea (esim. Närpiö), mutta pääsääntöisesti maakunnittain suurimmissa kaupungeissa asuu valtaosa maakunnan vieraskielisestä väestöstä, kun taas maakuntien reuna-alueiden kunnissa vieraskielisen väestön osuus ja määrä on paikoin lähes marginaalinen.

Vieraskielisen väestön vaihtelevista osuuksista ja määristä huolimatta vieraskielinen väestö kasvoi kaikissa maakunnissa voimakkaasti 2000-luvulla. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä

vieraskielisen väestön määrä yli kaksinkertaistui lähes kaikissa maakunnissa. Suhteellinen kasvu 2010-luvulla on ollut hieman maltillisempaa, mutta määrällinen kasvu oli voimakasta 2010-luvun aikana kaikissa maakunnissa. 2010-luvun aikana määrällinen kasvu oli selvästi suurinta Uudellamaalla, jossa tapahtui yli puolet Suomen vieraskielisen väestön kasvusta. Määrällinen kasvu oli merkittävää myös Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla, suhteellinen kasvu oli huomattavaa myös Pohjois-Pohjanmaalla, Satakunnassa sekä Kanta-Hämeellä. Vähäisintä suhteellinen kasvu oli Kymenlaaksossa ja Kainuussa, jotka menettivät huomattavia määriä vieraskielisiä maan sisäisessä muuttoliikkeessä 2010-luvun aikana.

Kartta 1 Vieraskielisen väestön määrä ja osuus maakunnan väestöstä vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne. Karttapohja: Tilastokeskus

Kartta 2 Vieraskielisen väestön osuus kunnittain vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne. Karttapohja: Tilastokeskus

2.3.2 Vieraskieliset työmarkkinoilla

Vieraskielisten asemaa Suomen työmarkkinoilla on tarkasteltu Tilastokeskukselta erikseen tilatulla aineistolla. Aineisto sisältää 16–64-vuotiaan väestön työmarkkina-aseman ja ammattiluokan mukaan kymmenessä kieliryhmässä. Kieliryhmät ovat kotimaiset kielet yhteensä (suomi, ruotsi, saame), viro, venäjä, ukraina, romania, arabia, vietnam, somali, englanti sekä muut kielet (kaikki muut vieraskielisten ryhmät yhteenlaskettuna). Tarkasteluun valitut kieliryhmät eivät ole välttämättä suurimmat kieliryhmät, vaan tarkastelun kieliryhmät valittiin kieliryhmän koon lisäksi toteutuneen kehityksen sekä työperäisen maahanmuuton näkökulmasta. Kaikkien yksittäisten kieliryhmien tarkastelu ei ollut mahdollista salassapitoon liittyvien syiden takia (liian tarkat tapausmäärät).

Työllisyys- ja työttömyysasteiden tarkastelussa on tärkeää huomioida tilastolähteiden rajallisuuksien tuottama epävarmuus sekä arvojen vertailukelpoisuutta vähentävät tekijät. Työllisyys- ja työttömyysasteet vaihtelevat ikäryhmittäin merkittävästi. Koska kieliryhmittäisiä työllisyys- ja työttömyysasteita ei ole mahdollista ikävakioida, tämä jossain määrin vähentää eri kieliryhmien arvojen vertailukelpoisuutta. Toinen merkittävä huomioitava tekijä on vieraskielisten ryhmässä maassa vietetty aika: maassa vietetty aika kasvattaa merkittävästi työllisyysastetta (ks. Laadullinen osio s. 58). Käytetyissä tilastoaineistoissa ei ole mahdollista erotella kieliryhmiä maassa vietetyn ajan mukaan ja osassa kieliryhmiä kasvu on ollut hyvin voimakasta 2010-luvulla, joka heijastuu myös työllisyysasteisiin.

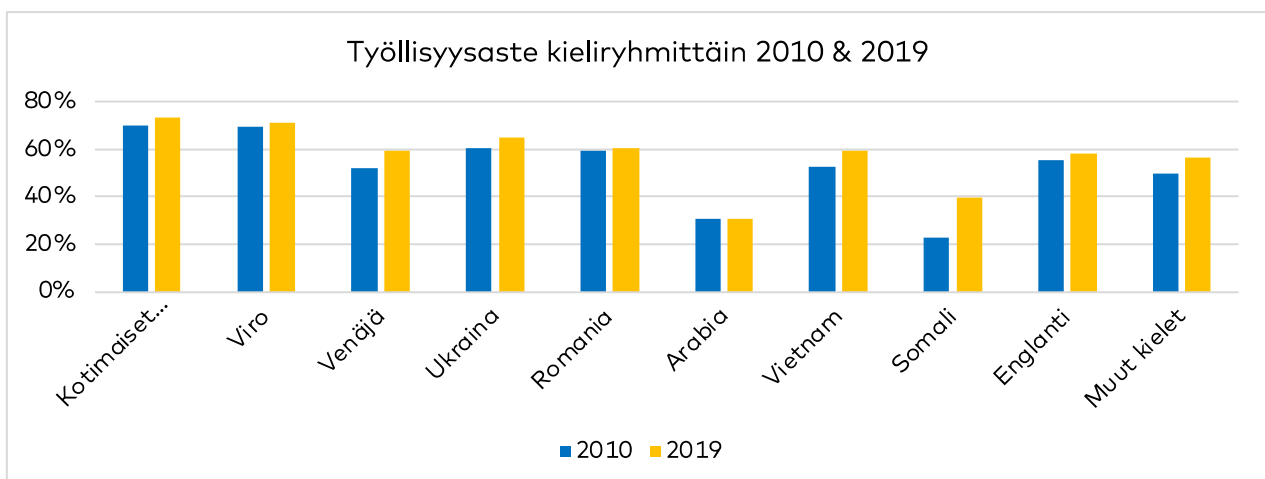
Kuviossa 11 on kuvattu työllisyysastetta ja kuviossa 12 työttömyysastetta kieliryhmittäin vuosina 2010 ja 2019. Erot työllisyysasteessa ja työttömyysasteessa ovat suuria suhteessa kotimaisiin kieliryhmiin, mutta myös vieraskielisten ryhmien välillä erot olivat huomattavia. Kaikissa vieraskielisten ryhmissä työllisyysaste oli matalampi kuin kotimaisten kielten ryhmissä. Vironkielisten työllisyysaste oli kuitenkin hyvin lähellä kotimaisia kieliryhmiä, työllisyysasteissa eroa oli vain 2,5 prosenttiyksikköä. Myös ukrainankielisten työllisyysaste oli suhteellisen lähellä kotimaisia kieliryhmiä, 65 prosenttia ukrainankielisistä 18–64-vuotiaista oli työllisiä vuonna 2019. Maan sisällä kuntien väliset erot työllisyysasteessa ovat suuremmat kuin kotimaisten kieliryhmien, viron- ja ukrainankielisten väliset erot työllisyysasteessa.

Muissa tarkastelun vieraskielisten ryhmissä työllisyysasteet olivat heikompia. Työllisyysaste on suhteellisen heikko venäjän-, romanian-, vietnamin- ja englanninkielisten ryhmässä jääden noin 60 prosenttiin. Vaikka ero kotimaisiin kieliryhmiin on huomattava, kotimaisissa kieliryhmissä erot työllisyysasteessa ovat tätä suuremmat koulutustason perusteella. Työllisyysaste jää erittäin heikoksi arabian- ja somalinkielisten ryhmissä, joissa työllisyysaste on alle 40 prosenttia. Erot kieliryhmien välillä korostavatkin humanitaarisen ja työperäisen maahanmuuton eroja työllisyysasteessa. Aggregaattiluokassa työllisyysaste on matala, vain 56,4 prosenttia muista vieraskielisten ryhmistä on työllisiä. On huomionarvoista, että erot muut kielet -ryhmän sisällä voivat olla kieliryhmittäin huomattavia.

Erot työllisyysasteissa heijastelevat myös eroja työttömyysasteissa. Kaikissa tarkastelluissa vieraskielisten ryhmissä työttömyysasteet ovat kotimaisia kieliryhmiä matalammat vuonna 2019, joskin ero viron ja kotimaisten kieliryhmien välillä on hyvin maltillinen. Myös vietnaminkielisten työttömyysaste on hyvin lähellä kotimaisten kieliryhmien työttömyysastetta. Ukrainan-, englannin- ja romaniankielisten työttömyysaste on kohtuullisesti korkeampi kuin kotimaisten kieliryhmien työttömyys, mutta kotimaisissa kieliryhmissä alueelliset erot ovat yhä tätä eroa suurempia. Venäjänkielisten ryhmässä työttömyysaste on taas jo korkea (20 %).

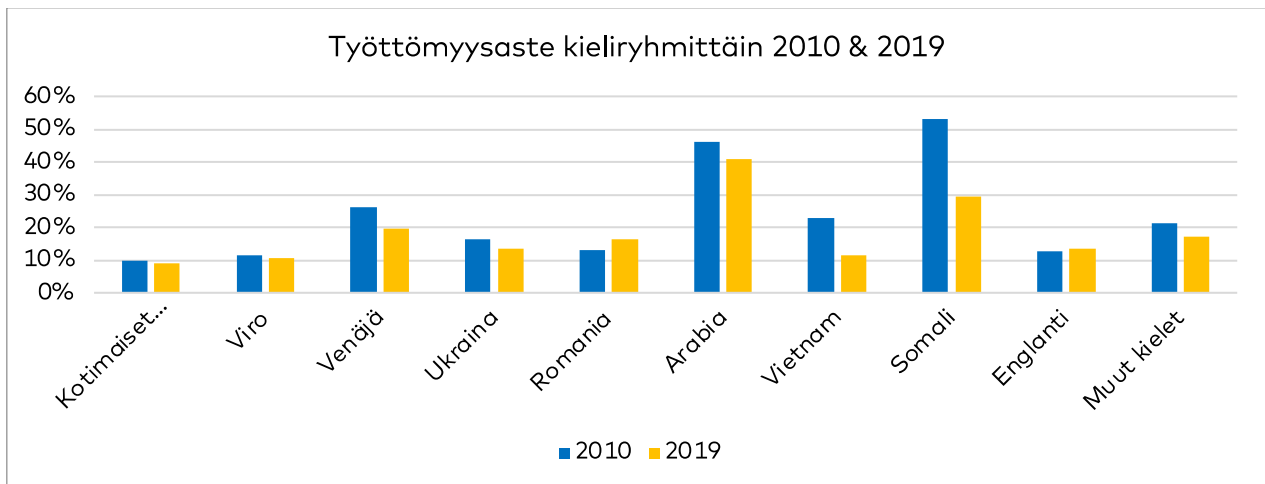
Työttömyysaste on erittäin korkea arabian- ja somalinkielisten ryhmissä. Näidenkin ryhmien välillä oli kuitenkin myös merkittävä ero: somalinkielisten työttömyysaste on yli kymmenen prosenttiyksikköä matalampi kuin arabiankielisten ryhmissä. Tätä saattaa selittää maassaoloaika, somalinkielisistä suurempi osuus on asunut Suomessa jo pidempään kuin arabiankielisistä. Aggregaattiryhmässä muut kielet työttömyysaste on korkea, mutta selvästi alle 20 prosentin. Ryhmän sisäiset erot ovat oletettavasti suuria.

Vaikka vieraskielisten ryhmissä on merkittäviä työllisyyteen liittyviä haasteita, työllisyysaste on vahvistunut kaikissa tarkastelun kieliryhmissä vuosien 2010–2019 aikana. Kotimaisten kieliryhmien työllisyysaste vahvistui vuosien 2010–2019 aikana 3,9 prosenttiyksiköllä. Yhteenlaskettuna vieraskielisten ryhmässä työllisyysaste on vahvistunut tätä merkittävästi enemmän: vuosien 2010–2019 aikaan vieraskielisten työllisyysaste kasvoi 5,1 prosenttiyksiköllä. On kuitenkin huomion arvoista, että lähtötaso vieraskielisten työllisyysasteen lähtötaso oli merkittävästi matalampi, jonka seurauksena vahvempi kehitys on oletettua¹⁰.

Kuvio 11 Työllisyysaste kieliryhmittäin vuosina 2010 ja 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

¹⁰ Mitä korkeampi työllisyysaste on, sitä haastavampi työllisyysasteen on kasvaa, sillä työllistettävä ja työkykyinen "reservi" pienenee".

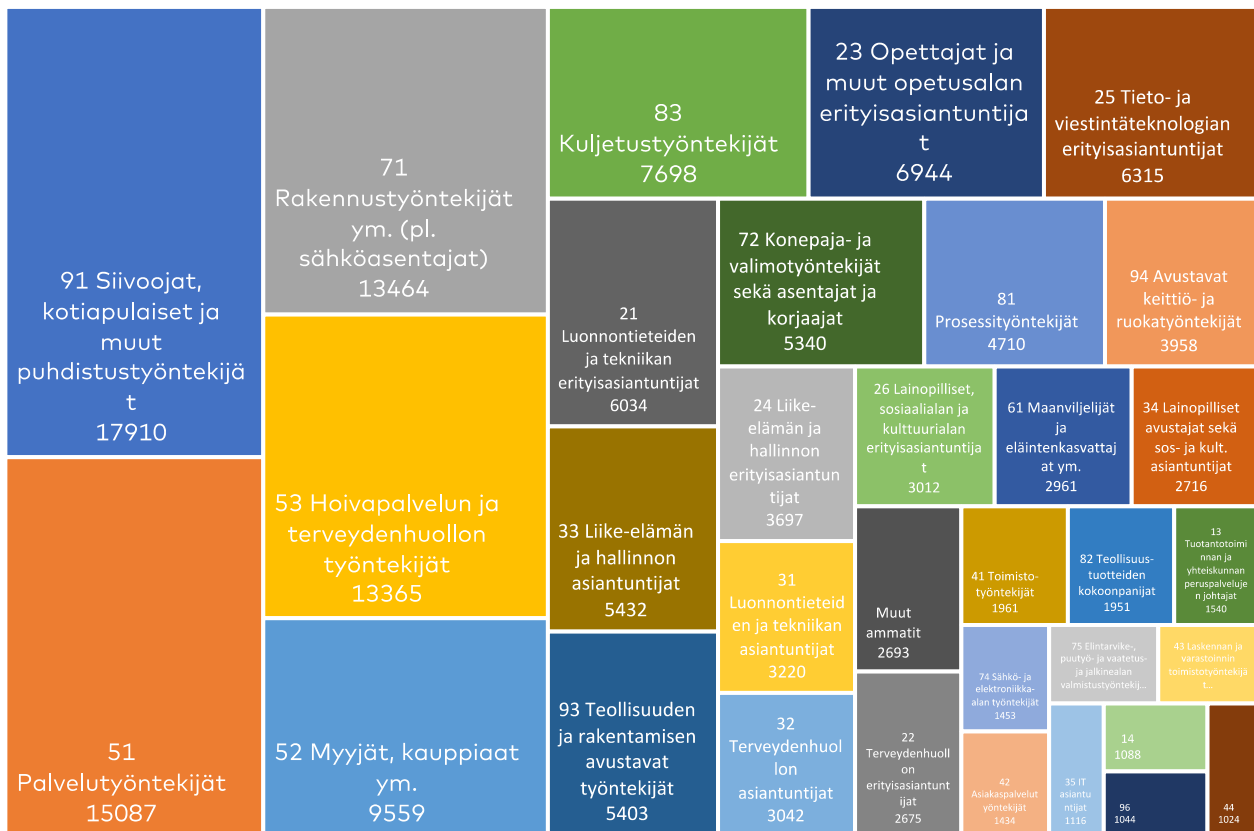
Kuvio 12 Työttömyysaste kieliryhmittäin 2010 ja 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Kieliryhmittäin erot työllisyysasteen kehityksessä olivat suuria. Englannin- ja ukrainankielisten ryhmissä työllisyysaste vahvistui vastaavasti kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Venäjän, vietnamin, somalin ja muiden kielten aggregaattiryhmässä työllisyysaste nousi merkittävästi kotimaisia kieliryhmiä voimakkaammin. Erityisesti somalinkielisten ryhmässä työllisyysaste kasvoi erittäin voimakkaasti (+16,6 prosenttia). Viron, romanian ja arabian kieliryhmissä työllisyysaste kehittyi taas kotimaisia kieliryhmiä heikommin. Aikasarjana arabiankielisten heikkoa työllisyysasteen kehitystä selittää kuitenkin kiihtynyt humanitaarinen maahanmuutto: työllisyysaste laski merkittävästi 2010-luvun puolivälissä, jonka jälkeen työllisyysaste on jälleen noussut voimakkaasti.

Työttömyysasteen kehityksessä hajonta oli suurempaa. Kotimaisissa kieliryhmissä työttömyysaste laski vain 0,7 prosenttiyksiköllä vuosien 2010–2019 aikana, vieraskielisten ryhmässä (yhteensä) työttömyysaste laski taas 4,1 prosenttiyksiköllä. Työttömyysaste laski erityisen voimakkaasti somalinkielisten ryhmässä (-23,5 prosenttiyksikköä) sekä vietnaminkielisten ryhmässä (-11,3 prosenttia). Prosentuaalinen muutos oli vietnaminkielisten ryhmässä erityisen suuri, sillä ryhmän työttömyysaste puolittui 2010-luvulla. Työttömyysaste laski merkittävästi myös arabian- ja venäjänkielisten ryhmissä (5–6 prosenttiyksiköllä). Vironkielisten ryhmässä työttömyysaste on taas kehittynyt hyvin vastaavasti kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Romanian- ja englanninkielisten ryhmässä työttömyysaste ei laskenut, vaan kasvoi.

Vieraskielisten merkitys työmarkkinoilla vaihtelee merkittävästi ammateittain. Kuviossa 13 on kuvattu ammattiluokittain vieraskielisiä työllisiä vuonna 2019 ja kuviossa 14 on kuvattu toimialoja, jossa vieraskielisten osuus on korostunut suhteessa vieraskielisten osuuteen työllisistä. Laajempi, tarkempaan ammattiluokitukseen perustuva taulukko työllisistä vieraskielisistä löytyy liitteistä.

Vieraskieliset työlliset ammattiluokittain vuonna 2019

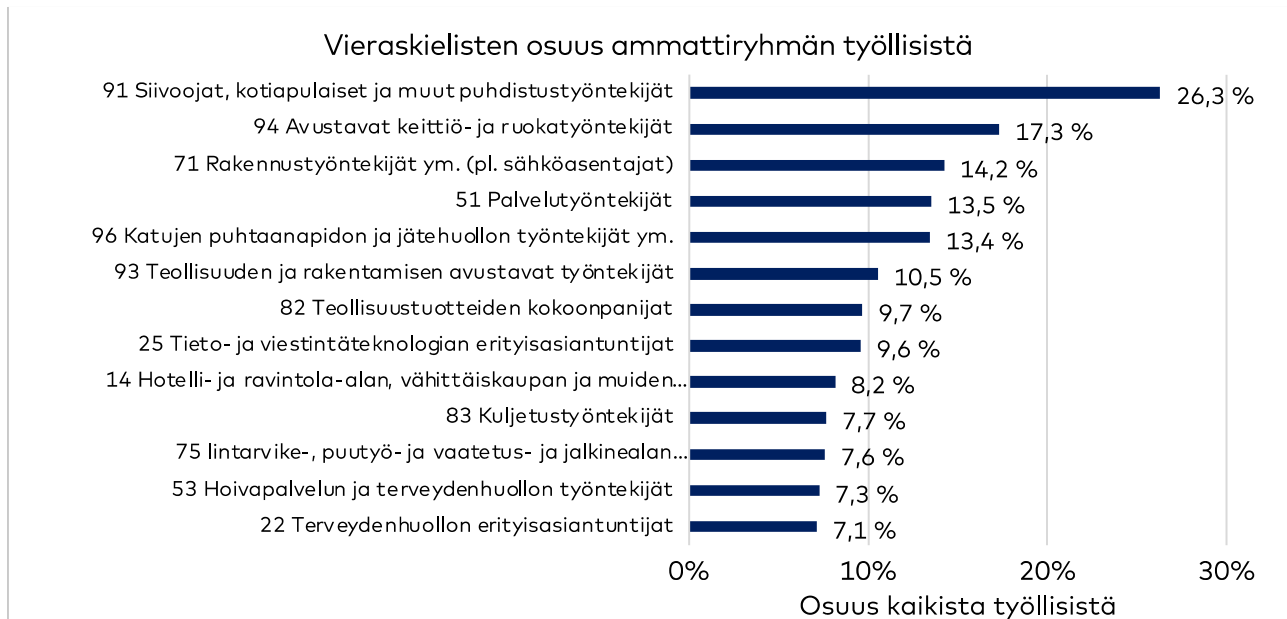
Kuvio 13 Työlliset vieraskieliset ammattiluokituksen 2-numerotasolla vuonna 2019. Mukana vain ammattiryhmät, joihin kuuluu yli 1 000 työllistä. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Selvästi suurimmat vieraskielisten ammattiluokat olivat siivoajat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät, palvelutyöntekijät, rakennustyöntekijät sekä hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät. Näillä aloilla työskenteli yli 10 000 vieraskielistä vuonna 2019. Tarkemmalla luokituksella suurimmat vieraskielisten ammattiluokat ovat koti-, hotelli- ja toimistosiivoajat sekä lähihoitajat. Toisaalta myös monilla asiantuntija-aloilla työskenteli huomattavasti vieraskielisiä (esim. liike-elämän, luonnontieteiden ja tekniikan, opetusalan jne. asiantuntijat). Yleisimmällä ammattiluokituksen tasolla eniten vieraskielisiä työskentelee palvelu- ja myyntityöntekijöinä, erityisasiantuntijoina sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöinä.

Vieraskielisten osuus korostuu tietyillä aloilla voimakkaasti, kun taas tietyillä aloilla vieraskielisten osuus on huomattavan matala suhteessa vieraskielisten osuuteen työllisistä. Kuviossa 14 on kuvattu ammattiluokkia (2-numerotasolla), joissa vieraskielisten osuus korostuu, eli on suurempi kuin vieraskielisten osuus työllisistä (7,1 %). Vieraskielisen väestön osuus on poikkeuksellisen korostunut ammattiluokassa siivoajat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät, jolla työskentelevistä henkilöistä jopa 26,3 prosenttia oli vieraskielisiä. Vieraskielisten osuus korostuu myös muun muassa avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijöiden, rakennustyöntekijöiden, palvelutyöntekijöiden sekä katu- ja puhtaanapidon ja jätehuollon työntekijöiden ammattiluokissa. Erityisasiantuntija-aloista vieraskielisten osuus on korostunut tieto- ja viestintäteknologian sekä

terveydenhuollon erityisasiantuntijoiden aloilla. Vieraskielisten osuus on erityisen alikorostunut sotilasammateissa sekä osassa hallinnon ammatteja.

Tarkemmalla ammattijaolla vieraskielisten osuus korostuu etenkin koti-, hotelli- ja toimistosiivoojien, tarjoilijoiden sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden ammateissa. Vieraskielisten osuus korostuu kuitenkin myös esimerkiksi yliopisto- ja korkeakouluopettajien, hotelli- ja ravintolajohtajien sekä systeemyön erityisasiantuntijoiden ammateissa.

Kuvio 14 Ammattiluokat, joissa yli 7,1 prosenttia työllisistä on vieraskielisiä (koko maan vieraskielisten työllisten osuus) vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Tarkastelun kieliryhmien ammattirakenteessa on sekä yhtäläisyyksiä että merkittäviä eroja. Pääsääntöisesti samat ammattiluokat korostuvat lähes kaikissa vieraskielisten ryhmissä, ja vastaavasti tiettyjen ammattien merkitys on hyvin vähäinen kaikissa kieliryhmissä kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna. Lähes kaikissa tarkastelun vieraskielisten ryhmässä ammattiluokka siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät korostui voimakkaasti, joskin ukrainankielisten ryhmässä kyseisen ammattiluokan merkitys oli vähäinen. Vastaavasti palvelutyöntekijöiden ja avustavien keittiö- ja ruokatyöntekijöiden merkitys korostui muissa tarkastelun vieraskielisten ryhmissä kuin ukrainalaisten ryhmässä.

Viron- ja romaniankielisten ryhmässä rakennustyöntekijöiden osuus on voimakkaasti korostunut. Rakennustyöntekijöiden osuus korostuu kohtuullisen voimakkaasti myös venäjänkielisten ryhmässä, jossa korostuvat myös teollisuustuotteiden kokoonpanijoiden sekä terveydenhuollon erityisasiantuntijat (lähinnä lääkärit). Ukrainankielisten ammateissa korostuvat voimakkaasti maa- ja metsätalouden työntekijät, esimerkiksi ammattiryhmissä maanviljelijät ja eläintenkasvattajat sekä maa-, metsä- ja kalatalouden avustavat työntekijät ukrainankielisten osuus oli yli kymmenenkertainen verrattuna ukrainankielisten osuuteen työllisistä.

Arabian- ja vietnaminkielisten ryhmissä korostuvat vahvasti palvelutyöntekijät sekä avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät. Vietnaminkielisten ryhmässä korostuvat myös osa teollisuuden aloista sekä osa maatalouden aloista. Somalinkielisten ryhmässä korostuvat erityisen voimakkaasti siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät, kuljetustyöntekijät sekä hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät, palvelutyöntekijöiden osuus on taas kieliryhmässä erittäin vähäinen. Englanninkielisten ryhmä poikkeaa useimmista muista kieliryhmistä sosioekonomisesta näkökulmasta, sillä kieliryhmässä korostuu vahvasti osa erityisasiantuntija ja johtaja ammateista (esim. It-alan, tekniikan ja luonnontieteiden erityisasiantuntijat, hallinto- ja kaupalliset johtajat).

Vieraskielisten työllisten määrä kasvoi vuosien 2010–2019 aikana lähes kaikissa ammattiryhmissä (liitetaulukko 1.). Kasvun taustalla on samaan aikaan vahva työllisyysasteen kasvu ja vieraskielisen väestön lähes kaksinkertaistuminen. 21 ammattiluokassa (2-nro) taso vieraskielisten työllisten määrä kasvoi vuosien 2010–2019 aikana yli 1 000 henkilöllä. Voimakkainta työllisten määrän kasvu oli rakennustyöntekijöiden ammatissa, jossa työskentelevien vieraskielisten määrä kasvoi hieman yli 8 700 työntekijällä. Yli 5 000 työllisellä vieraskielisten määrä kasvoi myös hoivapalveluiden ja terveydenhuollon, siivoajien, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät sekä palvelutyöntekijöiden ammateissa.

Tarkemmalla ammattiluokituksella voimakasta kasvua tapahtui lähihoitajien, muut terveydenhuollon työntekijöiden ja kodinhoitajien (+6 300 työllistä), ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden (+6 300 työllistä) sekä systeemityön erityisasiantuntijoiden (+4 000 työllistä) ammateissa. Hyvin voimakasta suhteellista kasvua tapahtui myös esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijoiden, hotelli- ja ravintola-alan, vähittäiskaupan ja muiden palvelualojen johtajien, tuotantotoiminnan ja yhteiskunnan peruspalvelujen johtajien ammateissa, joissa työllisten vieraskielisten määrä kasvoi yli 150 prosentilla vuosien 2010–2019 aikana (ja joilla työskenteli merkityksellisesti henkilöitä).

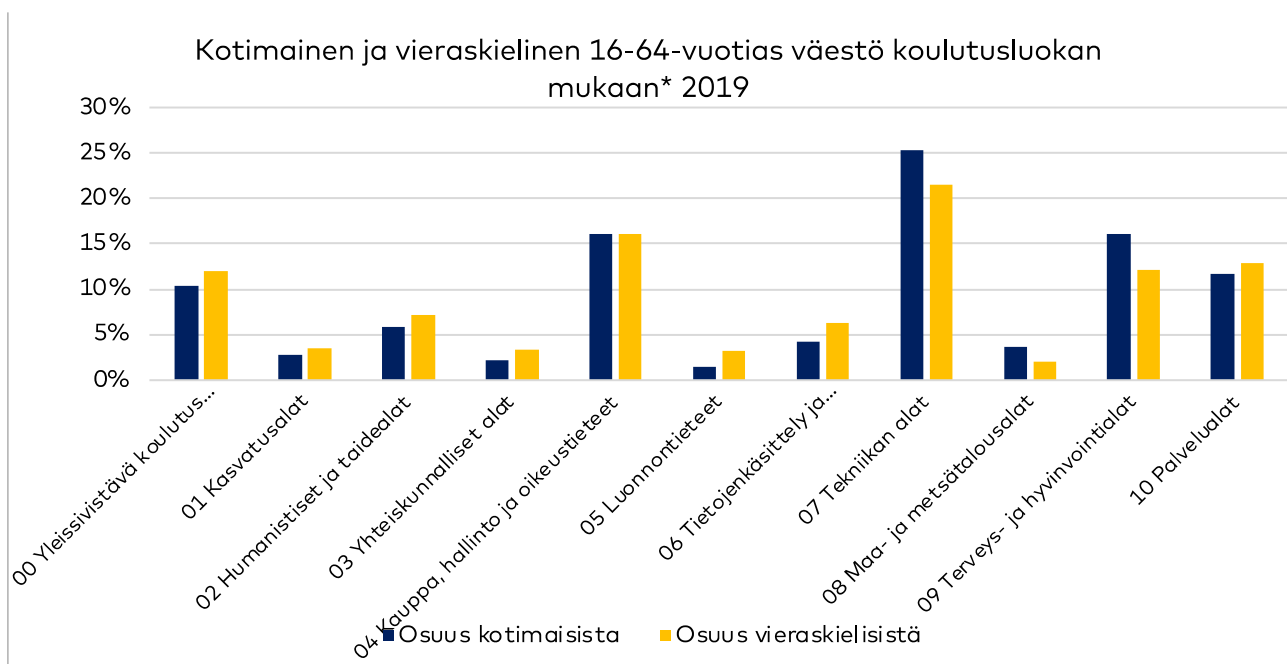
Vieraskielisten työllisten osuus työllisistä on taas kasvanut 2010-luvulla erityisen voimakkaasti rakennustyöntekijöiden, avustavien keittiö- ja ruokatyöntekijöiden, tuotantotoiminnan ja yhteiskunnan peruspalvelujen johtajien ja hotelli- ja ravintola-alan, vähittäiskaupan ja muiden palvelualojen johtajien ammateissa (osuus kasvanut kaikissa yli 40 prosenttia).

Kuviossa 15 ja 16 on kuvattu vieraskielistä väestöä koulutusluokittain sekä koulutusluokan ja työmarkkina-aseman perusteella. Koulutusluokka 99. muu tai tuntematon koulutusala on huomionarvoinen ja jätetty kuviosta 15 pois. Etenkin maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä koulutustaso saattaa olla tuntematon, sillä koulutusluokka tilastoidaan vain, jos henkilöllä on suomalainen tai viranomaisen päätöksellä tunnustettu koulutus. Lisäksi luokkaan kuuluu vain perusasteen suorittaneet, joita ei kuitenkaan ole mahdollista erotella luokituksesta.

Kuviossa 15 on verrattu kotimaisen ja vieraskielisen väestön koulutusrakennetta työikäisen väestön ryhmässä. Mukana on vain toisen asteen tai korkeamman asteen koulutuksen suorittaneet, muu tai tuntematon -koulutusluokka on jätetty tarkastelusta pois. Kotimaisen ja vieraskielisen väestön koulutus rakenne ovat jossain määrin erilaiset. Vieraskielisten ryhmässä etenkin ICT-alan, luonnontieteiden sekä humanististen ja taidealojen tutkinnot ovat kohtuullisesti yleisempiä kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Myös yleissivistävän toisen asteen koulutus on yleisempi vieraskielisten

ryhmässä. Tekniikan alojen sekä terveys- ja hyvinvointialojen koulutukset ovat taas merkittävästi yleisempiä kotimaisissa kieliryhmissä.

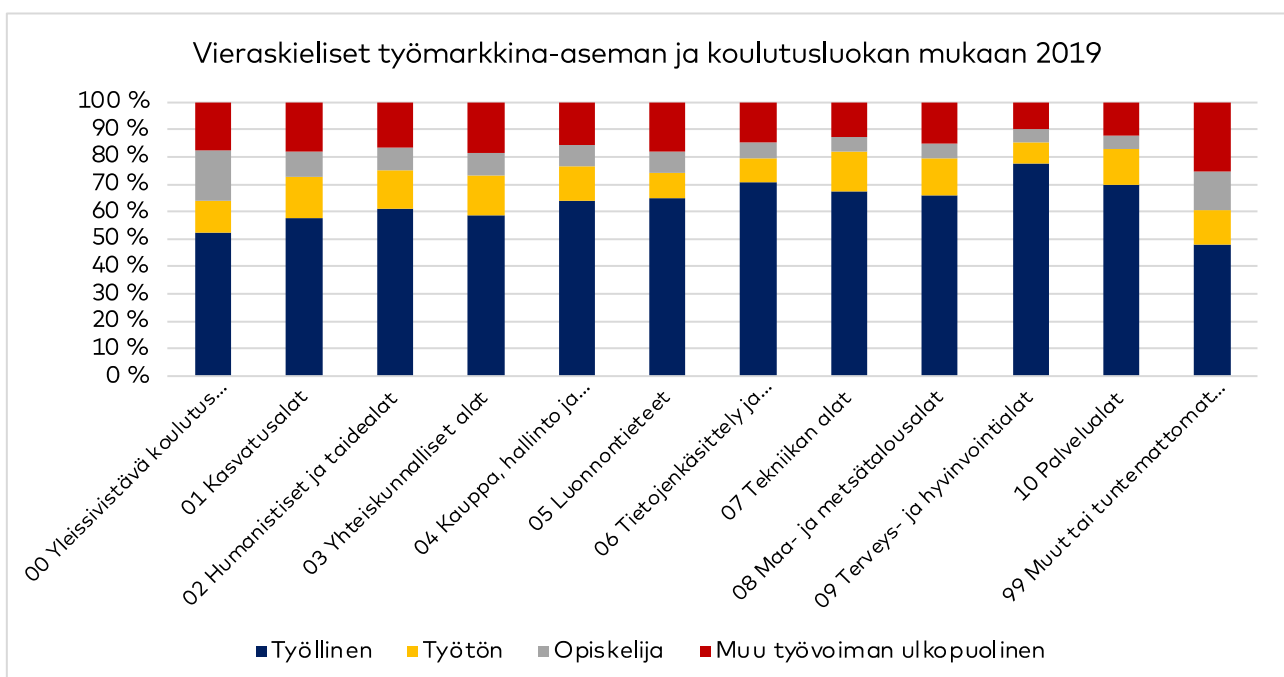
Erot heijastelevat kuitenkin osin myös eroja vieraskielisen ja kotimaisen työikäisen väestön ikärakenteessa. Jos tarkastellaan vain opiskelijoita, osa eroista muuttuu, osa taas säilyy. Pelkkien opiskelijoiden ryhmässä (ilman yleissivistävää keskiastetta tai tuntematon luokkaa) vieraskielisten ryhmässä kauppa-, hallinto ja oikeustieteiden tutkinnot korostuvat erittäin voimakkaasti, maltillisesti korostuvia opiskelijoiden aloja ovat taas kasvatusalat, luonnontieteet ja yhteiskunnalliset alat. Erityisesti terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelevien vieraskielisten osuus on taas huomattavasti kotimaisia kieliryhmiä matalampi, vastaavasti tekniikan alalla opiskelee suhteellisen vähän vieraskielisiä.

Kuvio 15 Kotimainen ja vieraskielinen 16-64-vuotias väestö, osuus koulutusaloittain (2-nro taso) vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto. *Koulutusluokka muu- tai tuntematon on jätetty huomiotta. Koulutusluokka korostuu erittäin voimakkaasti vieraskielisen väestön ryhmässä, jos taustamaassa suoritettua koulutusta ei olla pystytty varmistamaan.

Kuviossa 16 kuvataan vieraskielistä työikäistä väestöä työmarkkina-aseman ja koulutusluokan mukaan vuonna 2019. Työllisten osuus vaihtelee hyvin voimakkaasti koulutusaloittain vieraskielisten ryhmässä. Matalimmillaan työllisten osuus jää noin 50 prosenttiin, muu tai tuntematon koulutuslalla sekä yleissivistävän koulutuksen alalla. Korkeimmillaan työllisyysaste nousee yli 70 prosenttiin, etenkin terveys- ja hyvinvointialalla, mutta myös ICT ja palvelualoilla. Useimmilla aloilla työllisyysaste vaihtelee 60-70 prosentin välillä. Eroja selittää osin opiskelijoiden vaihteleva osuus: etenkin muu tai tuntematon koulutuslalla sekä yleissivistävän koulutuksen alalla opiskelijoiden osuus on korkea. Työttömien osuudessa erot ovat kuitenkin myös huomattavia. Matalimmillaan alle 10 prosenttia alan koulutuksen suorittaneista on työllisiä, korkeimmillaan heidän osuus nousee yli 15 prosenttiin. Muiden työvoiman ulkopuolisten osuus korostuu myös kaikilla koulutusaloilla merkittävästi, vaihdellen 10-20 prosentin välillä.

Vieraskielisten työmarkkina-asetat koulutusluokan mukaan eroavat merkittävästi kotimaisista kieliryhmistä. Työllisten osuus on kaikilla koulutusaloilla vieraskielisten ryhmässä matalampi kuin kotimaisissa ryhmissä. Osalla koulutusaloista ero on huomattavan suuri: esimerkiksi kasvatusalalla kotimaisissa kieliryhmissä työllisten osuus on 88,0 prosenttia työkäisistä, vieraskielisten ryhmässä osuus on vain 57,2 prosenttia. Osin erot selittyvät ikärakenteen eroilla: vieraskielinen väestö on nuorempaa, jolloin esimerkiksi opiskelijoiden osuus korostuu. Erot työttömyysasteissa ovat kuitenkin myös suuria (vaikka ikärakenne heijastuu myös tähän): kaikilla koulutusaloilla työttömyysaste on korkeampi vieraskielisten ryhmässä kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Osalla koulutusaloista erot ovat erittäin suuria: kasvatusalalla kotimaisista kieliryhmistä työttömyysaste oli vain 2,6 prosenttia, vieraskielisten ryhmässä työttömyysaste oli taas jopa 21 prosenttia.

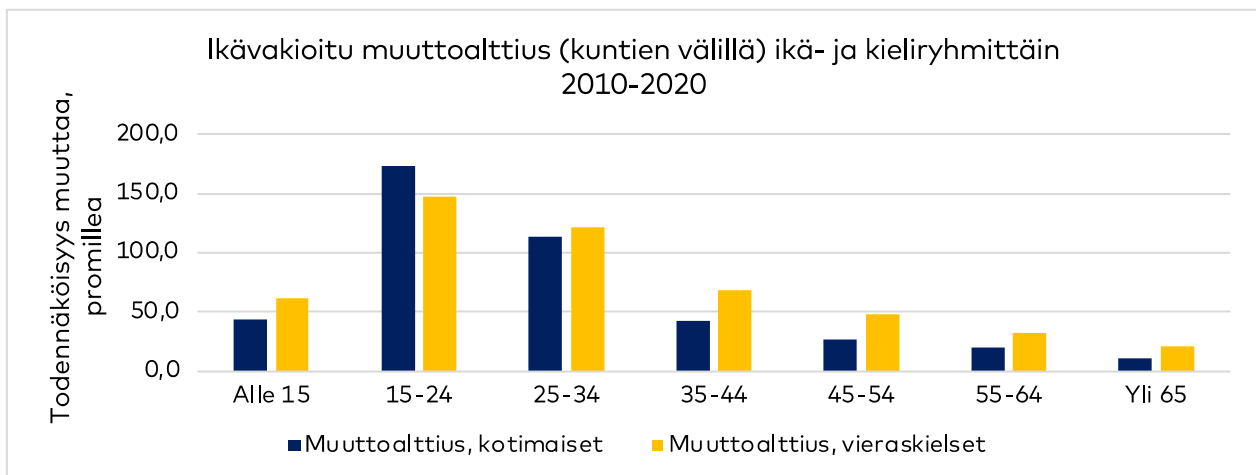
Kuvio 16 Vieraskielinen väestö koulutusluokan ja työmarkkina-asetan mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

2.3.3 Vieraskielisten alueellinen liikkuvuus Suomen sisällä

Maahanmuuton tarjoaman työvoimapotentialin kannalta on keskeistä tarkastella myös maahanmuuttajien asuinpaikkavalintoja maan sisällä. Vaikka työ ja työllistymismahdollisuudet ovat keskeinen asuinpaikkavalintoja ohjaava tekijä, todellisuudessa työvoima ei liiku optimaalisesti työn perässä alueelta toiselle, vaan useat eri tekijät saattavat sitoa henkilön tietylle alueelle työttömänä, vaikka toisella alueella hän voisi työllistyä. Tämän takia alueellisen kohtaannon kannalta myös maan sisäisellä muuttoliikkeellä on huomattavaa vaikutusta maahanmuuton ja työvoimapotentialin tarkasteluun.

Kuviossa 17 on kuvattu ikäryhmittäin vieraskielisen väestön ja kotimaisten kieliryhmien lähtömuuttoalttiuksia, jotka kertovat henkilön todennäköisyydestä muuttaa (promilleina). Arvot sisältävät vain kuntien väliset muutot vuosien 2010–2020 aikana (eikä siis kuntien sisäisiä

muuttoja). Muuttoalttiuksissa on koko maan tasolla merkittäviä eroja. Kotimaisissa kieliryhmissä muuttoalttius on korkeampi ainoastaan 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä, johon sijoittuu pääosa lapsuuden kodeista sekä koulutuksen perässä tehdyistä muutoista sekä osa valmistumisen jälkeen tehdyistä muutoista. Nuorten ryhmässä kotimaisissa kieliryhmissä korkeampi muuttoalttius voi kertoa esimerkiksi eroista korkea-asteen koulutukseen hakeutumisessa, mutta toisaalta myös eroista asuinpaikoissa: vieraskielinen väestö painottuu hyvin voimakkaasti suurimpiin kaupunkeihin, joissa tarve muuttaa koulutuksen perässä on vähäisempi. Tarkempi erojen syiden selvittäminen vaatisi kuitenkin uutta tutkimusta.

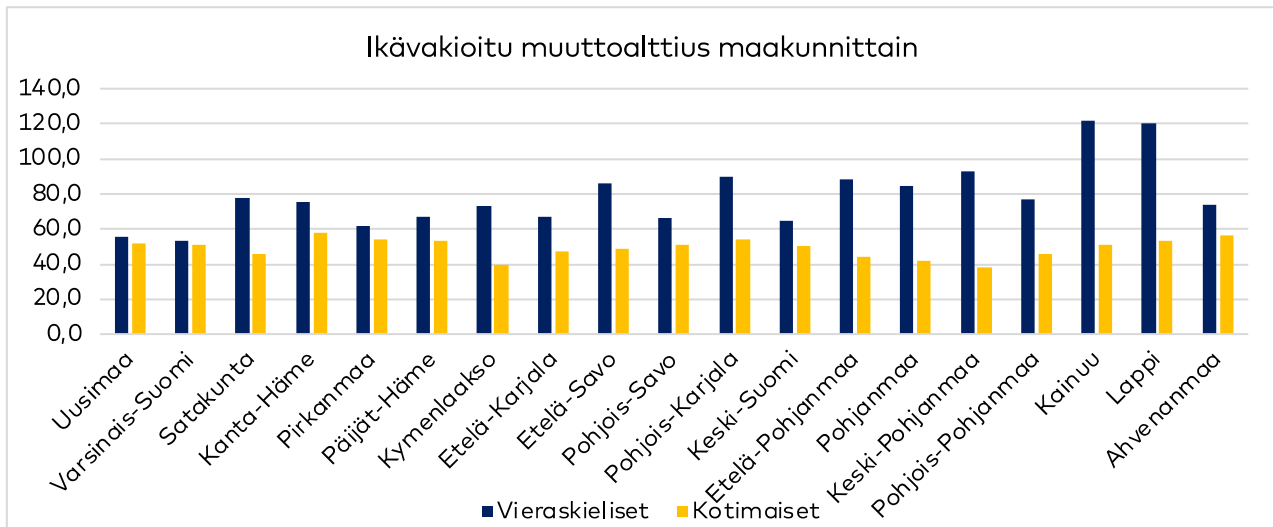
Kuvio 17 Muuttoalttius (todennäköisyys muuttaa, promillea) vuosien 2010–2020 aikana kieli- ja ikäryhmittäin ikävakiointuna. Ikävakiointi poistaa ikäryhmien kokoerojen vaikutukset. Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike- ja väestömuutokset -tietokanta, väestörakenne -tietokanta

Kaikissa muissa ikäryhmissä vieraskielisen väestön muuttoalttius on kotimaisia kieliryhmiä korkeampi. Ero on erityisen suuri lasten ja yli 35-vuotiaiden ikäryhmissä, joissa vieraskielisen väestön muuttoalttius on 30–100 prosenttia korkeampi kuin kotimaisten kieliryhmien muuttoalttius. Muuttoliikkeen teorian näkökulmasta vieraskielisen väestön korkeampi muuttoalttius on osin yllättävää, sillä pääosin kaupunkeihin keskittyvän, kotimaisia kieliryhmiä matalammin koulutettu väestön pitäisi teoriassa muuttaa merkittävästi kotimaisia kieliryhmiä vähemmän¹¹. Vieraskielisen väestön korkeampaa muuttoalttiutta on selitetty esimerkiksi heikommalla kuulumisen tunteella suhteessa asuinpaikkaan ja sen yhteisöihin (Gustafson 2009) sekä (osin tästä johtuvalla) heikommalla paikkakiintyvyydellä (*place attachment*), jota vähentää esimerkiksi lyhyt alueella asuttu aika (Westin 2016). 2000-luvun alussa julkaistun artikkelin mukaan maahanmuuttajia työntää maan sisäisessä muuttoliikkeessä myös syrjintä, rasismi ja negatiiviset asenteet (Kokko 2004), jotka luonnollisesti haastavat paikkakiintyvyyden syntymistä.

Maahanmuuttajien korkeampi muuttoalttius tarkoittaa työvoiman saatavuuden näkökulmasta, että vieraskielinen väestö on kotimaista väestöä mobiilimpaa. Aluetason tarkastelu kuitenkin paljastaa, että kaikkien alueiden näkökulmasta tämä ei kuitenkaan ole positiivinen tekijä työvoiman saatavuuden näkökulmasta, vaan ennemminkin suuri haaste.

¹¹ Sekä matalampi koulutus että kaupunkimainen asuinpaikka laskevat henkilön muuttoalttiutta.

Kuviossa 18 kuvataan vieraskielisen väestön sekä kotimaisten kieliryhmien muuttoalttiuksia maakunnittain ikävakiointuna. Ikävakiointi poistaa luvuista ikärakenteen erojen vaikutuksen muuttoalttiuksista. Erot kotimaisten kieliryhmien muuttoalttiuksissa ovat kohtuullisia, mutta vieraskielisten ryhmässä erot muuttoalttiuksissa ovat erittäin suuria: maakuntien ääripäiden ero on yli kaksinkertainen osassa maakuntia. Yksinkertaistettuna tämä tarkoittaa, että toisessa maakunnassa asuva vieraskielinen muuttaa toiseen maakuntaan verrattuna kaksi kertaa todennäköisemmin pois alueelta.

Kuvio 18 Muuttoalttius (todennäköisyys muuttaa, promillea) vuosien 2010–2020 aikana kieliryhmittäin ja maakunnittain ikävakiointuna. Ikävakiointi poistaa ikäryhmien kokoerojen vaikutukset. Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike- ja väestömuutokset -tietokanta, väestörakenne -tietokanta

Kaikissa maakunnissa vieraskielisten muuttoalttiudet olivat kotimaisia kieliryhmiä korkeammat. Vieraskielisten muuttoalttiudet olivat matalimmat Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa, joissa ero kieliryhmien välillä on vähäinen. Vieraskielisten muuttoalttiudet olivat suhteellisen maltillisia myös Pirkanmaalla, Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa ja Etelä-Karjalassa. Toisessa ääripäässä vieraskielisten muuttoalttiudet olivat korkeimmillaan Lapissa ja Kainuussa, joissa vieraskielisten muuttoalttius on jopa kaksinkertainen sekä kotimaisiin kieliryhmiin että Uudenmaan ja Varsinais-Suomen muuttoalttiuksiin verrattuna.

Yksinkertaistaen maakunnissa, joissa on suuri korkeakoulukaupunki (pl. Pohjois-Pohjanmaa) vieraskielisen väestön muuttoalttius on suhteellisen matala, kun taas syrjäisemmissä ja pienemmissä maakunnissa muuttoalttius kohoaa voimakkaasti. Suomeen ulkomailta muuttaneiden maahanmuuttajien jatkomuuttoja pois pienemmiltä paikkakunnilta selittivät esimerkiksi vaikeus kiintyä paikkakuntaan, heikot elinmahdollisuudet ja palvelut maahanmuuttajien näkökulmasta, halu muuttaa suurempaan kuntaan sekä halu muuttaa lähemmäs tuttuja tai sukulaisia. Lisäksi suuremmissa kaupungeissa maahanmuuttajien kohtaamat negatiiviset asenteet koettiin vähäisemmiksi (Kokko 2004).

Eroavat muuttoalttiudet johtavat suuriin eroihin vieraskielisten maan sisäisessä muuttoalttiudessa ja alueelle kohdistuvan maahanmuuton vaikutuksista. Kärjistäen maahanmuuton vaikutus työvoiman saantiin alueella jää vähäiseksi, jos suurin osa alueelle muuttavista muuttaa maan

sisällä pois maahanmuuton kohdealueelta. 2010-luvun vieraskielisten muuttoliikkeessä näin on osin käynyt. Vaikka maahanmuutto jakaantuu kohtuullisen tasaisesti kaikkiin maakuntiin, vieraskielisen väestön muuttoliike maan sisällä on erittäin keskittävää.

Taulukossa 5 on kuvattu vieraskielisten 15–64-vuotiaiden työikäisten nettomuuttoa maan sisällä, nettomaahanmuuttoa samassa ikäryhmässä sekä kokonaisnettomuuttoa vuosien 2010–2020 aikana. Kokonaisnettomuutto on maan sisäisen ja kansainvälisen muuttoliikkeen summa, joka kuvaa alueelle kohdistuvien muuttovirtojen kokonaisvaikutusta työikäisen väestön kehitykseen vieraskielisten ryhmässä¹². Tämä tarkastelu paljastaa pelkkiä maahanmuuttovirtojen tarkastelua paremmin maahanmuuton todellisen alueellisen potentiaalin sekä pitovoiman haasteet vieraskielisten ryhmässä.

Vaikka kaikki maakunnat saavat suuria muuttovoittoja ulkomailta työikäisten ryhmässä, maan sisällä tilanne on täysin päinvastainen. Uusimaa ja Varsinais-Suomi ovat ainoat maakunnat, jotka saivat vieraskielisten työikäisten ryhmästä muuttovoittoa vuosien 2010–2020 aikana maan sisäältä. Varsinais-Suomen muuttovoitot ovat marginaalisia, mutta Uudenmaan muuttovoitot vieraskielisistä työikäisistä ovat erittäin suuria (noin puolet maakunnan ulkomailta saamista muuttovoitoista). Uusimaa saa vieraskielisistä muuttovoittoa kaikista muista Suomen maakunnista. Uudellamaalla korostuvat etenkin Varsinais-Suomesta, Pirkanmaalta, Pohjanmaalta ja Pohjois-Pohjanmaalta saadut muuttovoitot vieraskielisistä. Ainoastaan Ahvenanmaalta saadut muuttovoitot vieraskielisistä työikäisistä ovat suhteellisen maltillisia Uudellamaalla. Uudenmaan asema vieraskielisten muuttoliikkeessä on huomattavasti korostuneempi kuin kotimaisissa kieliryhmissä, vaikka myös kotimaisten kieliryhmien muuttoliikkeessä Uudenmaan asema on erittäin vahva. Uudenmaan asema vieraskielisten muuttoliikkeessä korostaa vieraskielisten muuttoliikkeen hyvin voimakasta keskittävää luonnetta, jossa vieraskielisten muuttoliike kohdistuu vahvasti alueelle, jossa on jo ennestään merkittävästi vieraskielisiä.

Vastaavasti Varsinais-Suomen suhteellisen vahvaa asemaa vieraskielisten muuttoliikkeessä selittää etenkin Turun suhteellisen merkittävä vieraskielinen väestöpohja. Varsinais-Suomi kärsii vieraskielisten ryhmässä suuria tappioita Uudellemaalle, mutta saa vastaavat muuttovoitot muista maakunnista. Varsinais-Suomi kärsii vieraskielisten ryhmässä muuttotappioita ainoastaan Uudenmaan maakunnalle. Muiden maakuntien asema vieraskielisten maan sisäisessä muuttoliikkeessä on pääosin heikompi. Kanta- ja Päijät-Hämeen muuttotappiot ovat suhteellisen maltillisia, sillä maakunnat vetävät vieraskielisiä suurimmasta osasta maata, vaikka kärsivätkin muuttotappioita Uudellemaalle. Vastaavasti Pirkanmaa saa kohtuullista muuttovoittoa vieraskielisten ryhmästä suurimmasta osasta maata, mutta Uudellemaalle ja Varsinais-Suomelle kärsityt muuttotappiot painavat vieraskielisten nettomuuton taseen negatiiviseksi.

Asukaslukuun suhteutettuna vieraskielisten työikäisten ryhmässä suurimmat muuttotappiot paikantuvat Lapin ja Kainuun maakuntiin, joissa vieraskielisen väestön lähtömuuttoalttiudet ovat erittäin korkeat. Näiden lisäksi Kymenlaakson tappiot ovat huomattavat. Näitä selittää maakunnan ylipäättään haastava asema muuttoliikkeessä. Myös Pohjanmaalla muuttotappiot

¹² On huomionarvoista, että maan sisällä muuttava vieraskielinen ei ole välttämättä saman ajanjakson aikana alueelle ulkomailta muuttanut henkilö. Muuttajat eri "muuttovirroissa" eivät ole jäljitettävissä henkilötasolla.

vieraskielisten ryhmässä ovat huomattavan suuria, sillä alueelle kohdistuu hyvin huomattavasti maahanmuuttoa. Kaikki nämä maakunnat kärsivät ensisijaisesti muuttotappioita Uudellemaalle ja toissijaisesti Varsinais-Suomelle. Muihin maakuntiin kohdistuvat vieraskielisten muuttovirrat ovat jopa yllättävän pieniä kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna.

Kokonaisnettomuuton näkökulmasta etenkin Uudenmaan asema vieraskielisten muuttoliikkeissä korostuu hyvin voimakkaasti: maakunta saa ensin ulkomailta ylivoimaisesti suurimmat muuttovoitot, jonka jälkeen maakunta kerää noin puolet tästä summasta vielä maan sisäisestä muuttoliikkeestä muista maakunnista. Osassa maakuntia, kuten Varsinais-Suomessa, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä, kokonaisnettomuuton tarkastelu ei juuri muuta kuvaa maahanmuuton vaikutuksista työvoiman kehitykseen. Osa maakunnista kärsii kuitenkin hyvin huomattavia muuttotappioita vieraskielisten ryhmässä maan sisällä, joka vähentää maahanmuuton potentiaalia kasvattaa alueen työvoimaa. Esimerkiksi Kymenlaakso ja Pohjanmaa menettävät puolet ulkomailta saamista muuttovoitoista maan sisällä työikäisten ryhmässä, kun taas Kainuu ja Lappi menettävät reilusti yli puolet maahanmuutosta maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Kainuussa tilanne on erityisen dramaattinen: maakunta sai ulkomailta 1 680 työikäistä henkilöä muuttovoittoa 2010-luvulla, mutta kärsi samaan aikaan vieraskielisten työikäisten ryhmässä 1 230 henkilöä muuttotappioita, jolloin kokonaisnettomuuton tase jäi vain 450 työikäiseen henkilöön.

Taulukko 4 Työikäisten vieraskielisten maan sisäinen muuttoliike, nettomaahanmuutto ja kokonaisnettomuutto 2010-2020

	Vieraskielisten (15-64v.) nettomuutto maan sisällä 2010-2020	Nettomaahanmuutto (15-64v.) 2010-2020	Kokonaisnettomuutto 15-64-vuotiaat vieraskieliset)
Uusimaa	23266	56352	79618
Varsinais-Suomi	218	10183	10401
Satakunta	-886	4542	3656
Kanta-Häme	-420	2726	2306
Pirkanmaa	-1275	7935	6660
Päijät-Häme	-324	3161	2837
Kymenlaakso	-2121	4126	2005
Etelä-Karjala	-1342	3769	2427
Etelä-Savo	-1163	2363	1200
Pohjois-Savo	-930	3495	2565
Pohjois-Karjala	-1686	3403	1717
Keski-Suomi	-1258	3809	2551
Etelä-Pohjanmaa	-1026	2754	1728
Pohjanmaa	-3677	6085	2408
Keski-Pohjanmaa	-752	1386	634
Pohjois-Pohjanmaa	-2863	6909	4046
Kainuu	-1234	1683	449
Lappi	-2495	3991	1496
Ahvenanmaa	-32	801	769

Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike ja väestönmuutokset.

2.3.4 Vieraskielisten ennustettu kehitys 2020–2040

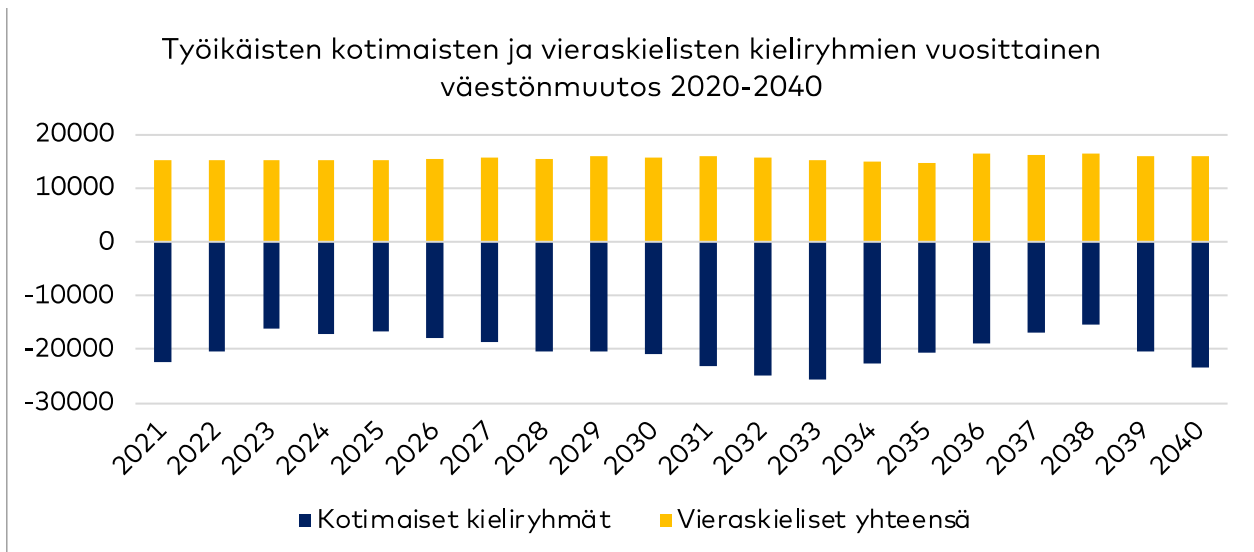
Vieraskielisen väestön tulevaa kehitystä on tarkasteltu MDI:n väestöennusteen perusuraskenaarion perusteella. Tarkastelu perustuu MDI:n väestöennusteeseen¹³, sillä Tilastokeskuksen väestöennuste ei erikseen tarkastele vieraskielisen väestön kehitystä tai huomioi erikseen vieraskielistä väestöä ennusteessaan. MDI:n ennusteen toimintaperiaate on suhteellisen vastaava kuin Tilastokeskuksen väestöennusteessa. Keskeisimmät olettavat vieraskielisen väestön kehityksen näkökulmasta ovat nettomaahanmuuton tason pysyminen 2010-luvun keskitasolla koko ennustejakson ajan sekä erikseen vieraskieliselle väestölle mallinnettu muuttoliike ja syntyvyys. On huomionarvoista, että maahanmuuton volyymin muutos voi heijastua erittäin voimakkaasti vieraskielisen väestön kehitykseen ennustejakson aikana.

MDI:n ennusteessa vieraskielinen väestö kasvaa hyvin voimakkaasti tasaisen voimakkaan maahanmuuton takia ja vieraskielisen väestön nuoren ikärakenteen seurauksena. Kotimaiset kieliryhmät sen sijaan supistuvat iäkkään ikärakenteen ja maltillisten ulkomaille kärsittyjen muuttotappioiden seurauksena. Vuosien 2020–2040 aikana kotimaiset kieliryhmät supistuvat 436 000 henkilöllä eli 8,6 prosentilla, samalla kun vieraskielinen väestö kasvaa 470 000 henkilöllä (+108,3 prosenttia). Tämän seurauksena Suomen väestöstä vieraskielisen väestön osuus kohoaa 8,5 prosentista 19,4 prosenttiin¹⁴.

Kuviossa 19 on kuvattu työikäisen väestön kehitystä kieliryhmittäin vuosien 2020–2040 aikana. Kotimaiset kieliryhmät supistuvat 2020- ja 2030-luvulla voimakkaasti väestön ikärakenteen johdosta: eläkeikään siirtyy huomattavasti suurempia ikäkohortteja kuin työikäiseen väestöön siirtyy. Supistuminen kiihtyy 2030-luvulla, kun 2010-luvun matalan syntyvyyden aikana syntyneet ikäkohortit siirtyvät työikäiseen väestöön. Vuosien 2020–2040 aikana työikäisten kotimaisten kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä supistuu 402 000 henkilöllä. Vieraskielinen työikäinen väestö taas kasvaa voimakkaasti. Pitkälti maahanmuuton seurauksena mutta myös luonnollisen väestönlisäyksen vaikutuksesta vieraskielinen 15–64-vuotias väestö kasvaa vuosien 2020–2040 aikana 311 000 henkilöllä. Yhteenlaskettuna Suomen työikäinen väestö supistuu 90 000 henkilöllä (-2,6 %), mutta ilman vieraskielisen väestön kasvua työikäinen väestö supistuisi jopa 11,8 prosentilla.

¹³ Kts. tarkemmin <https://www.mdi.fi/ennuste2040/>

¹⁴ On kuitenkin tärkeä huomioda, että ennusteessa vieraskielinen henkilö pysyy koko ennustejakson ajan vieraskielisenä. Ennuste ei huomioi henkilöitä, jotka vaihtavat kieltään, joka hieman tasaa kehitystä. Lisäksi on pohtimisen arvoista, onko vieraskielinen henkilö mielekäs käsite esimerkiksi Suomessa syntyneelle ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajalle.

Kuvio 19 Työikäisten kotimaisten ja vieraskielisten kieliryhmien vuosittainen väestönmuutos 2020–2040 MDI:n väestöennusteen perusteella. Lähde: MDI, väestöennuste

MDI:n väestöennusteen perusteella vieraskielinen väestö kasvaa merkittävästi kaikissa maakunnissa vuosien 2020–2040 aikana. Kasvu on odotettua, sillä vieraskielisen väestön nuori ikärakenne luo vahvan pohjan kasvulle ja kaikkien maakuntien sekä lähes kaikkien kuntien samaa muuttovoitto kansainvälisestä muuttoliikkeestä mahdollistaa vieraskielisen väestön voimakkaan kasvun. Useimmissa maakunnissa kasvua rajoittaa ainoastaan vieraskielisen väestön muuttoliike maan sisällä, mikä keskittää myös ennustejakson laskentamalleissa vieraskielistä väestöä kotimaisia kieliryhmiä vahvemmin Uudellemaalle.

Maakuntien tasolla vieraskielisen väestön määrällinen kasvu vaihtelee Kainuun suhteellisen maltillisesta 1 800 henkilön kasvusta Uudenmaan 267 000 henkilön kasvuun. Yli puolet vieraskielisen väestön kasvusta tapahtuisi ennustejakson aikana Uudellamaalla, joka merkittävän maahanmuuton lisäksi saa kaikista muista maakunnista muuttovoittoa vieraskielisen väestön ryhmistä. Muiden maakuntien vieraskielisen väestön määrällinen kasvu jää huomattavasti matalammaksi, merkittävää kasvua tapahtuu kuitenkin Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla. Suhteellisen kasvun erot ovat vähäisempiä: kasvu vaihtelee 80–130 prosentin välillä. Merkittävintä suhteellisen kasvun on Ahvenanmaalla, Kanta-Hämeellä sekä Varsinais-Suomessa, vähäisintä Pohjois-Karjalassa sekä Kainuussa.

Vieraskielisen väestön kasvaessa, samalla kun kotimaisiin kieliryhmiin kuuluvien määrä vähentyy, vieraskielisen väestön osuus kasvaa kaikissa maakunnissa. Kehityksen seurauksena noin puolessa maakuntia yli 10 prosenttia väestöstä on vieraskielisiä tai taustaltaan vieraskielisiä vuonna 2040. Korkeimmillaan vieraskielisten osuus on Uudellamaalla, jonka väestöstä hieman alle 27 prosenttia olisi vieraskielisiä vuonna 2040. Osassa maakuntia vieraskielisen väestön osuus pysyisi yhä suhteellisen matalana: Kainuussa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla alle seitsemän prosenttia väestöstä olisi vieraskielisiä vuonna 2040.

Maahanmuuton merkitys korostuu työikäisen väestön ryhmässä. Kotimaisissa kieliryhmissä työikäinen (15–64-vuotiaat) väestö vähenee kaikissa maakunnissa, haastavimmillaan jopa yli

neljänneksellä. Vieraskielisten työikäisen määrä taas kasvaa kaikissa maakunnissa vuosien 2020–2040 aikana. Kehityksen seurauksena yhä suurempi osa jokaisen maakunnan työvoimasta on vähintään taustaltaan vieraskielistä.

Taulukko 5 Koostetaulukko vieraskielisen väestön ennustettua kehityksestä maakunnittain

	Vieraskielisen väestön muutos 2020–2040	Suhteellinen muutos 2020–2040	Vieraskielisen väestön osuus	Työikäisten muutos 2020–2040, vieras	Työikäisten muutos 2020– 2040, kotimaiset
Ahvenanmaa	3410	124,5 %	18,8 %	2102	-1608
Etelä-Karjala	8361	101,0 %	14,8 %	4932	-17105
Etelä-Pohjanmaa	5244	113,8 %	5,8 %	3347	-21107
Etelä-Savo	4445	95,4 %	8,4 %	2753	-21427
Kainuu	1863	83,2 %	6,9 %	1141	-10520
Kanta-Häme	9944	131,6 %	11,0 %	6531	-20503
Keski-Pohjanmaa	2363	110,4 %	7,2 %	1550	-5654
Keski-Suomi	10661	108,1 %	7,9 %	7227	-20873
Kymenlaakso	9312	91,7 %	13,9 %	5503	-24545
Lappi	6494	96,9 %	8,2 %	4539	-16644
Pirkanmaa	31544	117,0 %	10,7 %	21482	-14523
Pohjanmaa	12462	95,0 %	14,9 %	8365	-12421
Pohjois-Karjala	5743	87,5 %	8,4 %	3414	-18119
Pohjois- Pohjanmaa	13341	102,4 %	6,6 %	9129	-25755
Pohjois-Savo	9235	115,5 %	7,6 %	6099	-26422
Päijät-Häme	13357	115,8 %	12,9 %	8354	-22149
Satakunta	9340	109,3 %	9,5 %	6129	-26822
Uusimaa	267577	106,9 %	26,7 %	178327	-65651
Varsinais-Suomi	46307	122,2 %	16,9 %	30903	-30976

Lähde: MDI, väestöennuste

Työikäisen väestön kehitys korostaa tarvetta kyetä houkuttelemaan työperäistä maahanmuuttoa kaikilla alueilla: jo ikärakenteen johdosta työikäinen väestö tulee supistumaan voimakkaasti, joten jo työvoiman ylläpito nykytasolla vaatii huomattavaa maahanmuuttoa. Toisena tähän liittyvänä haasteena on alueiden kehityksen eri suuntaisuus. Vaikka Suomeen kohdistuvat maahanmuutto riittää korvaamaan suurimman osan työikäisen väestön supistumisesta, alueellisesti kehitys on hyvin epätasapainossa. Uudellamaalla vieraskielisen väestön erittäin voimakas kasvu kasvattaa työikäistä väestöä voimakkaasti, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla maahanmuutto riittää ylläpitämään nykyisen työikäisen väestön pohjan, mutta muussa maassa maahanmuutto ei riitä korvaamaan kuin pienen osan ennakoidusta työikäisen väestön supistumisesta.

2.4 Ulkomaalaisten opiskelijoiden sijoittuminen

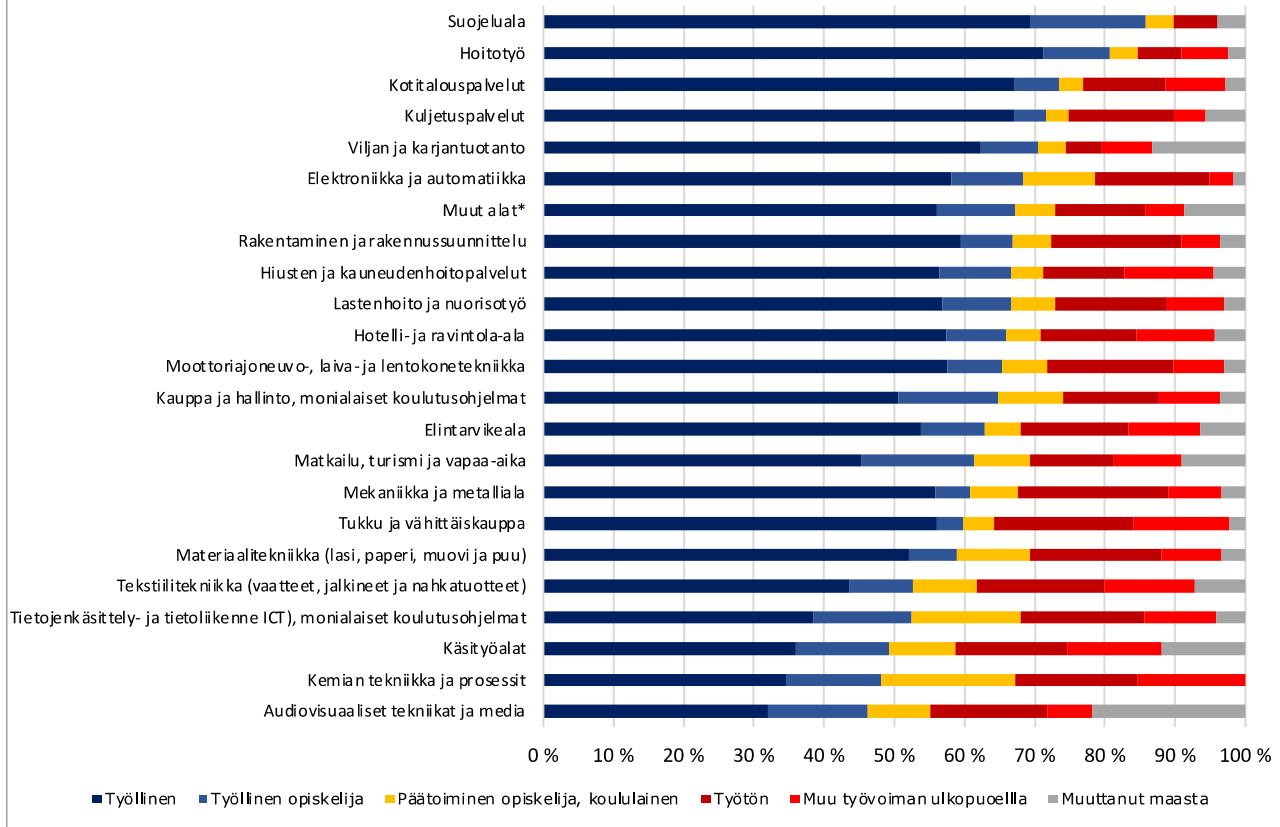
2.4.1 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen ammatillisesta koulutuksesta

Kuviossa 20 kuvataan vieraskielisten ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden sijoittumista työmarkkinoille kolme vuotta valmistumisen jälkeen vuosien 2012–2019 aikana. Mukana ovat koulutusalat (tasolla 3), joista valmistui vuosien 2012–2019 aikana yhteenlaskettuna yli 200 vieraskielistä henkilöä. Kaikista ajanjakson aikana kolme vuotta valmistumisen jälkeen työllisiksi sijoittui 58,3 prosenttia valmistuneista (68,7 prosenttia, jos työlliset opiskelijat lasketaan mukaan). Työllistyneiden osuus oli hieman matalampi kuin kotimaisissa kieliryhmissä, joissa vastaavan ajan kuluttua ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista 61,1 prosenttia oli työllisiä ja 12,3 prosenttia oli työllisiä opiskelijoita. Erot olivat vastaavia opiskelijoiden, työttömien ja ulkomaille muuttaneiden ryhmissä: opiskelijoiden osuus korostui vahvemmin kotimaisissa kieliryhmissä, työttömien (sekä työvoiman ulkopuolisten) ja ulkomaille muuttaneiden osuus taas vieraskielisten ryhmässä. Ero etenkin ulkomaille muuttaneiden ryhmässä oli huomattava, sillä vain 0,5 prosenttia ammatillisesti koulutuksesta valmistuneista kotimaisiin kieliryhmiin kuuluvista oli muuttanut kolmen vuoden sisällä ulkomaille, kun vieraskielisten ryhmässä vastaava osuus oli 5,6 prosenttia. Ulkomaille muuttaneiden vieraskielisten osuus oli kuitenkin huomattavasti matalampi kuin korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden vieraskielisten ryhmissä.

Sijoittumisessa työmarkkinoille oli vieraskielisten ryhmässä huomattavan suuria eroja koulutusalan perusteella. Erot ovat aloittain huomattavasti suurempia kuin kieliryhmien välillä. Työllisten tai työllisten opiskelijoiden osuus valmistuneista vieraskielisistä oli erittäin korkea suojelualalta ja hoitotyön alalta valmistuneiden ryhmissä, joissa yli 80 prosenttia sijoittui työllisten tai työllisten opiskelijoiden ryhmiin. Työllistyneiden osuus oli suhteellisen korkea myös viljan- ja karjatutannon, kuljetuspalveluiden ja kotitalouspalveluiden aloilla (yli 70 %). Muilla aloilla työllisten tai työllisten opiskelijoiden osuus valmistuneista vieraskielisistä vaihteli 45–70 prosentin välillä. Työllistyneiden osuus jäi alle 50 prosentin audiovisuaaliset tekniikat ja mediat, kemian tekniikka ja prosessit sekä käsityöt -aloilla. Valmistuneiden määrillä mitattuna suurimmilla aloilla työllistyneiden osuus oli pääosin suhteellisen korkea (esim. kaupan ja hallinnon aloilla 64,8 %, hotelli- ja ravintola-alalla 66 % ja rakentamisen sekä rakennussuunnittelun alalla 66,8 %).

Päätoimisten opiskelijoiden osuus vaihteli myös voimakkaasti heijastellen eri alojen jatkokoulutusmahdollisuuksia. Matalimmillaan päätoimisia opiskelijoita oli alle neljä prosenttia valmistuneista (esim. kuljetusalalla, hoitotyössä sekä kotipalveluissa). Korkeimmillaan taas yksittäisillä alueilla reilusti yli kymmenen prosenttia valmistuneista vieraskielisistä oli päätoimisia opiskelijoita; päätoimisten opiskelijoiden osuus oli erityisen korkea tekniikan ja prosessien (19,2 % valmistuneista vieraskielisistä, selittäen matalaa työllistyneiden osuutta) sekä ICT-alalla (15,5 % valmistuneista vieraskielisistä).

Vieraskielisten ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille 2010–2020, kolme vuotta valmistumisen jälkeen

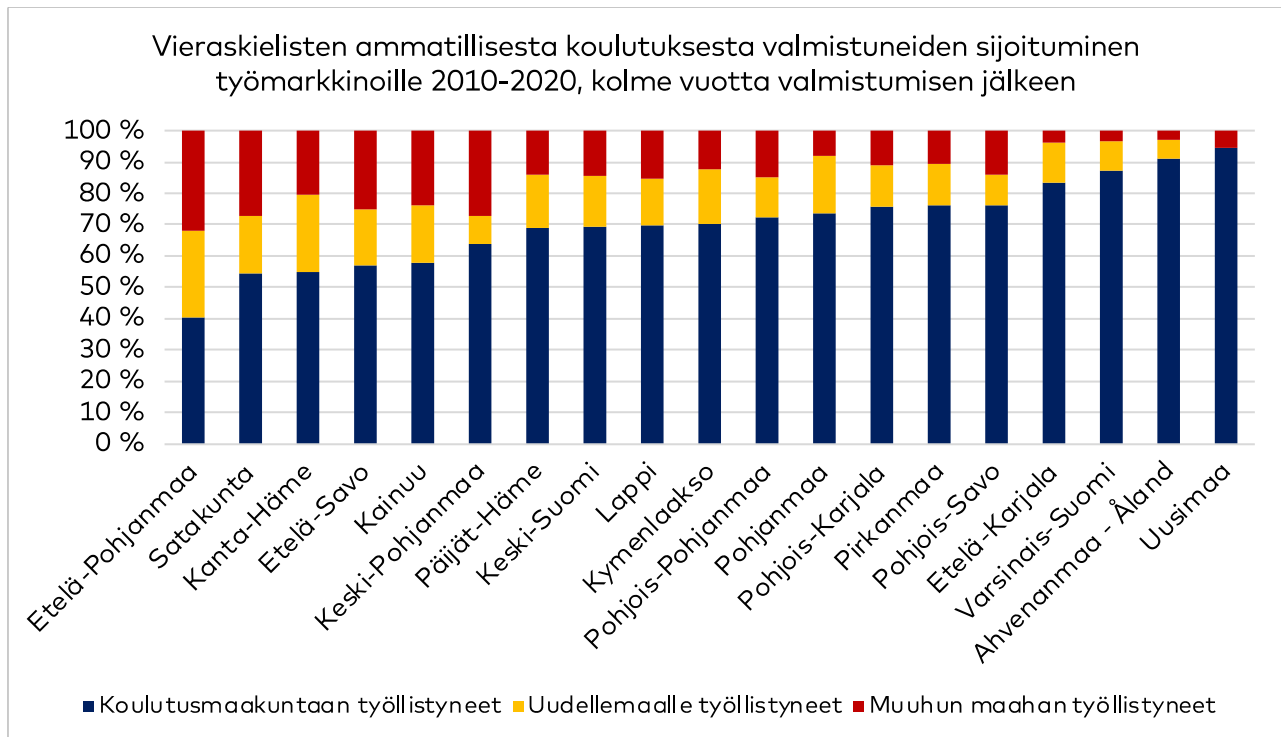
Kuvio 20 Vieraskielisten ammatilliselta toiselta asteelta valmistuneiden sijoittuminen työelämään kolme vuotta valmistumisen jälkeen koulutusaloittain (2013–2019). *Mukana vain alat, joilta valmistui yli 200 vieraskielistä. Muut osana Muut alat muuttujaa. Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Työttömien osuus on useimmilla aloilla valmistuneiden vieraskielisten ryhmässä korkea vielä kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Vain kolmella alalla alle kymmenen prosenttia valmistuneista oli työttömiä (viljan- ja karjantuotanto 5,1 %, suojeluala 6,1 %, hoitotyö 6,1 %). Muilla aloilla työttömiksi jääneiden osuus vaihteli 10–20 prosentin välillä. Työttömien osuus oli erityisen korkea tukku- ja vähittäiskaupan alalta valmistuneiden (19,8 %) sekä mekaniikka- ja metallialalta valmistuneiden (21,5 %) vieraskielisten ryhmissä). Jos mukaan lasketaan myös työvoiman ulkopuolella olevat, työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien osuus kolme vuotta sitten ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden vieraskielisten ryhmässä kohoaa osalla aloista yli 30 prosenttiin.

Vieraskielisten ryhmässä myös ulkomaille muuttaneiden osuus on hyvin mielenkiintoinen, vaikka ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden ryhmässä maastamuutto on vähäisempää kuin korkea-asteelta valmistuneiden ryhmässä. Maasta muuttaneiden osuus vaihtelee aloittain voimakkaasti: osalta aloilta maasta muuttaneita oli suhteellisen vähän (esim. hoitotyö 2,5 % valmistuneista, tukku- ja vähittäiskauppa 2,2 % valmistuneista). Osalla aloista taas muuttaneiden osuus oli huomattavasti korkeampi: kolmelta alalta valmistuneista yli kymmenen prosenttia oli muuttanut ulkomaille kolmen vuoden sisällä valmistumisesta. Ulkomaille muuttaneiden osuus oli

korkein audiovisuaalinen tekniikka- ja media alalla, josta valmistuneista vieraskielisistä jopa 21,8 prosenttia oli muuttanut ulkomaille kolmen vuoden sisällä (joskin alalta valmistuneiden vieraskielisten määrä vuosien 2013–2020 oli suhteellisen matala, n=234).

Vieraskieliset ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet myös liikkuvat työn perässä merkittävästi maan sisällä (enemmän kuin kotimaiset kieliryhmät). Kolme vuotta valmistumisen jälkeen vieraskielisistä työllistyneistä 18,1 prosenttia oli vaihtanut asuinmaakuntaansa. Alueelliset erot ovat kuitenkin hyvin suuria. Jos tarkastellaan Uudenmaan ulkopuolella valmistuneita, lähes 30 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä työllisistä oli vaihtanut asuinmaakuntaansa kolmen vuoden sisällä valmistumisesta. Uudellamaalla taas vain 5,6 prosenttia ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista työllisistä vieraskielisistä vaihtoi asuinmaakuntaansa kolmen vuoden sisällä valmistumisesta.

Kuvio 21 Koulutusmaakuntaansa, Uudellemaalle ja muuhun maahan työllistyneet vieraskieliset ammatillisen koulutuksen suorittaneet kolme vuotta valmistumisen jälkeen (2013–). Arvot sisältävät vain työllistyneet. Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Muissa maakunnissa merkittävästi suurempi osa valmistuneista työllisistä vieraskielisistä asui kolmen vuoden sisällä eri maakunnassa kuin kouluttautui. Muihin maakuntiin sijoittuneiden osuus oli suhteellisen matala Ahvenanmaalla (9,1 %), Varsinais-Suomessa (12,6 %) ja Etelä-Karjalassa (16,7 %). Muissa maakunnissa yli 20 prosenttia ja useimmissa yli 30 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä työllisistä ei enää asunut kolmen vuoden sisällä valmistumisesta koulutusmaakunnassa. Koulutusmaakuntaan jääneiden osuus oli vieraskielisten ryhmässä selvästi matalin Etelä-Pohjanmaalla (40 %). Myös Satakunnassa, Kanta-Hämeellä, Etelä-Savossa sekä Kainuussa alle puolet maakunnassa koulutetuista vieraskielisistä asui kolmen vuoden päästä valmistumisesta koulutusmaakunnassa.

Vieraskielisten ryhmässä Uudellemaalle muista maakunnista sijoittuneiden osuus on huomattavasti korostuneempi kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Kaikissa maakunnissa vieraskielisten valmistuneiden ryhmässä Uusimaa oli keskeisin työllistymisen maakunta koulutusmaakunnan jälkeen ja useimmissa maakunnissa Uudellemaalle työllistyneiden osuus oli suurempi kuin kaikkiin muihin maakuntiin (pl. koulutusmaakunta) työllistyneiden osuus yhteensä. Kotimaisissa kieliryhmissä toisen asteen koulutuksen suorittaneiden alueellisessa sijoittumisessa korostuvat taas vahvemmin koulutuksen maakunnan lähimaakunnat. Tulos heijastelee Uudenmaan erittäin vahvaa vetovoimaa vieraskielisten muuttoliikkeessä ja on merkittävä haaste muiden maakuntien näkökulmasta. Alueella koulutetun työvoiman hyödyt valuvat pois maakunnasta (Uudellemaalle), jos alueen työmarkkinat eivät pysty työllistämään kuin vain osan alueella koulutetuista vieraskielisistä.

2.4.2 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen ammattikorkeakouluista

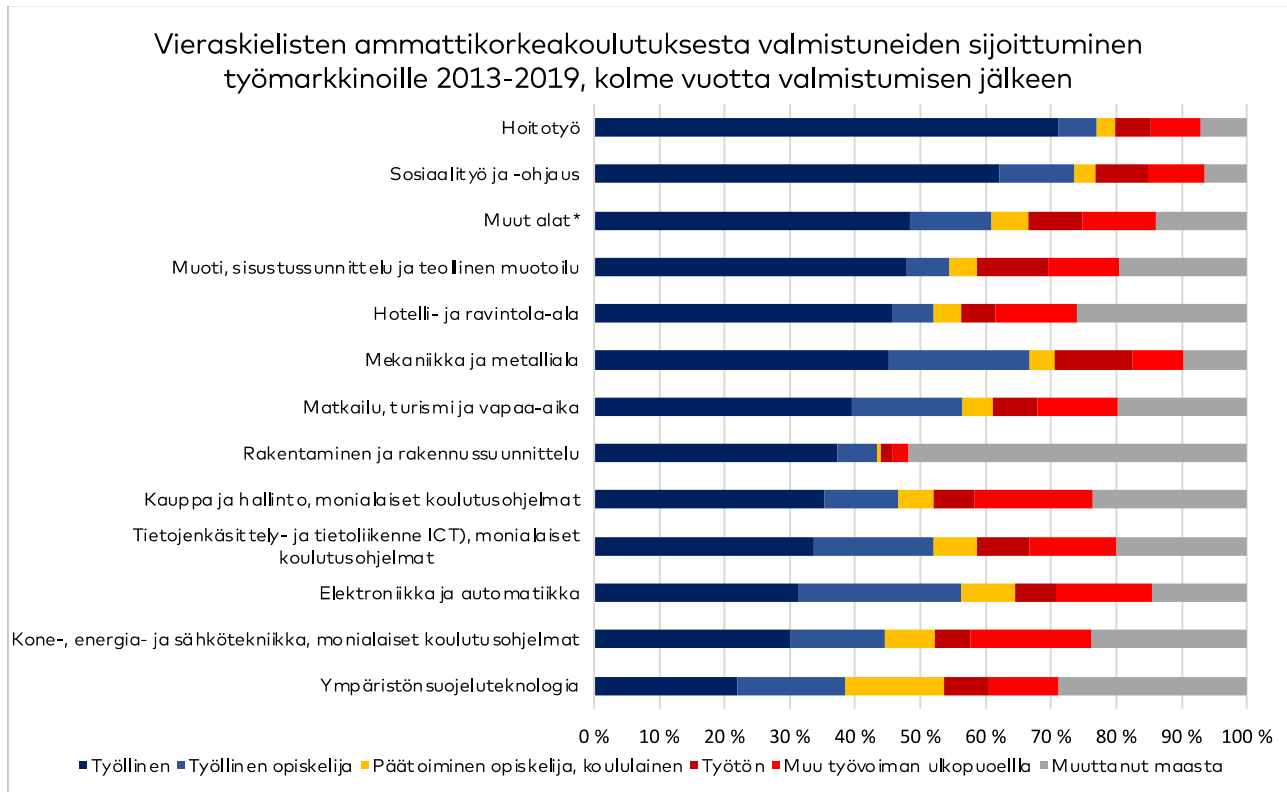
Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden vieraskielisten sijoittuminen työmarkkinoille (kolmen vuoden jälkeen valmistumisesta) erosi voimakkaasti kotimaisista kieliryhmistä. Työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi oli sijoittunut vain 54,3 prosenttia ammattikorkeakoulusta valmistuneista vieraskielisistä, kun taas kotimaisissa kieliryhmissä 87,1 prosenttia valmistuneista oli kolmen vuoden jälkeen joko työllisenä tai työllisenä opiskelijana. Kieliryhmien väliset erot olivat suhteellisen maltillisia opiskelijoiksi tai työttömiksi sijoittuneiden osuuksissa, joskin molempiin sijoittuneiden osuus oli hieman korkeampi vieraskielisten ryhmässä. Ero kieliryhmien välille syntyy ensisijaisesti työvoiman ulkopuolelle tai tuntematon -alalle sijoittuneiden sekä ulkomaille muuttaneiden osuuksissa. Luokissa on mahdollisesti päällekkäisyyttä. Etenkin maasta muuttaneiden osuus oli erittäin korkea vieraskielisten ryhmässä kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna: ammattikorkeakoulutuksen suorittaneista vieraskielisistä jopa 20 prosenttia oli muuttanut kolmen vuoden sisällä ulkomaille valmistumisen jälkeen. Kotimaisissa kieliryhmissä ulkomaille muuttaneiden osuus oli vain 1,6 prosenttia valmistuneista.

Vieraskielisten ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sijoittuminen vaihteli hyvin voimakkaasti myös koulutusaloittain. Matalimmillaan Suomeen työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi oli sijoittunut alle 50 prosenttia valmistuneista, kun taas korkeimmillaan työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi oli sijoittunut yli 70 prosenttia valmistuneista. Työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi sijoittuneiden osuus valmistuneista vieraskielisistä oli korkeimmillaan hoitotyön alalla, jossa näihin luokkiin sijoittui 77 prosenttia valmistuneista. Myös sosiaalityön ja -ohjauksen alalla valmistuneista yli 70 prosenttia (73 %) sijoittui työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi. Työllisiksi sijoittuneiden osuus oli kohtuullisen korkea myös mekaniikka ja metallialalla (67 %). Muilla aloilla työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi sijoittuneiden osuus jäi pääsääntöisesti alle 60 prosentin, matalimmillaan neljällä alalla¹⁵ alle puolet valmistuneista vieraskielisistä sijoittui työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi.

Muissakin toiminnallisissa luokissa erot olivat suuria toimialojen välillä. Päätoimisesti opiskelijoiksi sijoittuneiden osuus vaihteli muutamasta prosentista (hoitotyö, rakentaminen ja rakennussuunnittelu) lähes kymmeneen prosenttiin (kone-, energia- ja sähkötekniikka, elektroniikka ja automatiikka ja ympäristönsuojeluteknologia). Työttömäksi jääneiden osuuksissa erot olivat

¹⁵ Ympäristönsuojeluteknologia, rakentaminen ja rakennussuunnittelu, kone-, energia- ja sähkötekniikka & kauppa ja hallinto

vastaavasti huomattavia. Rakentaminen ja rakennussuunnittelun alalta vain 1,7 prosenttia valmistuneista oli työttömänä ja vastaavasti esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alalla sekä hoitotyön alalla vain noin viisi prosenttia valmistuneista oli jäänyt työttömäksi. Osalla aloista taas työttömäksi jääneiden osuus nousi yli kymmenen prosentin, muoti, sisustussuunnittelu ja teollinen muotoilu -alalta valmistuneista 10,9 prosenttia ja mekaniikka ja metallialalla 11,8 prosenttia oli valmistumisesta kolmen vuoden jälkeen työttömänä.

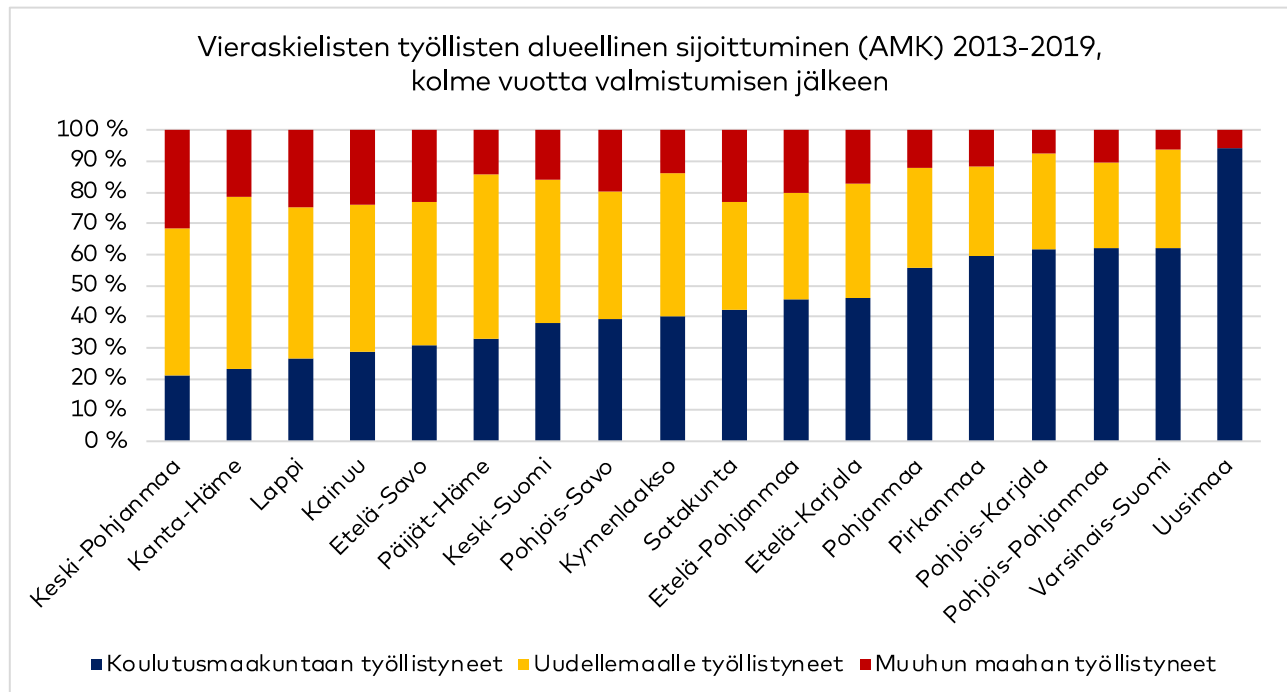
Kuvio 22 Vieraskielisten ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille 2013-2019, kolme vuotta valmistumisen jälkeen. *Mukana vain alat, jolta valmistui vuosien 2013-2019 aikana yli 100 vieraskielistä. Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Maasta muuttaneiden osuus oli erittäin korkea ammattikorkeakoulusta valmistuneiden vieraskielisten ryhmässä. Koulutusaloittaiset erot ovat kuitenkin huomattavan suuria. Hoitotyön sekä sosiaalityön ja -ohjauksen aloilla valmistuneista vieraskielisistä alle kymmenen prosenttia oli muuttanut ulkomaille kolme vuotta valmistumisen jälkeen (joskin tämäkin osuus on hyvin korkea kotimaisiin kieliryhmiin verrattuna). Suurimmalla osalla koulutusaloista 20-25 prosenttia vieraskielisistä valmistuneista muutti kolmen vuoden jälkeen ulkomaille. Ulkomaille muuttaneiden osuus oli ylivoimaisesti suurin rakentamisen ja rakennussuunnittelun alalla, jolta valmistuneista vieraskielistä jopa 52 prosenttia oli muuttanut ulkomaille kolme vuotta valmistumisen jälkeen.

Ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneet vieraskieliset liikkuvat suhteellisen aktiivisesti valmistumisen jälkeen: kolme vuotta valmistumisen jälkeen 32 prosenttia valmistuneista työllisistä asui koulutusmaakunnan ulkopuolella. Osuus on selvästi korkeampi kuin ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ryhmässä, joka on kuitenkin oletettua korkeakoulutettujen huomattavasti korkeamman muuttoalttiuden johdosta. Jos alueellista sijoittumista tarkastellaan ilman

Uudenmaan maakuntaa, koulutusmaakunnan ulkopuolelle sijoittuneiden työllisten osuus valmistuneista vieraskielisistä kohoaa jopa 55 prosenttiin, eli yli puolet ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneista vaihtoi kolmen vuoden sisällä asuinmaakuntaansa.

Maakunnittain erot sijoittumisessa ovat huomattavia. Uudellamaalla koulutuksesta valmistuneista vieraskielisistä vain 5,7 prosenttia asui toisessa maakunnassa kolmen vuoden päästä valmistumisesta. Muissa maakunnissa koulutusmaakunnassa kolmen vuoden jälkeen asuvien osuus oli huomattavasti tätä matalampi: korkeimmillaan Uudenmaan ulkopuolella Varsinais-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa hieman yli 60 prosenttia valmistuneista vieraskielistä asui kolmen vuoden jälkeen koulutuksen maakunnassa. Reilusti yli puolessa maakuntia alle 50 prosenttia valmistuneista vieraskielistä asui kolmen vuoden jälkeen koulutuksen maakunnassa. Matalimmillaan heidän osuus jäi alle 25 prosentin.

Kuvio 23 Kolmen vuoden sisällä valmistumisesta koulutusmaakuntaan, Uudellemaalle ja muuhun maahan työllistyneet ammattikorkeakoulutuksen suorittaneet vieraskieliset (2013–2019).

Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Ammatillisen koulutuksen tavoin ammattikorkeakoulutuksen suorittaneiden vieraskielisten ryhmässä Uudellemaalle sijoittuneiden osuus on erittäin korostunut. Kaikissa maakunnissa koulutusmaakunnan ulkopuolelle työllistyneistä vieraskielisistä yli puolet oli sijoittunut Uudellemaalle. Lähes puolessa maakuntia Uudellemaalle työllistyi suurempi osuus ammattikorkeakoulutuksen suorittaneista vieraskielisistä kuin itse koulutusmaakuntaan, mikä kuvaa koulutettujen vieraskielisten maan sisäisen muuttoliikkeen huomattavaa merkitystä alueellisten työmarkkinoiden työvoiman saatavuuden näkökulmasta.

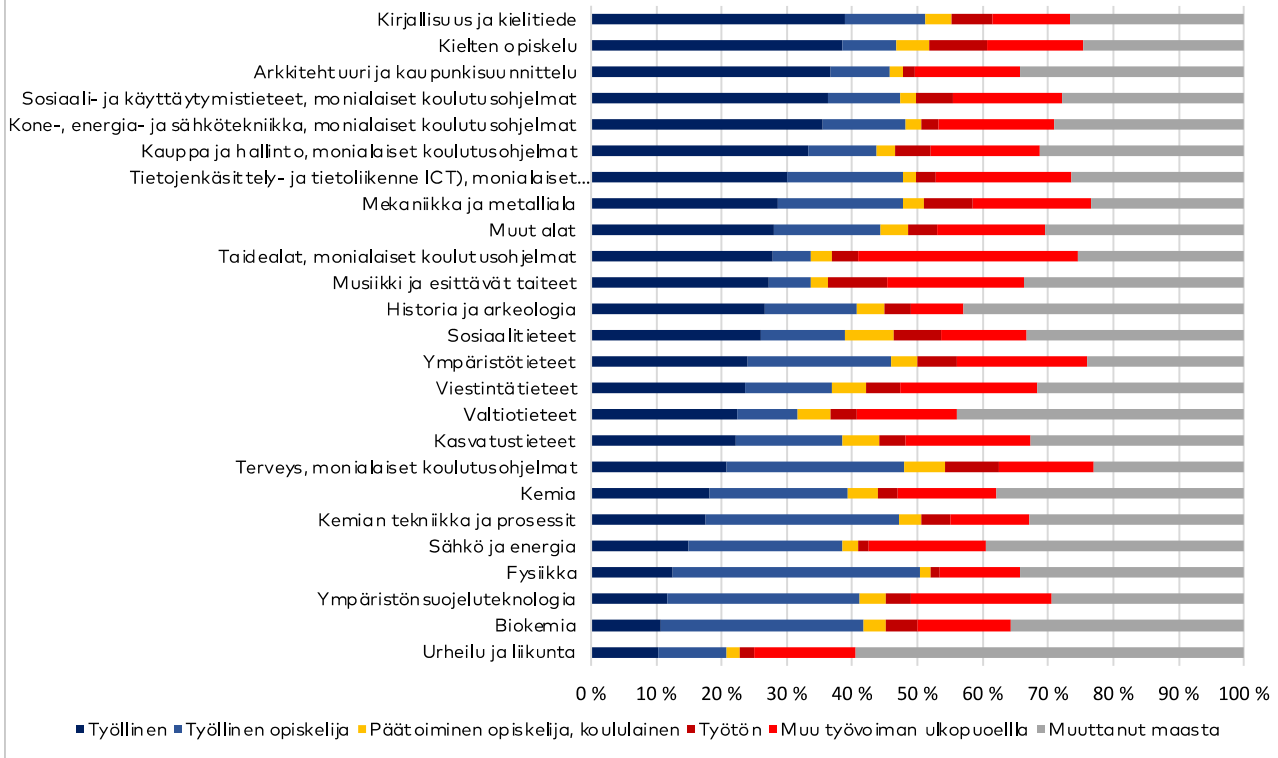
2.4.3 Vieraskielisten opiskelijoiden sijoittuminen yliopistoista

Kuviossa 24 on kuvattu yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vieraskielisten sijoittumista työmarkkinoille kolme vuotta valmistumisen jälkeen (vuosien 2013–2019 aikana). Tohtorinkoulutuksen suorittaneiden sijoittumista on kuvattu erikseen kuviossa 25. Vieraskielisten yliopistosta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille eroaa ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneiden tavoin hyvin voimakkaasti kotimaisista kieliryhmistä. Vain 43,5 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä oli työllinen tai työllinen opiskelija kolmen vuoden jälkeen koulutuksesta valmistumisesta: kotimaisissa kieliryhmissä vastaava osuus oli 86,7 prosenttia. Päätoimisten opiskelijoiden ja työttömien osuus oli taas molemmissa ryhmissä vastaava (työttömien osuus oli vieraskielisten ryhmässä hieman alempi).

Kieliryhmien välistä huomattavaa eroa työmarkkinoille sijoittumisessa selittää työvoiman ulkopuolisten ja ulkomaille muuttaneiden huomattavan suuri osuus vieraskielisten ryhmässä. Työvoiman ulkopuolella oli 17,9 prosenttia vieraskielisistä yliopistosta valmistuneista kolme vuotta valmistumisen jälkeen, kun taas ulkomaille muuttaneiden osuus kaikista valmistuneista oli vieraskielisten ryhmässä jopa 30,8 prosenttia. Kotimaisissa kieliryhmissä työvoiman ulkopuolella oli valmistumisen jälkeen vain 2,5 prosenttia valmistuneista ja ulkomaille muuttaneita oli 2,7 prosenttia valmistuneista. Työvoiman ulkopuolinen väestö sisältää myös "tuntematon" luokan: oletettavasti vieraskielisten työvoiman ulkopuolella ja tuntematon -luokkaan sijoittuneista valmistuneista merkittävä osa on todellisuudessa muuttanut ulkomaille.

Koulutusaloittaiset erot yliopistosta valmistuneiden vieraskielisten ryhmässä ovat suuria, joskin kaikilla koulutusaloilla ulkomaille muuttaneiden ja työvoiman ulkopuolella sekä tuntematon -luokan osuus on suuri. Tämän seurauksena työllisten ja työllisten opiskelijoiden osuus jää kaikilla koulutusaloilla matalaksi. Korkeimmillaan noin 50 prosenttia valmistuneista vieraskielistä oli työllisiä tai työllisiä opiskelijoita (fysiikan sekä kirjallisuus ja kielitieteen aloilla). Useimmilla koulutusaloilla työllisiksi tai työllisiksi opiskelijoiksi oli sijoittunut noin 40–50 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä. Matalimmillaan valtiotieteiden sekä urheilun ja liikunnan koulutusaloilla alle kolmasosa valmistuneista vieraskielisistä oli työllisiä tai työllisiä opiskelijoita kolmen vuoden kuluttua valmistumisesta.

Vieraskielisten yliopistokoulutuksesta valmistuneiden sijoituminen työmarkkinoille 2013-2019, kolme vuotta valmistumisen jälkeen

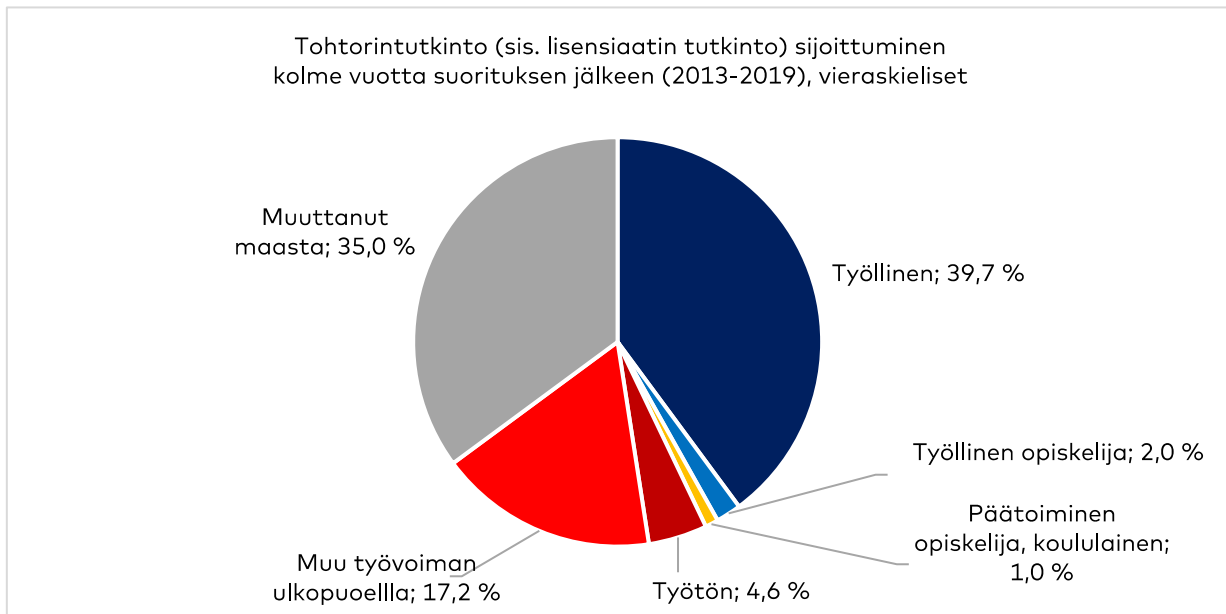

Kuvio 24 Kolmen vuoden sisällä valmistumisesta koulutusmaakuntaan, Uudellemaalle ja muuhun maahan työllistyneet yliopistokoulutuksen suorittaneet vieraskieliset (2013–2019). Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Opiskelijoiden osuus yliopistokoulutuksesta valmistuneiden vieraskielisten ryhmässä oli matala kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Työttömäksi jääneiden osuudet sen sijaan vaihtelivat voimakkaasti. Matalimmillaan alle kaksi prosenttia valmistuneista vieraskielisistä oli työttömänä kolme vuotta valmistumisen jälkeen (alat fysiikka, sähkö ja energia, arkkitehtuuri). Useimmilla aloilla noin 4–6 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä oli kolmen vuoden jälkeen työttömänä. Yksittäisillä aloilla työttömäksi jääneiden vieraskielisten osuus oli kuitenkin merkittävästi korkeampi: terveysalojen, kielten opiskelun sekä musiikin ja esittävien taiteiden aloilla työttömänä oli kolmen vuoden jälkeen yli kahdeksan prosenttia valmistuneista vieraskielisistä.

Maasta muuttaneiden yliopistosta valmistuneiden vieraskielisten osuus oli kaikilla aloilla erittäin korkea. Kaikilla tarkastelluilla koulutusaloilla vähintään viidennes valmistuneista vieraskielisistä muutti ulkomaille kolmen vuoden sisällä valmistumisesta (ja heidän osuus on huomattavasti suurempi, jos työvoiman ulkopuolella ja tuntematon -luokka huomioidaan). Alojen välillä maasta muuttaneiden osuuksissa on silti suuria eroja: maasta muuttaneiden osuus oli vähäisin terveyden, mekaniikan ja metallialan, ympäristötieteiden ja kielten opiskelun koulutusaloilta valmistuneiden ryhmissä (maasta muuttaneiden osuus alle 25 prosenttia). Useimmilla aloilla ulkomaille kolmen vuoden sisällä valmistumisesta muuttaneiden osuus vaihteli 25–35 prosentin välillä valmistuneista vieraskielisistä. Enimmillään yksittäisillä aloilla yli 40 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä oli

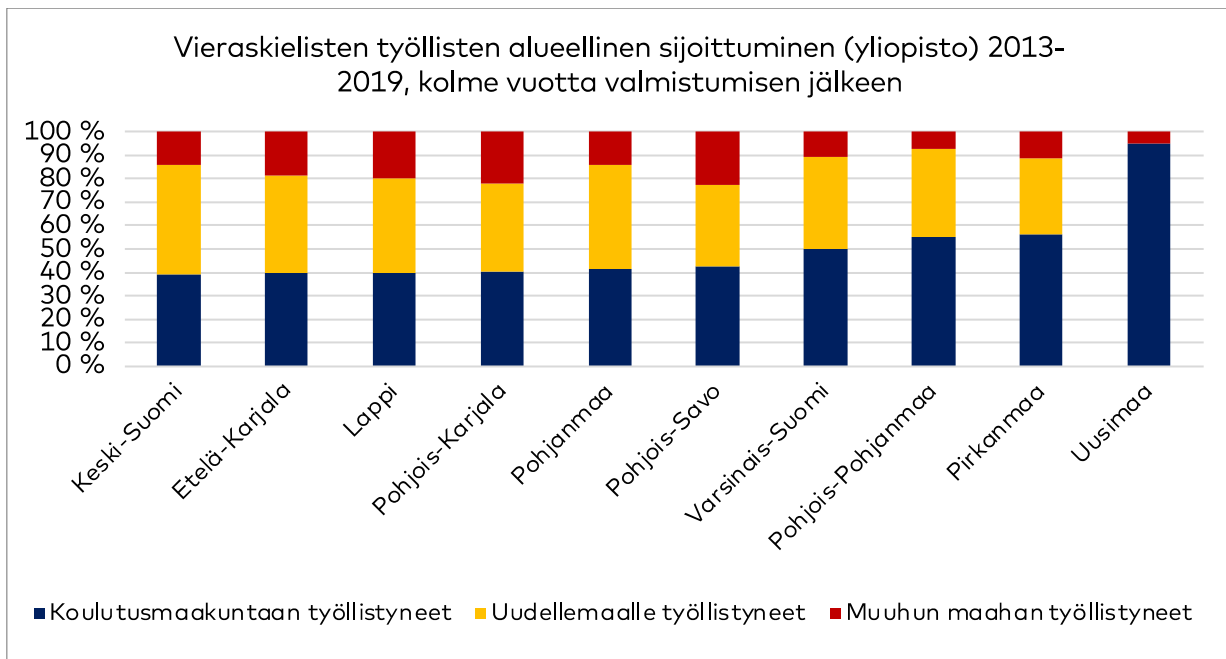
muuttanut ulkomaille: ulkomaille muuttaneiden osuus oli erityisen korkea historian, viestintätieteiden sekä urheilun ja liikunnan aloilla.

Kuvio 25 Tohtorintutkinnon, lisensiaatin tutkinnon tai lääkärin erikoistumistutkinnon suorittaneiden vieraskielisten sijoittuminen työmarkkinoille kolme vuotta tutkinnon suorituksen jälkeen (2013–2019). Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Kuviossa 25 on kuvattu erikseen tohtorintutkinnon, lisensiaatin tutkinnon tai lääkärin erikoistumiskoulutuksen suorittaneiden vieraskielisten sijoittumista työmarkkinoille kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Tässä ryhmässä tarkastelua ei ole tehty koulutusaloittain pienen tapausmäärän takia. Tohtorintutkinnon suorittaneiden ryhmässä työllistyneiden ja työllisten opiskelijoiden osuus on muiden yliopistosta valmistuneiden vieraskielisten ryhmien tavoin matala, sillä kolme vuotta tutkinnon hyväksymisen jälkeen ulkomaille oli muuttanut jopa 35 prosenttia tohtorintutkinnon suorittaneista, jonka lisäksi 17,2 prosenttia tohtorintutkinnon suorittaneista sijoittui ryhmään muu työvoiman ulkopuolella ja tuntematon. Jos jälkimmäisen ryhmän lukee myös maasta muuttaneiksi, yli puolet vieraskielisistä tohtorintutkinnon suorittaneista muutti kolmen vuoden sisällä ulkomaille. Muiden toiminnallisten ryhmien merkitys tohtorintutkinnon suorittaneiden ryhmässä oli suhteellisen vähäinen.

Yliopistotutkinnon suorittaneista vieraskielisistä työllistyneistä noin kolmannes asui kolmen vuoden kuluttua koulutusmaakunnan ulkopuolella (ei sis. ulkomaille muuttaneita). Ilman Uttamaata koulutusmaakunnan ulkopuolelle muuttaneiden vieraskielisten osuus kohoaa 53 prosenttiin, eli yli puolet yliopistosta valmistuneista työllisistä vieraskielisistä vaihtoi asuinmaakuntaa kolmen vuoden sisällä valmistumisesta. Osuudet ovat suhteellisen vastaavia kuin ammattikorkeakoulutuksen suorittaneiden ryhmissä.

Kuvio 26 Kolmen vuoden sisällä valmistumisesta koulutusmaakuntaan, Uudellemaalle ja muuhun maahan työllistyneet yliopistotutkinnon suorittaneet vieraskieliset (2013–2019). Mukana ovat vain maakunnat, joista valmistui merkityksellisesti vieraskielisiä yliopistotutkinnon suorittaneita henkilöitä. Lähde: OPH tilastotietokanta Vipunen, ammatillinen koulutus.

Muiden koulutusasteiden tavoin alueellisessa sijoittumisessa on huomattavan suuria eroja koulutusmaakuntien välillä. Uudellamaalla yliopistosta valmistuneista vieraskielisistä vain 5,2 prosenttia oli työllistynyt kolmen vuoden sisällä johonkin toiseen maakuntaan. Muissa maakunnissa koulutusmaakuntaan työllistyneiden vieraskielisten osuus oli huomattavasti matalampi: Pohjois-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa hieman yli puolet yliopistosta valmistuneista vieraskielisistä työllistyi koulutusmaakuntaan. Muissa maakunnissa vieraskielisistä valmistuneista työllisistä alle puolet asui koulutusmaakunnassa kolmen vuoden kuluttua valmistumisesta. Matalimmillaan Etelä-Karjalassa ja Keski-Suomessa alle 40 prosenttia valmistuneista vieraskielisistä työllistyi koulutuksen maakuntaan.

Ammattikorkeakoulutuksen tavoin ja tätä vielä korostuneemmin vieraskieliset yliopistosta valmistuneet työllistyivät hyvin suurella osuudella Uudellemaalle. Uudellemaalle työllistyneiden vieraskielisten osuus oli kaikissa maakunnissa suurempi kuin kaikkien muiden (pl. koulutuksen maakunta) saama osuus työllisistä valmistuneista, osassa maakuntia osuus oli moninkertainen. Lapin, Keski-Suomen, Etelä-Karjalan ja Pohjanmaan maakunnissa yliopistokoulutuksesta valmistuneista vieraskielisistä suurempi osuus työllistyi kolmen vuoden sisällä Uudellemaalle kuin itse koulutusmaakuntaan.

2.5 Yhteenveto ja johtopäätökset tilastoanalyysista

Koko Suomen väestönkasvu 2010-luvun loppupuolella on perustunut ainoastaan ulkomailta saatuun muuttovoittoon. Työmarkkinoiden näkökulmasta maahanmuuton merkitys on ollut vielä suurempi: koko 2010-luvun ajan ainoastaan maahanmuutto on kasvattanut Suomen työikäistä väestöä, kotimaisissa kieliryhmissä työikäinen väestö supistui voimakkaasti suurten ikäluokkien siirtyessä eläkeikään. Väestöennusteen perusteella myös tulevana vuosikymmeninä vain vieraskielinen väestö ylläpitää Suomen työikäisen väestön maltillista kehitystä. Ilman maahanmuuttoa tulevaisuudessa työikäinen väestö ja tätä kautta Suomen työvoima alkaa supistua voimakkaasti.

Maahanmuutto ja maastamuutto on rakenteeltaan hyvin heterogeenista. Erottavia tekijöitä ovat esimerkiksi muuttojen motiivit, kieli- ja kansalaisuus rakenne, ikärakenne sekä työmarkkinarakenne. Etenkin kieli- ja kansalaisuus rakenteissa on tapahtunut ja tapahtuu muutoksia, joiden tunnistaminen on tärkeää, jotta maahanmuuton työvoimalle tarjoama tuleva potentiaali tunnistetaan.

2010-luvulla suurin muutos työvoiman saatavuuden näkökulmasta on Suomen ja Viron välinen muuttoliike: vielä 2010-luvun alussa Suomi sai suurimmat muuttovoitot vironkielisistä, mutta 2010-luvun lopulla Suomi on jopa kärsinyt muuttotappioita Virolle. Vastaava mutta maltillisempi muutos on tapahtunut myös suhteessa useimpiin muihin Itä-Euroopan maihin, joskin maahanmuutto Romaniasta ja Ukrainasta on lisääntynyt (tilastot ovat ajalta ennen Venäjän hyökkäystä Ukraina). Nämä muutokset ovat etenkin työperäisen maahanmuuton kannalta merkittäviä. Muutoksia voi tulkita Suomen vetovoiman heikkenemisenä suhteessa Itä-Eurooppaan, oletettavasti elintasoerojen kapenemisen seurauksena. Näistä maista Suomeen on muuttanut etenkin "suorittaviin" ammatteihin työllistyneitä henkilöitä, mutta löytyykö näistä maista enää muuttajia tulevaisuudessa Suomen työmarkkinoille?

Suomi saa muuttovoittoa myös muun Euroopan kansalaisista, mutta kun huomioidaan myös Suomen kansalaisten muutot, Suomen muuttovoitot muusta Euroopasta vähenevät. Suomi kärsiikin kohtuullisia muuttotappioita kotimaisissa kieliryhmissä etenkin Ruotsille, Saksalle ja Iso-Britannialle. Ulkomailta saaduissa muuttovoitoissa 2010-luvun aikana humanitaarisen maahanmuuton merkitys on korostunut. Suomi sai 2010-luvulla suuria muuttovoittoja esimerkiksi Irakin, Somalian ja Afganistanin kansalaisista (joskaan kaikkia näitä muuttoja ei voi kytkeä humanitaariseen maahanmuuttoon). Työmarkkinoiden työvoiman saatavuuden näkökulmasta humanitaariseen maahanmuuttoon liittyy haasteita. Humanitaarinen maahanmuutto ei ole ennakoitavaa volyymeiltaan, työllistyminen on pakolaisten ryhmissä haastavampaa ja humanitaaristen maahanmuuttajien osaamistasossa saattaa olla puutteita. Lisäksi voisi väittää olevan eettisesti kyseenalaista tulkita kansainvälistä suojelua tarvitsevia paikallisten työmarkkinoiden näkökulmasta.

2010-luvun aikana humanitaarisen maahanmuuton ohella maahanmuutto kehittyvistä maista on kasvanut. Suomi saa kohtuullista muuttovoittoa esimerkiksi Intiasta, Kiinasta, Vietnamista sekä Filippiineiltä muuttavista henkilöistä. Nämä lähtömaat ansaitsisivat tarkempaa huomiointia osana työperäistä maahanmuuttoa.

Maahanmuuttoa, maastamuuttoa ja nettomaahanmuuttoa tarkasteltiin myös ammatti- ja koulutusluokittain. Kotimaisissa kieliryhmissä Suomi kärsii muuttotappioita käytännössä kaikissa koulutus- ja ammattiluokissa. Erityisen suuria tappiot ovat alan tutkinnon suorittaneisiin suhteutettuina humanistisilla, yhteiskunnallisilla ja ICT-aloilla. Ammattiluokittain Suomi kärsii ulkomaille kotimaisissa kieliryhmissä merkittäviä muuttotappioita etenkin erityisasiantuntijoiden ryhmässä. Vieraskielisten ryhmässä Suomi saa muuttovoittoja lähes kaikista ammattiluokista. Muuttovoitoissa korostuvat sekä monet "suorittavat ammatit", kuten siivoojat, rakennustyöntekijät, teollisuuden työntekijät sekä ravintolatyöntekijät. Toisaalta Suomi saa vieraskielisiä muuttovoittoja myös monista erityisasiantuntijoista. Yhteenlaskettuna nettona kaikista kieliryhmistä Suomen muuttovoitot perustuvat etenkin suorittavista ammanteista saatuihin muuttovoittoihin. Erityisasiantuntijoiden ammanteissa on sen sijaan merkittäviä eroja, osasta ammatteja Suomi saa muuttotappioita, osasta Suomi saa muuttovoittoja. Tämä kuitenkin kuvaa Suomen vetovoiman vahvuuksia ja haasteita: Suomi on ollut vetovoimannen maa suorittavissa ammanteissa, mutta erityisasiantuntija ammanteissa Suomen vetovoima on heikompi.

Erityinen löydös tilastotarkastelussa on vieraskielisten maahanmuuttajien koulutusalan tarkastelun toimimattomuus. Maahanmuuttajien tilastoitu koulutusluokka perustuu muuttovuoden lopun koulutusluokkaan. Koulutusluokka määräytyy taas Suomessa suoritettun tutkinnon tai Suomessa tunnustettun ulkomaille suoritettun tutkinnon mukaan (johon yleensä ei ole tarvetta). Lisäksi tutkinnon suorituksen tai tunnustamisen täytyy tapahtua muuttovuoden aikana, jotta tieto tutkinnosta saadaan maahanmuuton tilastoihin. Tämän seurauksena jopa 94 prosenttia vieraskielisistä maahanmuuttajista sijoittuu luokkaan muu tai tuntematon koulutus. Koska vain kuudelle prosentille vieraskielisistä maahanmuuttajista kyetään määrittämään koulutusluokka, maahanmuuton koulutusluokittainen rakenteen luotettava tarkastelu ei ole mahdollista tai mielekästä.

Pitkälti maahanmuuton seurauksena Suomen vieraskielinen väestö on kasvanut voimakkaasti vuodesta 1990 lähtien. Maahanmuuton lisäksi jo Suomessa asuvan vieraskielisen väestön tarkastelu työvoiman saatavuuden kannalta on keskeistä, sillä vieraskielinen väestö käsittää jo yli kymmenen prosenttia Suomen työikäisestä väestöstä. Vieraskielinen väestö korostuu etenkin nuoremmista työikäisten ikäryhmissä, joka entisestään korostaa vieraskielisen väestön merkitystä osana työvoiman saatavuutta.

Keskeinen haaste vieraskielisessä väestössä on työmarkkinoiden näkökulmasta työllisyys. Vieraskielisten työllisyysaste on merkittävästi matalampi kuin kotimaisten kieliryhmien, kun taas työttömyysaste on merkittävästi korkeampi. Erot ovat kieliryhmittäin kuitenkin suuria ja heijastelevat maahanmuuttojen eriäviä motiiveja ja eroja koulutus- ja osaamistasossa mutta mahdollisesti myös työmarkkinoilla esiintyvää syrjintää. Esimerkiksi vironkielisten työllisyys- ja työttömyysasteet ovat hyvin lähellä kotimaisia kieliryhmiä. Erityisesti humanitaarinen maahanmuutto näkyy hyvin haasteellisina työllisyysasteina: arabian- ja somalinkielisten ryhmässä työllisyysaste jää selvästi alle 50 prosentin. Toisaalta maassaoloajalla on oletettavasti suuri vaikutus tähän ja esimerkiksi somalinkielisten työllisyysaste kasvoi erittäin voimakkaasti 2010-luvulla. Työllisyysasteen kehitys oli ylipäätään 2010-luvulla vieraskielisten ryhmässä vahvempaa kuin kotimaisissa kieliryhmissä.

Erot työllisyydessä ja työttömyydessä ovat kuitenkin huomattavia ja ehdottoman tärkeitä huomioitavaksi työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Erot korostavat maahanmuuton hyvin erilaisia vaikutuksia ja heterogeenista rakennetta. Toisaalta matalamman työllisyysasteen kieliryhmissä on merkittävää sekä yhä hyödyntämätöntä potentiaalia työmarkkinoille: vaaditaan kuitenkin sekä onnistunutta ja tehokasta kotouttamista, osaamisen tunnistamista että koulutusta. Toisaalta etenkin työperäisen maahanmuuton yhteydessä työllisyysasteet ovat vahvoja ja työttömyys on vähäistä.

Suomessa asuvan vieraskielisen väestön koulutus- ja ammattirakenne poikkeaa kotimaisista kieliryhmistä. Vieraskielisen väestön sisällä erot etenkin ammattirakenteessa ovat suuria, mutta pääsääntöisesti vieraskielisten ammattiluokissa korostuvat kotimaisia kieliryhmiä vahvemmin suorittavat ammatit. Englanninkieliset poikkeavat tästä jossain määrin. Kyseisessä kieliryhmässä erityisasiantuntijoiden osuus on myös korostunut. Yksittäisten kieliryhmien merkitys korostuu osassa ammatteja: esimerkiksi maataloudessa vietnam- ja ukrainankielisten merkitys on huomattavan korostunut.

Vastaavasti koulutusrakenteen erot ovat merkittäviä. Vieraskielisten osuus on korostunut esimerkiksi palvelualojen sekä ICT-alojen tutkinnon suorittaneiden ryhmissä. Toisaalta taas etenkin terveys- ja hyvinvointialan merkitys on vieraskielisten ryhmässä merkittävästi matalampi kuin kotimaisissa kieliryhmissä. Taustalla voi olla osin myös puutteellinen tilastointi. Ero kuitenkin säilyy, jos tarkastellaan vain opiskelijoita. Toisaalta koulutusasteilla on eroja: korkeakoulutuksessa vieraskielisten osuus on suhteellisesti alhaisempi ja ammatillisessa koulutuksessa vieraskielisten (ja ulkomaan kansalaisten) osuus taas on suhteellisesti korkeampi. Vieraskielisten työllisyysaste on kaikilla koulutusaloilla heikempi ja työttömyysaste on kaikilla koulutusaloilla korkeampi kuin kotimaisten kieliryhmien. Osalla aloja erot ovat erittäin suuret. Erot korostavat merkittävää yhä hyödyntämätöntä vieraskielisen väestön potentiaalia työmarkkinoiden näkökulmasta lähes kaikilla koulutusaloilla.

Työvoiman kehityksen ja kohtaannon kannalta koulutustoiminta on avainasemassa. Luvussa 3. tarkasteltiin ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistokoulutuksen suorittaneiden vieraskielisten sijoittumista. Tarkastelu nostaa hyvin keskeisen haasteen koulutustoiminnassa Suomen työmarkkinoiden näkökulmasta: erittäin merkittävä osa vieraskielisistä koulutuksen suorittaneista muuttaa ulkomaille. Ulkomaille muuttaneiden osuus on korkea jo ammatillisen koulutuksen suorittaneiden vieraskielisten ryhmässä, mutta etenkin ammattikorke- tai yliopistokoulutuksen suorittaneiden ryhmässä yli 20 prosenttia oli muuttanut kolmen vuoden kuluttua valmistumisesta ulkomaille. Tohtorikoulutettujen ryhmässä osuus on vielä korkeampi.

Viimeinen tilastotarkastelun keskeinen havainto liittyy työvoiman alueelliseen kohtaantoon. Työmarkkinoiden näkökulmasta ei riitä, että koko maan tasolta löytyy sekä työpaikka että osaaja, vaan näiden täytyy kohdata alueellisesti. Maahanmuutossa ja vieraskielisessä väestössä alueelliset erot ovat kuitenkin erittäin suuria: pelkästään pääkaupunkiseudulla asuu enemmän vieraskielisiä kuin muussa maassa. Maahanmuutosta ja etenkin työllisten maahanmuutosta hyvin suuri osa kohdistuu suurimpiin maakuntiin, jonka lisäksi maan sisäinen muuttoliike keskittää vieraskielisiä

Uudellemaalle. Myös tutkinnon suorittaneista vieraskielisistä huomattava osuus sijoittuu Uudellemaalle, paikoin suurempi osuus kuin koulutuksen maakuntaan. Erityisesti osa pienemmistä maakunnista (esim. Kainuu) menettää merkittävän osan maahanmuuton tuomista työikäisistä maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Työvoiman saatavuuden näkökulmasta alueellisten erojen huomiointi onkin erityisen tärkeää: työvoimapulan ongelmat eivät ratkea maahanmuutolla, jos maahanmuutto ei kohdistu eivätkä maahanmuuttajat jää alueelle, jossa työvoimaa tarvitaan.

3. Laadullinen tarkastelu ja johtopäätökset

3.1 Maahanmuuttaneissa on käyttämätöntä potentiaalia

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Suomeen.¹⁶ Vuonna 2021 oleskelulupahakemuksia työn perusteella jätettiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Turvapaikkahakemusten määrä oli puolestaan poikkeuksellisen alhainen.¹⁷ Työperusteinen maahanmuutto Euroopan ulkopuolelta on ollut kasvussa, ja sitä on pyritty edistämään monin tavoin. Suomessa on voimistuva työvoimapula, joka voi rajoittaa talouden kasvua.

Maahanmuuton lisäämisen tarvetta on perusteltu väestönkehityksen näkökulmasta: veronmaksajien määrä vähenee ja syntyvyys on laskussa. Maahanmuuttoa on tarjottu osaratkaisuna odotettuun työvoimapulaan. Maahanmuuttaneista suurin osa on työikäisiä, mikä lisää työvoiman tarjontaa. Tutkimuksessa on myös skenaariolaskelmien pohjalta esitetty, ettei maahanmuutto ole itsessään vielä ratkaisu väestökehityksen ja taloudellisen huoltosuhteen haasteisiin (Kaihoavaara ja Larja, 2019). Akavan tilaamassa selvityksessä on tehty eri skenaarioihin pohjautuvaa pitkän aikavälin arviota talouden ja maahanmuuton kehityksestä. Raportissa todetaan, että maahanmuuttoa tarvitaan kaikkiin ammattiryhmiin ja toimialoille riittävän talouskasvun ylläpitämiseksi. Siten kysymys siitä, pitäisikö työperäinen maahanmuutto kohdistaa joillekin tietyille toimialoille, on nähty toissijaiseksi. (Ruuskanen ja Honkatukia 2022.)

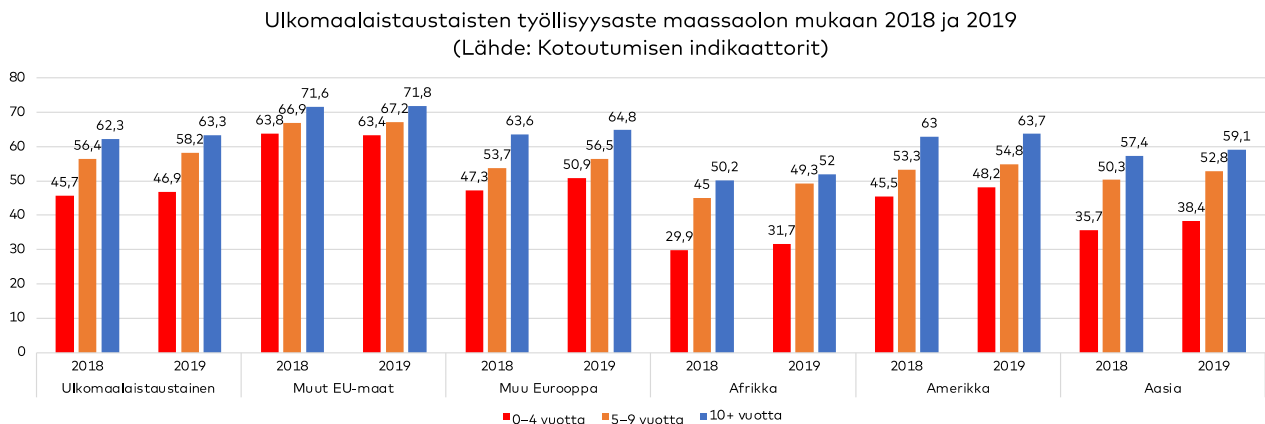
Maahanmuutto ei automaattisesti lisää työssä olevien määrää: useat maahanmuuttaneet tarvitsevat palveluita ja tulonsiirtoja varsinkin maassaolon alkuvaiheessa ja maahan muuttaneiden kiinnittymisessä työmarkkinoille on haasteita. Toisaalta aikuisiällä maahanmuuttaneen koko elinkaaren aikaiset kustannukset jäivät kantaväestöä matalammiksi, sillä merkittävä osa niistä muodostuu lapsuusajan palveluista (ks. esim. VATT 2014). Kuten edellä tilastotarkastelussa tuotiin esiin, työikäisen väestön kehitys korostaa tarvetta kyetä houkuttelemaan työperäistä maahanmuuttoa kaikille alueille sekä hyödyntämään jo Suomessa olevien maahanmuuttotustaisten osaamista. Alueellisesti kehitys on erittäin epätasapainossa ja työvoiman saatavuuden näkökulmasta suuri haaste on maan sisäinen maahanmuutto. Uusimaa ja Varsinais-Suomi ovat ainoat maakunnat, jotka saivat vieraskielisten työikäisten ryhmästä vuosien 2010–2020 aikana muuttovoittoa maan sisältä.

Maahanmuuttaneiden työllisyysaste vaihtelee paljon. Keskeinen työllisyysastetta selittävä tekijä on maahantulon syy: työn ja opiskelun perässä muuttaneet työllistyvät erittäin hyvin, mutta pakolaistaustaiset ja perhesiteen perusteella maahan tulleet työllistyvät selvästi suomalaistaustaisia heikommin (ks. esim. Larja ja Sutela 2015, Larja 2019). Työllisyysaste eroaa keskimäärin lähtömaanosittain, mutta kaikista lähtömaanosista tulneiden työllisyys nousee selvästi

¹⁶ Vuonna 2020 työn perusteella myönnettiin 8 508 ensimmäistä oleskelulupaa (2019: 9 461). Kun mukaan lasketaan kausityötodistuksella Suomeen töihin saapuvat työntekijät, työn perusteella myönnettiin yhteensä 20 117 lupaa (2019: 19 380). Perhesiteen perusteella myönnettiin 8 592 oleskelulupaa (2019: 10 251) ja opiskelun perusteella 3 225 (2019: 5 246). Lue lisää: [Migri](#) (20.1.2021)

¹⁷ Lue lisää: [Migri](#) (26.1.2022)

maassa asutun ajan myötä. Esimerkiksi Sarvimäki (2017) on tutkinut Suomessa asuvien maahanmuuttajien pärjäämistä työmarkkinoilla vuosina 1990–2013: Afganistanissa, Irakissa ja Somaliassa syntyneiden maahanmuuttajien työllisyys ja tulot olivat huomattavasti pienemmät kuin muissa maissa syntyneiden maahanmuuttajien tai kantaväestön tulot. Erot maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä pienenevät Suomessa asutun ajan kuluessa, mutta ne pysyvät merkittävinä myös pidemmällä aikavälillä¹⁸.

Kuvio 27. Ulkomaalaistaustaisten työllisyyden aste maassaolon mukaan 2018 ja 2019. Lähde: Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta.

Tyypillisiä ulkomaalaistaustaisten työllistymisen yksilötason haasteita ovat kotimaisten kielten puutteellinen osaaminen, koulutuksen ja työkokemuksen soveltumattomuus suomalaisille työmarkkinoille sekä työllistymistä tukevien verkostojen puute (esim. Larja 2019). Pakolaistaustaisten työllisyysasteeseen vaikuttavat syyt ovat moninaisia – lähtien itse maahantulon syystä. Kuten edellä todettiin, maassa asuttu aika vaikuttaa työllisyysasteeseen. Tällöin työllisyyteen vaikuttaa myös aika, joka edellytetään kielen ja tai ammattiin opiskeluun. Työllisyysasteeseen vaikuttaa myös yleinen työmarkkinatilanne. Toisaalta eri lähtömaista muuttaneilla on myös eroja terveydentilassa, ja pakolaistaustaisilla esimerkiksi lähtömaan traumaattiset kokemukset voivat vaikeuttaa työllistymistä. Sosiaalinen hyvinvointi terveyden riskitekijöiden yleisyys jakautuvat eri tavoin eri taustamaaryhmien kesken ja maahanmuuton syyn perusteella. (Castaneda ja Kuusio 2019, Kuusio ym. 2020.)

Työllisyysasteella on hyvin vahva yhteys koulutuksen kautta hankittuun osaamiseen. Ulkomaalaistaustaisten kohdalla koulutuksen kautta saadun osaamisen yhteys vaikuttaa olevan varsinkin korkeakoulutetuilla heikompi kuin suomalaistaustaisilla. Ulkomaalaistaustaisilla naisilla korkeakoulutus parantaa työllisyysastetta kuitenkin vähemmän verrattuna keskiasteen suorittaneisiin naisiin. (Larja ja Sutela 2015, Larja 2019.) Naisten heikomman työllistymisen taustalla on esitetty olevan hidas pääsy työvoimapaalveluihin ja pitkiin perhevapaisiin kannustava

¹⁸ Kymmenen vuotta Suomeen muuttamisen jälkeen Afganistanissa, Irakissa ja Somaliassa syntyneiden miesten työtulot olivat vain 22–38 prosenttia samanikäisten kantaväestöön kuuluvien miesten työtuloista. Naisten kohdalla suhteelliset tuloerot olivat vieläkin suuremmat. Erot ekvivalenssiskaalatuissa tulonsiirroissa pysyivät melko vakaina Suomessa asutun ajan kuluessa siitä huolimatta, että erot työtuloissa pienenevät

kotihoidontuki – lapsettomien ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyys on pääsääntöisesti selkeästi äitien työllisyyttä parempi (Larja 2019).

Ulkomaalaistaustaiset päätyvät useammin koulutustaan vastaamattomaan työhön. Vuoden 2019 FinMonik-tutkimuksen mukaan suurin piirtein yhtä suuri osa työllisistä ulkomaalaistaustaisista korkeakoulutetuista miehistä ja naisista on koulutustaan vastaamattomassa työssä oman arvion mukaan: naisista 27 ja miehistä 32 prosenttia koki olevansa koulutustaustansa, työkokemuksensa ja taitojensa perusteella ylikoulutettu tehtävään (Kuusio ym. 2020). Vuoden 2014 UTH-tutkimuksessa osuudet olivat hieman alemmat (naiset 23 % ja miehet 28 %), suomalaistaustaisten osuuden ollessa kymmenen prosenttia. UTH-tutkimuksen perusteella maisterin tai tohtorin tutkinnon suorittaneista työllisistä jopa joka viides on tilastollisesti ylikoulutettu eli työskentelee työntekijäammateissa, kuten asiakaspalvelussa, myyjinä, rakennustyöntekijöinä, kuljettajina tai siivoojina (Larja 2019, Larja ja Luukko 2018). Myös kansainväliset opiskelijat ajautuvat alaa vastaamattomiin töihin (ks. esim. Maury 2020, Maury 2022).

Maahanmuuttajien yrittäjäysaste on samaa luokkaa kuin syntyperäisellä väestöllä, ja maahanmuuttaneiden yrittäjäys on ollut kasvussa. Maahanmuuttaneiden yrittäjäysaktiivisuus vaihtelee huomattavasti taustamaan mukaan. Syntyperäisen väestön yrittäjätulot ovat korkeammat kuin maahanmuuttajilla, mutta ero kapenee merkittävästi, kun toimiala otetaan huomioon. (Fornaro 2019.)

Kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen jäämiseen vaikuttavat työmarkkinoiden vastaanottavuuden ohella myös opintojen jälkeiset työllistymismahdollisuudet ja opintojen aikana syntyneet sosiaaliset ja ammatilliset verkostot (Mathies & Karhunen 2019; ks. lisää luku 3.2 s. 62).

3.2 Työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa tavoitellaan, ja sen eteen tehdään suunnitelmia, mutta työ on vielä kesken. Työlupakäytännöt ovat selkeä pullonkaula.

Työperäisen maahanmuuton avulla on esitetty vastattavan täsmällisiin työvoima- ja osaamistarpeisiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen väestörakenteeseen liittyviin työvoiman saatavuusongelmiin.¹⁹ Kansallisesti käynnistetyistä toimista mittavin on työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoima poikkihallinnollinen Talent Boost -toimenpideohjelma, jossa edesautetaan erityisasiantuntijoiden, työntekijöiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa ja työelämään integroimista. Käytännössä ohjelma kattaa useita työvoiman kohtaannon parantamiseen liittyviä hankkeita ja toimenpiteitä, joissa kehitetään kansainvälisten osajien houkuttelua, rekrytointiosaamista ja itse rekrytointia, työyhteisöjen kansainvälistymisen vahvistamista, työelämän vastaanottavuutta, osajien asettautumista palveluihin sekä kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä. Talent Boost -hankkeista ja -toiminnoista ei ole vielä kootusti arviointietoa.²⁰

¹⁹ Esim. [Selvitys nopeavaikeuksista toimista osaavan työvoiman varmistamiseksi](#) (9.9.2021)

²⁰ Yhtä lailla on tuotu esiin, että useista eri toimenpidekokonaisuuksista koostuva Talent Boost -ohjelma toteutetaan monitoimijaisessa yhteistyössä, eikä toimenpiteiden vaikutuksille löydy uskottavia lähteitä tutkimuskirjallisuudesta, sillä

EK:n yrityksille tekemän kyselyn perusteella osaavan työvoiman puute on noussut kasvun esteen syyksi niin rakentamisessa, palvelualoilla kuin myös teollisuudessa. Erityisesti sosiaali- ja terveysala erottautuu työvoimapulasta kärsivänä alana, minkä lisäksi työvoimapulasta on viitteitä tiettyjen asiantuntija-ammattien (mm. tekniikan ala ja ICT-ala) kohdalla. Ammattibarometrissa, jossa ylikorostuvat julkisen sektorin työpaikat, sosiaali- ja terveysala on kärjessä työvoimapulasta kärsivänä alana. (Majanen 2021.) Työperäisen maahanmuuton osalta mittavimpia panostuksia ja odotuksia onkin kohdennettu hoitoalan työntekijöihin: hoitajapula on ollut vuosia ilmeinen ja tarve kasvoi kesäkuussa 2020 voimaan tulleen uuden hoitajamitoituksen myötä (Vartiainen 2021).

Lähes puolet vuonna 2021 kauppakamarien kyselyyn vastanneista yrityksistä piti työperäisen maahanmuuton lisäämistä tärkeänä tai erittäin tärkeänä keinona osaavan työvoiman turvaamiseksi. Lähes 60 prosenttia vastanneista kaipasi hallitukselta toimia, joilla Suomessa olevien maahanmuuttajien työllistymistä parannetaan.²¹ Keskuskauppakamari on käyttänyt termiä "osaamiseen perustuva maahanmuutto"²². Sen sijaan kevään 2022 Pk-yritysbarometrin mukaan vain kahdeksan prosenttia pk-yrityksistä kertoi, että osaavan työvoiman saannin varmistamiseksi on suunnitelmia ulkomaalaistaustaisen työvoiman käytölle. Muita aloja yleisemmin teollisuudessa työvoimapulaa koetetaan lievittää hyödyntämällä ulkomaalaistaustaista työvoimaa.²³

Alueellisesti tarvetta ulkomaisen työvoiman käytölle on arvioitu Varsinais-Suomessa maahanmuuttostrategian päivityksen yhteydessä. Tiedonkeruuseen vastanneista työnantajista yli neljännes arvioi tarvitsevänsä kyselyhetkellä (keväällä 2019) ulkomaista työvoimaa paljon tai erittäin paljon. Kymmenen vuoden kuluttua tarpeen tunnisti yli 40 prosenttia. Kyselyssä nousi selkeästi esiin maatalousalan riippuvuus ulkomaisesta työvoimasta: heistä jopa 90 prosenttia arvioi ulkomaista työvoimaa tarvittavan tällä hetkellä paljon tai erittäin paljon ja kymmenen vuoden päästä vielä tätä enemmän. (Kettunen ym. 2020.) Esimerkiksi Lapin alueella on selvitetty työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton tilannetta sekä työmarkkinoiden ja työnantajien tarpeita. Selvityksen (Owal Group 2021) perusteella Lapissa on hyvä mahdollisuus työllistyä kausiluontoiseen työhön matkailualalle tai palveluammatteihin, kuten ravintoloihin, safarioppaaksi tai siivoustehtäviin, mutta vaikea löytää pysyvää ympärivuotista työtä. Kausiluonteinen työ vaikuttaa myös asettautumisen pysyvyyteen.

Eri alueiden maahanmuuttopoliittisia linjauksia on tarkasteltu työ- ja elinkeinoministeriön tilaamassa selvityksessä²⁴. Maahanmuutto-ohjelmissa ja kotouttamisohjelmissa on usein huomioitu koulutus- ja työperäinen maahanmuutto omana teemanaan. Koulutus- ja työperäinen maahanmuutto on huomioitu kaikkien ELY-keskusten sekä korkeakoulujen tulossopimuksissa,

ohjelman toimenpiteiden vaikutuksia henkilöiden muuttopäätökseen ei pysty erottamaan ohjelmasta riippumattomista muuttopäätökseen vaikuttavista tekijöistä. arvioinnissa tyydytään vaikutuskanavien kuvaamiseen ja skenaariolaskelmiin siitä, miten työperusteisen maahanmuuton prosentuaalinen kasvu lisääisi työllisyyttä. (Lähde: [TEM/Kaihovaara](#))

²¹ Tiedot käyvät ilmi [kauppakamareiden jäsenyrityksille tehdystä kyselystä](#), johon vastasi lähes 1300 yritystä eri puolilta Suomea.

²² Lue lisää: [Osaajia Suomenrajojen ulkopuolelta. Osaamiseen perustuvan maahanmuuton vauhdittaminen](#). Ratkaisu. Keskuskauppakamari, 2020.

²³ Lue lisää: [Pk-yritysbarometri 1/2022](#).

²⁴ Selvityksen mukaan noin puolessa maakunnista oli joko laadittu tai laadinnassa maakunnallinen maahanmuutto-ohjelma. Lakisääteisiä kotouttamisohjelmia on tehty kuntatasoisten lisäksi seutukunnallisesti ja maakunnallisesti.

mutta eroa on siinä, miten laajasti kirjaukset on tehty. Talent Boost -toiminta ja siitä rahoitettavat hankkeet näkyvät samoin vaihtelevasti maakuntien strategioissa ja suunnitelmissa, vaikkakin Talent Boost -toimenpideohjelman myötä maakunnissa on huomioitu kansainvälisten osaajien houkuttelu ja asettautuminen. (Pitkänen ym. 2022.)

Strategiatason asiakirjojen analyysin perusteella aluetasolla on selkeitä eroja siinä, miten ja millä tasolla työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa on kirjattu edistettävän. Esimerkiksi Satakunnassa hanketoiminta on laajasti mukana ELY-keskuksen tulossopimuksessa.²⁵ Konkreettisuutta tuo tavoite käynnistää Talent Boost -alustalla Lounais-Suomen yhteinen hanke, jonka avulla houkutellaan osaajia työvoimapulaa kokeville aloille kuten automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialoille sekä teknologia- ja meriteollisuuden toimialoille. Ennakoinnin näkökulmasta tärkeitä maahanmuuttopolitiikkaa ohjaavia dokumentteja ovat myös osaamistarvekartoitukset sekä toimialakohtaiset selvitykset tulevaisuuden osaamistarpeista ja koulutuksen kehittämishaasteista. Näitä asiakirjoja on käytetty maahanmuuton edistämisen tukena muun muassa Pohjanmaalla ja Kaakkois-Suomessa. Yleisempänä haasteena selvityksessä tehtyjen haastatteluiden mukaan on se, että vaikka kansainvälisyydestä puhutaan ja osaavan työvoiman tarve tunnustetaan, kunnissa ja yrityksissä ei ole vielä lähdetty tekemään päätöksiä eikä priorisointeja kansainvälisen rekrytoinnin edistämiseksi. (Pitkänen ym. 2022.)

Työperäisen maahanmuuton esteistä selkein on työnteen perusteella myönnettävien oleskelulupien saaminen: haasteena on tunnistettu oleskelulupajärjestelmän monimutkaisuus ja hitaus (esim. Jokinen ym. 2021, TEM 2018, Majanen 2021). Muun muassa Keskuskauppari on esittänyt korjauksia prosessin sujuvoittamisen lisäksi muun muassa kausityölupiin, saatavuusharkintaan ja perheen yhdistämiseen.²⁶ Aluetasolla ainakin Keski-Pohjanmaalla on edunvalvontatavoitteisiin kirjattu tavoitteita ulkomaisen työvoiman lupaprosessien helpottamiseksi.²⁷ Esimerkiksi Pohjanmaan selviytymissuunnitelmaan on kirjattu, että kansainvälisten osaajien rekrytointiin tulee ottaa aktiivisempi ote ja muun muassa tarjota pysyviä oleskelulupia koulutetuille työnhakijoille ja maassa opiskeleville ulkomaan kansalaisille. Korkeakouluille esitettiin mahdollisuutta antaa puolto opiskelijoiden lupa-asioissa.²⁸

Eettisesti kestävän kansainvälisen rekrytoinnin on esitetty olevan taloudellisesti kannattavaa ainoastaan tilanteessa, jossa osaavaa työvoimaa ei ole kotimaassa tarjolla. Tilanne voi kuitenkin muuttua taloudellisen noususuhdanteen oloissa. Ulkomaalaisen henkilöstön suunnitelmiin asettautua voi vaikuttaa koulutusta vastaava työ sekä uralla etenemisen ja perheen yhdistämisen mahdollisuudet, eikä nykytilanne ole tätä tukenut. (Vartiainen ym. 2018; Ks. lisää s. 66.)

Työpaikat, kunnat ja ELY-keskukset ovat tärkeässä roolissa osaavan työvoiman houkuttelussa, korkeakoulut ja muut oppilaitokset kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisessa Suomeen

²⁵ Tavoitteita ja toimenpiteitä linjataan Talent Explorer -rahoituksen käytöstä, Talent Boost -toiminnan edistämisestä EURES- ja muilla TE-palveluiden, ESR-hankkeiden ja Team Finland -toimijoiden palveluita sekä todetaan tarve käynnistää alueellinen Kokka kohti Suomea -hanke.

²⁶ Lue lisää: [Osaajia Suomenrajojen ulkopuolelta. Osaamiseen perustuvan maahanmuuton vauhdittaminen](#). Ratkaisu. Keskuskauppari, 2020.

²⁷ Lue lisää: [Keski-Pohjanmaa – edunvalvontatavoitteet 2021–2022](#).

²⁸ Lue lisää: [Pohjanmaan selviytymissuunnitelma](#) (9.3.2021)

(esim. Pitkänen ym. 2022). Työpaikkojen valmiuksista ja käytännöistä rekrytointiin kartutetaan tietoa Talent Boost -toimintojen kautta. Alueellisesti Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategian esiselvitystyössä on nostettu esiin, että työnantajat toteuttavat jo esimerkiksi rekrytointitilaisuuksia ja -matkoja, mutta kehittämisen varaa on monessa kohdin lähtien markkinoinnista ja houkuttelevuuden lisäämisestä. Yhteistyötä olisi tarve lisätä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. (Kettunen 2020.)

Osaajien houkuttelun eli vetovoiman ohella on korostunut tarve pitovoimalle eli sille, kuinka maahanmuuttajat tulisi saada pidettyä kotouttamisen tuen keinoin maakunnassa. Tämä näkyy myös maahanmuuttoon liittyvissä strategissa asiakirjoissa siinä, että huomio kiinnitetään puolison työllistymiseen, lasten koulunkäyntiin ja muut arkielämän toimivuuteen. Monin paikoin haasteena on tunnistettu kansainvälisten opiskelijoiden työllistyminen opintojen jälkeen, mikä vähentää kiinnostusta asettautua Suomeen. Haaste saada suomen kielen koulutusta korostuu ulkomailta muuttaneilla työntekijöillä, sillä työpaikalla annettavaa suomen kielen opiskelua käytetään suhteellisen harvoin. (Pitkänen ym. 2022.)

Charles Mathies ja Hannu Karhunen (2019) ovat tutkimuksessaan havainneet, että kansainvälisistä opiskelijoista ne, jotka ovat työskennelleet osa-aikaisena (täysiaikaisena) vuosi ennen valmistumista, ovat jääneet Suomeen seitsemän prosenttiyksikköä (18 prosenttiyksikköä) todennäköisemmin verrattuna niihin, joilla ei ole opiskelujen aikaista työkokemusta. Suomeen jäämisen todennäköisyyttä lisää myös se, jos ulkomaisella tutkinto-opiskelijalla on perhettä ja sosiaalisia verkostoja Suomessa. Työllisyysaste ja ansiokehitys maahan jääneillä jäävät jälkeen samalta koulutustasolta valmistuneiden suomalaistaustaisten tasosta, vaikka maahan jääneiden ulkomaalaisten työllisyysaste oli kuitenkin tarkasteluperiodilla keskimäärin verraten korkealla tasolla (77–81 %). Tulonsiirtojen osalta tutkimus antoi viitteitä siitä, että opiskelun aikaiset nettokustannukset palautuvat julkiselle sektorille suhteellisen nopeasti valmistumisen jälkeen.

3.3 Työelämään pääsyyn ja integroitumiseen vaikuttaa rakenteelliset tekijät ja esteet: maahanmuuttostatus, osaamisen tunnistaminen, koulutuksen saatavuus, palvelut, asenteet ja syrjintä

Maahanmuuton status

Saatavuusharkinta tarkoittaa käytäntöä, jossa selvitetään kolmansista maista tulevien työntekijöiden osalta, onko työmarkkinoilla Suomessa tai EU-alueella sillä hetkellä saatavilla sopivaa työvoimaa kyseiseen tehtävään. Saatavuusharkinta kytkeytyy työmarkkinakeskusteluun ja -politiikkaan²⁹. Osa työvoimapulasta kärsivistä aloista on vapautettu työvoiman

²⁹ Työperusteisella maahanmuutolla voi olla alakohtaisia negatiivisia palkkavaikutuksia. Lyhyellä aikavälillä, palkkavaikutukset saattavat kohdistua erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa oleviin kuten nuoriin (Kuosmanen & Meriläinen 2020). On myös arvioitu, että pidemmällä aikavälillä vaikutus palkkoihin on kuitenkin todennäköisesti neutraali tai positiivinen, sillä ulkomaisen työvoiman lisääntyminen siirtää kotimaista työvoimaa paremmin palkattuihin tehtäviin (esim. Foged ja Peri 2016 TEM/Kaihovaara mukaan). Palkkojen sopeutumisprosessi riippuu kuitenkin kohdemaan työmarkkinoiden toimivuudesta. Työperusteinen maahanmuutto voi myös lisätä kitkatyöttömyyttä, jos maassa jo oleva

saatavuusharkinnasta työ- ja elinkeinotoimistojen yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa tekemien alueellisten linjausten perusteella.³⁰ Vaikka työvoiman saatavuusharkinnan on nähty toisaalta suojaavan työntekijöitä hyväksikäytöltä (ks. Jokinen ja Ollus 2014), työlupajärjestelmän on nähty sisältävän työntekijän neuvotteluasemaa heikentävän mekanismin, joka osaltaan lisää hyväksikäytön ja ihmiskaupan riskiä. Työluvan turvapaikanhakijan on löydettävä työ sellaiselta alalta, johon ei sovelleta työvoiman saatavuusharkintaa, kuten siivousalalta. (Könönen ja Himanen 2019.)

Työelämään pääsyyn ja integroitumiseen vaikuttavat osaltaan erilaiset maahanmuuton statukset, jotka aiheuttavat rakenteellisia esteitä. Eri oleskelulupakategoriat ja erilaiset oikeudelliset asemat (kuten turvapaikanhakija, opiskelijan tai työntekijän oleskelulupa) asettavat moninaisia rajoitteita niin sosiaaliturvan kuin työnteon suhteen maahanmuuttoprosessin alkuvaiheessa ja tuottavat itsessään rakenteellisia työllistymisen haasteita. Esimerkiksi pitkä turvapaikkaprosessi ja/tai epävarmuus oleskeluluvasta, tulorajat perheen yhdistämiseen, ennakoluulot ja rakenteelliset tekijät ovat syitä, joiden takia maahanmuuttaneet ajautuvat herkemmin alaa vastaamattomaan työhön. (Könönen ja Himanen 2019.)

Kotoutumisen näkökulmasta perheen merkitys on tunnustettu tärkeäksi. Matalapalkka-aloilla työskenteleville puolison tai lapsen saaminen Suomeen on korkeiden tulorajojen vuoksi hyvin vaikeaa (ks. esim. Vartiainen 2021). Maahanmuuttoon liittyvän epävarmuuden vähentämiseksi on esitetty tulorajojen kohtuullistamista ja pidempiä oleskelulupia.

Koulutuspolut, jotka mahdollistavat osaamisen ja kielen kehittymisen

Osaamisen kartoittamisen ja tunnistamisen reitit ja palvelut käynnistyvät maahantulon ja sen perusteen mukaan eri vaiheissa. Työmarkkinoille pyrkivä maahanmuuttanut voi ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon, jonka palvelut auttavat kotoutumisessa ja työllistymisessä. Alkuvaiheen kotoutumispalveluja ovat ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus.³¹ Kotoutumissuunnitelma pitää sisällään alkukartoituksen, jonka osalta vastuita on lakisääteisesti jaettu TE-toimiston ja kunnan välillä. Myös käytännöt vaihtelevat eri toimijoiden välillä. Eri koulutus- ja urapolkujen ohjaus edellyttää laajaa palvelujärjestelmän tuntemusta. Käytännössä kielen oppimiseen ja osaamisen hankkimiseen on tarjolla useita mahdollisuuksia (kotoutumiskoulutus, työvoimakoulutus, omaehtoinen opiskelu ja kielen opiskelu), joiden tarve tulee tunnistaa yksilöllisesti.

Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan Koulutusportin kautta tapahtuvaa alkuvaiheen ohjautumista TE-toimistosta kotoutumiskoulutukseen pidettiin melko selkeänä. Lähes kaikissa haastatelluissa TE-toimistoissa asiakkaat ohjautuvat ulkopuolisen tahon toteuttamaan lähtötason arviointiin asiakkaaksi tulon jälkeen, mikä määrittää asiakkaan tulevan koulutuspolun hitaaseen

työvoima kohta aiempaa enemmän kilpailua samoista työtehtävistä. (TEM/ Kaihovaara.) Työmarkkinajärjestöillä on ollut saatavuusharkinnan osalta erilaisia intressejä, ja osa järjestöistä on tavoitteena suojella vahvemmin kotimaisen työvoiman työmarkkinatilannetta (ks. esim. Alho 2015).

³⁰ Käynnissä on myös kokeilu neljällä ELY-alueella saatavuusharkinnan sujuvoittamiseksi. Kokeilussa on tavoitteena luoda yhteinen työlupalinjaus neljälle ELY-keskusalueelle. Lue lisää: [Elyn uutinen](#) (3.9.2021).

³¹ Lisätietoa: <https://kotoutuminen.fi/etusivu>

polkuun, peruspolkuun tai nopeaan polkuun. Prosessin todettiin toimivan hyvin, joskin virheellisiltä ohjauksilta ei täysin vältytä. Ei ole tavatonta, että kotoutujan työ- ja toimintakyvyn alenema ja erilainen oireilu tulee esiin vasta kotoutumiskoulutuksen alettua. (Shemeikka ym. 2021.)

Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden tavoittaminen ei vaikuta systemaattiselta useassa kunnassa. Alkukartoitusten teon ja kotoutumissuunnitelmien laadinnan osalta toiminta näyttäytyy systemaattisena erityisesti pakolaisten ja pakolaisen perheen yhdistämisen kautta tulleille. Osa kunnista pyrkii eri toimenpitein tavoittamaan myös työvoiman ulkopuolella olevia ryhmiä, erityisesti kotona lasten kanssa olevia vanhempia, mutta systemaattisen ohjauksen ja vaikuttavien palvelujen rakentamisen kannalta haasteita on useita. Näistä merkittävimpiä ovat ylipäättään tiedon puuttuminen kohderyhmästä ja tähän liittyen kohderyhmän vaikea tavoitettavuus. Selvityksen pohjalta esitetään, että kunnissa ja kuntayhtymissä olisi jatkossa tarve nykyistä yhtenäisemmälle, tarkemmalle ja luotettavammalle tilannekuvalle maahanmuuttajaväestöstä, jotta työelämää kohti vieviä palveluja voidaan järjestää systemaattisemmin ja vaikuttavammin. (Karinen ym. 2020b.)

Alueellisia eroja on palveluiden saatavuudessa eri puolilla Suomea ja eri kokoisilla paikkakunnilla. Palvelujen alueellinen epätasaisuus on näkynyt käytännössä muun muassa kotoutumiskoulutuksissa sekä palvelutarjonnassa yleisemminkin, ja tulokset korostavat tarvetta räätälöidä koulutuspolkuja. (Shemeikka ym. 2021.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaaman suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilaa kartoittaneessa selvityksessä nostettiin esiin, ettei koulutusjärjestelmä palvele nykyisellään kaikkia myöhään maahantulleita opiskelijoita: kansallisesti on tarve tarkastella koulutuspolkuja siten, että koulutusjärjestelmä mahdollistaa riittävän opetuskielen taidon kehittymisen. Tällä hetkellä paineet opetuskielen tukemiseen kasautuvat toiselle asteelle, etenkin ammatilliseen koulutukseen. Koulutuspolkujen jatkumolla haasteena tunnistettiin opiskelijoiden kielelliset valmiudet ennen ammatillista koulutusta, etenkin kotoutumiskoulutuksesta ja aikuisten perusopetuksesta siirtyvien osalta. (Owal Group 2022.) Jo pidemmän aikaa on ollut tiedossa, etteivät kotoutumiskoulutuksen suorittaneet saavuta tavoiteltua kielitaidon tasoa (esim. VTV 2018). Kotoutumiskoulutusta on jo pidemmän aikaa hankittu markkinoilta erilaisilta toimijoilta (esimerkiksi julkisrahoitteiset koulutusorganisaatiot sekä täysin markkinaehtoiset yksityiset yritykset), mutta tulosten näkökulmasta ei ole olemassa siitä näkökulmasta, miten hankittuna tai kenen toteuttamana kotoutumiskoulutus on tuloksekkainta.

Myös englanninkielisen ammatillisen tutkintokoulutuksen toteutukseen liittyy paljon odotuksia etenkin työvoimapula-aloilla³². Työllistymisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden näkökulmasta on päätöksissä korostettu, että englannin kielellä opiskelevien tulee saada vahvan ammatillisen osaamisen lisäksi riittävä kotimaisten kielten taito³³. Syksyllä 2021 tehtyyn tiedonkeruuseen osallistuneilla koulutuksen järjestäjillä oli usein vielä haasteita suomi toisena kielenä -opetuksen järjestämisessä, etenkin riittävän kielitaidon saavuttamisen näkökulmasta. Taustalla tunnistettiin opiskelijoiden erilaiset lähtötasot. Lisäksi haasteena on, että S2-opetusta on liian vähän tarpeisiin

³² Lue lisää esim. AMKE ry:n [kannanotto](#), Kuntaliiton [kannanotto](#) sekä [Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan aloite](#).

³³ Lue lisää esim. <https://okm.fi/-/ammatillisen-koulutuksen-englanninkielista-koulutustarjontaa-vahvistetaan>

nähdessä. Tutkintokieltä laajempaan haasteena on tunnustettu, ettei ammatillisessa koulutuksessa kehittyvän kielitaidon omaavien ja eri kulttuuritaustoista tulevien opiskelijoiden ohjaukseen työelämässä ole panostettu riittävästi: syksyllä 2021 lähes puolet (48 %) ammatillisen koulutuksen järjestäjistä kertoi, ettei tarjolla ole työpaikkaohjaajien koulutusta eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ohjaamiseen. (Owal Group 2022.)

Kieli on tunnustettu keskeiseksi kestävänsä kansainvälisen rekrytoinnin haasteeksi sosiaali- ja terveydenhuollossa, sillä toimivat vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot ovat palvelualalla tärkeitä työssä menestymisen edellytyksiä. Koska Suomessa ei selviä englannin kielellä, sekä suomalaisen yhteiskunnan että työnantajien tulisi tarjota tukea ulkomailta rekrytoitujen hoitajien suomen ja/tai ruotsin kielen koulutukseen. (Vartiainen ym. 2018.) Toisaalta myös kielitaitovaatimukset ja työssä tarvittava osaamistaso on kokonaisuus, jota tulisi arvioida kriittisesti. (ks. lisää s. 68.)³⁴

Korkeakouluissa S2-opetuksen ja -tuen tarjonta ja jatkuvuus on tärkeää koulutuspolkujen jatkumoiden näkökulmasta, mutta myös kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisääntyessä. Tarve lisätä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta edistyneille oppijoille on nostettu Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksessä (Pyykkö 2017) ja Kotimaisten kielten koulutustarjonta kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille -selvityksessä (Saarinen ym. 2016). Loppuvuonna 2021 tehdyn kyselyn perusteella (Owal Group 2022) edistyneiden opetustarjontaa on jo enemmän mutta ei useiden arvioiden mukaan riittävästi. Korkeakouluissa on kiinnitetty huomiota S2-opetuksen tarjontaan. Suurella osalla korkeakouluista (81 %) oli käynnissä kehittämistyötä liittyen opiskelijoille suunnattuun S2-opetuksen kehittämiseen sekä tarjonnan lisäämiseen.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ja pätevoittävät koulutukset

Osaamisen tunnistamisen vaikeudesta kertoo osaltaan puuttuvien tietojen määrä maahanmuuttajien koulutustasossa ja kielitaidossa. (Ala-Kauhaluoma ym. 2018.) Kansainvälisten osaajien hyödyntämisen yksi ulottuvuus liittyy siihen, miten Suomessa jo asuvien ja ulkomailta rekrytoitavien osaajien koulutus tunnustetaan ja tunnustetaan ja minkälaisia täydennyskoulutusmahdollisuuksia on tarjolla. Ulkomailta hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa oppilaitos, korkeakoulu tai työnantaja arvioi, millaisen pätevoyn ja osaamisen ulkomainen tutkinto on antanut. Säännellyissä ammateissa tai tehtävissä, joissa vaaditaan tietyn tasoinen korkeakoulututkinto, tarvitaan Opetushallituksen, Valviran, Trafir tai muun viranomaisen tunnustamispäätös.³⁵

Pätevoitymis- ja muuntokoulutuksia on eri lailla saatavilla ja tarjonta vaihtelee aika-ajoin, mikä voi heijastua myös työmarkkinatilanteeseen. UTH-aineiston valossa on havaittu, että kun ulkomaalaistaustaisista kasvatustieteilijöistä (~opettajat) tilastollisesti ylikoulutettuja oli runsaasti, niin terveyden ja hyvinvoinnin alan tutkinnon suorittaneista (~lääkärit) suurin osa oli saanut

³⁴ Välillisesti yhteiskunnallisesti laajempaan kysymyksenä asiaan liittyy myös keskustelu yksilöllisistä kielitaitovaatimuksista suhteessa työtehtävien hoitoon (ks. myös Nieminen ym. 2020, 103).

³⁵ Lue lisää: [Opetushallitus](#). Opetushallitus on lisäksi tuottanut [kuvauksia eri maiden koulutusjärjestelmistä ohjaustyön ja työelämän käyttöön](#). Niiden pohjalta esimerkiksi työnantajat voivat myös itse arvioida tutkintojen vastaavuutta, jos kyseessä ei ole säännelty ammatti.

koulutustaan vastaavaa työtä. (Larja & Luukko 2018.) Filippiiniläisten sairaanhoitajien vaikeuksia pätevöityä Suomen työmarkkinoille on tutkittu, ja taustalla on tunnistettu, että EU-maiden ulkopuolelta tuleville työntekijöille tutkinnon tunnustamiseen ei ole selviä väyliä. Toisaalta käytettävissä olevat väylät soveltuvat heikosti sairaanhoitajille, joiden oleskelulupa perustuu työpaikkaan, jolloin esimerkiksi opiskelu päätoimisesti ei onnistu. Ylikoulutusongelman syitä voi siis etsiä myös institutionaalisista rakenteista, jotka estävät omaan ammattiin pätevöitymisen. (Vartiainen 2019; Larja 2019.)

Työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä eettisiä kysymyksiä on tutkittu etenkin sairaanhoitajien rekrytointien osalta. Lähtömaassa sairaanhoitajiksi kouluttautuneita on rekrytoitu hoiva-avustajan tehtäviin, lähihoitajiksi tai siivoojiksi. Tällöin ulkomailla koulutetun terveydenhuollon henkilöstön osaaminen jää hyödyntämättä. Sairaanhoitajaksi asti pätevöityminen on näyttänyt jäävän tulijoiden omalle vastuulle. Työperusteisen rekrytoinnin suunnittelun lähtökohdaksi on tutkimuksessa esitetty, että lähtömaassa ja Suomessa hankittu koulutus muodostavat kokonaisuuden ja että lähtömaassa hankittu osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan. Työyhteisöissä tapahtuva perehdytys ja työyhteisöintegraatio ovat oleellinen osa kestävän kansainvälisen rekrytoinnin prosessia. (Vartiainen ym. 2018.)

Ohjaus- ja neuvontapalveluita, pätevöitymiskoulutuksia ja osaamisen tunnistamista on lähdetty edistämään ja koordinoimaan kansallisesti korkeakoulutetuille maahan muuttaneille suunnatun Supporting immigrants in higher education in Finland (SIMHE) - vastuukorkeakoulutoiminnalla. Verkostossa on sekä yliopistoja että ammattikorkeakouluja. Toiminta on arvioitu toimivaksi ja sen on nähty monipuolistaneen palveluvalikoimaa. Haasteeksi on vielä tunnistettu SIMHE-palveluihin ohjautuminen sekä se, että palvelu on toistaiseksi osa vain tiettyjen korkeakoulujen toimintaa ja on osin alakohtaista. (Shemeikka ym. 2021.)

Alueellisia esimerkkejä pätevöittävistä koulutuspoluista on jo runsaasti: esimerkiksi Keski-Suomessa on kehitetty SIMHE-toiminnassa (mm. OKM:n rahoittamassa INTEGRA-hankkeessa) erilaisia tukimuotoja, kuten yliopiston kieli- ja sisältöopintoja sisältävä koulutusmalli korkeakoulutetuille ja korkeakoulukelpoisille maahanmuuttajille, joiden tavoitteena on jatkaa keskeytyneitä opintojaan korkeakoulututkinnoksi tai täydentää jo opiskelemaansa tutkintoa suomalaisten pätevyysvaatimusten mukaiseksi. Tavoitteena on, että malli voi toimia omaehtoisena kotoutumiskoulutuksena, johon opiskelija voi saada työttömyysetuutta. Mallissa TE-toimisto ohjaa asiakkaat, yliopisto kouluttaa ja Kela maksaa koulutukseen osallistumisesta maahanmuuttajalle. Etuna on se, että tiedot opiskelijasta ja hänen osaamisestaan siirtyvät TE-toimiston ja oppilaitoksen välillä. Mallia pyritään vakiinnuttamaan myös muihin korkeakouluihin. Turussa SIMHE-toiminnan on arvioitu toimivan parhaiten tiettyjen, vahvistettujen opintoalojen, kuten lääkärin, sairaanhoitajan ja opettajan kohdalla. Asiakkaita on ohjattu kielikursseille sekä avoimeen yliopistoon täydentämään tutkintoaan, kartuttamaan kielitaitoaan ja joskus myös tutustumaan uuteen alaan. (Shemeikka ym. 2021.)

Useilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on käytössä erillisiä "polkuopintoja", kuten tutkinnon osa kerrallaan eteneviä koulutusmalleja, joita tarjotaan opiskelijoille, joiden opiskelukielen taidon

taso ei riitä tutkintokoulutukseen.³⁶ Viime vuosina tehtyät uudistukset koulutusjärjestelmään tukevat yksilöllisten opintopolkujen toteutusta, mutta keskeistä on, että koulutuspolkuja tarkastellaan yksilöiden oikeuksien ja pitkäjänteisen työmarkkinakelpoisuuden näkökulmasta ja mahdollistetaan ohjauksella ja tuella tutkinnon suorittaminen. Erilaisista työllistävistä koulutusmalleista (kokeiluista) on saatavilla jo mallinnettuja esimerkkejä (rakennusosalta esim. Ahola ym. 2019).

Erillisiä maahanmuuttajien osaamiskeskuksia on perustettu useisiin kaupunkeihin, ja nämä tarjoavat osaamisen kartoituspalveluita, ohjausta ja mahdollisuuksia erilaisiin työllistymistä edistäviin tukitoimiin, kuten työllistymiseen tähtääviin räätälöityihin opintopolkuihin. Osaamiskartoitus voi tarkoittaa esimerkiksi parin viikon jaksoja, joissa kartoitetaan kielitaitoa, matematiikan osaamista, oppimisedellytyksiä ja työ- ja toimintakykyä. Ammatillisiin opintoihin tai suoraan työmarkkinoille tähtäävien kotoutuja-asiakkaiden malliin voi kuulua myös ammatillinen soveltuvuus- ja osaamiskartoitus, joka voidaan toteuttaa oppilaitoksessa ammattiopettajan arvioimana. Ammatillisen osaamisen tunnistamisen palvelut kilpailutetaan, ja käytännössä niiden toteutus edellyttää ryhmän eli saman alan asiakkaita. Kotoutumiskoulutuksessa kartoituskeinot vaihtelevat. Uudellamaalla on esimerkiksi ollut sovittu käytäntö, jossa TE-toimiston ammattitaitokartoituksia on voitu hyödyntää koulutuksen osana. Kotoutumiskoulutus voi olla kytketty myös tiiviimmin ammatillisen koulutuksen jaksoon. (Oosi ym. 2020.)

Asenteet ja syrjintä

Syrjinnän ja rasismien kokemukset vaikuttavat negatiivisella tavalla mielenterveyteen, ja siten epäsuorasti myös työllistymiseen ja kouluttautumiseen (Rask ja Castaneda 2019). Syrjintää suomalaisilla työmarkkinoilla on tehty näkyväksi tutkimuksissa: EU Midis II tutkimuksen mukaan Saharan eteläpuolisesta Afrikasta Suomeen muuttaneista oli kokenut syrjintää työnhaussa viimeisen 12 kuukauden aikana 16 prosenttia, ja viimeisen 5 vuoden aikana 28 prosenttia. Oikeusministeriön Perusoikeusbarometriin osallistuneista arabian ja venäjänkielisistä vastaajista reilu kolmannes oli kokenut syrjintää työnhaussa etnisen taustansa vuoksi 12 kuukauden aikana (arabiankieliset 36 % ja venäjänkieliset 31 %). Kulttuurin esittäminen rekrytoinnin esteenä on ongelmallista siksi, että sen avulla niputetaan joukko yksilöitä yhdeksi ryhmäksi, jonka oletetaan kantavan negatiivisiksi käsitettyjä kulttuurisia piirteitä. Ulkomaalaistaustaisten pääsy suomalaisille työmarkkinoille on selvästi suomalaistaustaisia vaikeampi johtuen syrjinnästä työmarkkinoilla. Vaikka osaaminen ja muut työllistymistä edistävät tekijät olisivat kunnossa, syrjintää tapahtuu työhönotossa työnhakijan nimen perusteella (esim. Ahmad 2019a ja Ahmad 2020), mutta myös työssä (Bergbom 2017). Syrjintäkokemukset työmarkkinoilla vaihtelevat sukupuolen ja taustamaanosan mukaan (Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta³⁷).

Vuonna 2020 Kotona Suomessa -hankkeen tilaamassa ja Taloustutkimuksen tekemän tutkimuksen tulosten mukaan alle neljännes (23 %) yrityksistä oli valmis palkkaamaan maahanmuuttajan, jolla ei ole sujuvaa suomen kielen taitoa. Kyseisessä tutkimuksessa Uusimaa ei poikennut merkittävästi

³⁶ S2-opetuksen nykytilaa koskevaan selvitykseen vastanneista 53 prosentilla. Kyselyyn vastasi 58 prosenttia koulutuksen järjestäjistä.

³⁷ [Ulkomaalaistaustaisten kokema syrjintä \(%\) työelämässä taustamaanosan mukaan 2018.](#)

muusta maasta. Positiivisimmin kieliasiaan suhtauduttiin teollisuudessa (29 %). Maahanmuuttotaustaisten henkilöiden rekrytointihalukkuuden taustalla oli selkeitä työn edellyttämiä kielitaitovaatimuksia, mutta ennakkoluuloja liittyen eri lähtömaiden kulttuurieroihin. Tämän osalta todetaan, että taustalla voi olla syrjiviä ja jopa rasistisia asenteita, jotka vaikuttavat työntekijöiden rekrytointiin. Siinä missä ennen puhuttiin ihonväristä ja rodusta kielteisinä asioina, on nykyisin helppo puhua kulttuurista ja etnisyydestä samalla tavalla.³⁸

Työelämän vastaanottavaisuus ja työvoiman houkuttelun kysymykset liittyvät asenteisiin ja uskomuksiin saatavan työvoiman osaamisesta. Osana kansainvälisten osaajien Suomi - tutkimushanketta tehtyä selvitystä³⁹ ilmeni, ettei ulkosuomalaiset ja paluumuuttajat koe, että suomalaiset työnantajat arvostaisivat heidän osaamistaan. Vaikka osaajapulan näkökulmasta ulkosuomalaiset ovat tärkeä osaajareservi, sitä ei kaikilta osin osata hyödyntää tai arvostaa. Selvityksen mukaan Suomen tulisi kehittää muun muassa ulkosuomalaisille suunnattuja työllistymispalveluita ja ylläpitää aktiivisempaa tiedonkulkua.

Maahanmuuttotaustaiset kohtaavat myös hyväksikäyttöä, ihmiskauppaa ja kärsivät harmaan talouden lieveilmiöistä. Aluehallintoviranomaisen työsuojelun vastualueiden vuonna 2021 tekemissä kenttätarkastuksissa joka viidennessä tarkastuksessa löytyi vähintään yksi henkilö, jolla ei ollut oikeutta tehdä kyseistä työtä Suomessa. Työnteko-oikeudettomille ulkomaalaisille maksetaan usein palkkaa, joka ei ole Suomen lain perusteella riittävällä tasolla.⁴⁰ Oikeusteitse tapauksia tulee ilmi harvemmin, ja oikeuteen edenneissä tapauksissa alipalkkaustapaukset koskevat erityisesti yrityksiä, joiden omistajat ovat ulkomaalaisia (Hautala 2020).

3.4 Työvoiman näkökulmasta on tarve kehittää työelämän vastaanottavuutta

Kaikki työnantajien tietoja ja taitoja lisäävät toimet liittyen monimuotoisuuden lisäämiseen (ml. rekrytointiin ja perehdyttämisen käytäntöihin) ovat keskeisiä, samoin kuin vaikuttavat maahanmuuttajien rekrytointia tukevat palvelut niin maahanmuuttaneille kuin työnantajille. Kehittämisen näkökulmasta on tärkeä huomioida laaja pk-yritysten kenttä ympäri Suomen. Lisäksi on hyvä huomioida, että yhdenvertaisuuden edistäminen ja suunnittelutyö (YvL 1325//2014, 7 §) on vielä alikäytetty (Nieminen ym. 2020), ja lainsäädännön veloitetta olisi tärkeää hyödyntää aidosti myös työelämän vastaanottavuuden kehittämiseksi.

Työelämän monimuotoisuuden edistämiseen rekrytoinnin näkökulmasta on tuotettu empiiriseen kokeiluun perustuva tutkimus (Rask ym. 2021): kokeilun perusteella muotoisuuslausekkeen käyttö työpaikkailmoituksessa oli yksinkertainen keino viestiä mahdollisille hakijoille työnantajan arvoista. Tehtävässä edellytettävän suomen kielen taitotason madaltaminen ei tarkoittanut tehtävän

³⁸ Lue lisää: Kotona Suomessa. [Selvitys maahanmuuttajien rekrytoimisesta. Tutkimusraportti](#). Taloustutkimus Oy. 2.6.2020

³⁹ Lue lisää: E2 Tutkimuksen [tuottama raportti](#). Tutkimuksen on toteuttanut E2 Tutkimus. Rahoittajia ovat EK, Teknologiateollisuus, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, Keva, Tekniikan Akateemiset, Teollisuuden palkansaajat, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Business Finland, sekä Helsingin, Espoon, Tampereen ja Oulun kaupungit. Hanke toteutetaan vuosina 2021–2023. Raportti on hankkeen ensimmäinen osajulkaisu.

⁴⁰ Lue lisää: [Työsuojelu](#) 12.4.2022

vaativuuden madaltamista, mutta se paransi maahan muuttaneiden hakijoiden pätevyyttä hakijavertailussa. Anonyymi osaamisnäyte eli hakemukseen liitetty nimetön yhden sivun tutkimusidea oli toimiva tapa arvioida hakijoiden osaamista ennalta määriteltäviä arviointikriteerejä vasten.

Työelämän monimuotoisuuden vastaanottavaisuuden lisäämiseksi on tehty toimenpiteitä myös valtionhallinnon tasolla. Tuoreimpana esimerkkinä on työ- ja elinkeinoministeriön "Työelämän monimuotoisuusopas" ja yritysvalmennukset, joiden avulla tarjotaan työyhteisöille käytännön neuvoja, miten monimuotoisia, kaikki hyväksyviä inklusiivisia työpaikkoja rakennetaan ja johdetaan.⁴¹

3.5 Kohdennetut työllisyyspalvelut kantavat hedelmää. Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden ohjaus palveluihin ei vielä toimi toivotusti

Maahanmuuttaneiden joukkoon lukeutuvat niin työn kuin kansainvälisen suojelun, perhesyiden tai opiskelun vuoksi saapuneet. Siten myös työllistymisen mahdolliset hidasteet ja suoranaiset esteet sekä työvoimapolitiikan keinojen vaikuttavuus voivat olla ryhmästä riippuen hyvin erilaisia. (Kiviholma ja Karhunen 2022.)

Kotouttamissuunnitelman vaikuttavuudesta on näyttöä. Tällä hetkellä ainoa kotouttamistoimenpidekokonaisuus, jonka työllistymistä edistävistä ja taloudellisista vaikutuksista on selvää empiiristä tutkimustietoa, on vuoden 1999 kotouttamislaki. Tutkijoiden oletuksen mukaan lain uudistus ja kotoutumissuunnitelman laatiminen johti olemassa olevien resurssien parempaan hyödyntämiseen. Uudistus ei lisännyt koulutuksien ja muiden toimenpiteiden kokonaismääriä, mutta vaikuttaa lisänneen erityisesti maahanmuuttajille kohdennettua palvelutarjontaa perinteisten kaikille tarjottujen toimenpiteiden sijaan. Kotouttamissuunnitelman saaneilla maahanmuuttajilla oli 2000-luvulla 47 prosenttia suuremmat kumulatiiviset tulot kuin ilman suunnitelmia. Heidän tuloksensa ei näytä olevan vaikutusta työllisyyteen, mutta niiden mukaan hyvinvointietuudet pienenevät 13 prosenttia. (Sarvimäki ja Hämäläinen 2016.) Nykyisellään kotouttamistoimenpiteiden vaikutusten analysoinnin haasteena on vertailuryhmien puute.

Aho ja Ranta-aho (2017) ovat tutkimuksessaan⁴² osoittaneet, että kotoutumiskoulutuksen lisäksi muihin toimenpiteisiin tai pelkästään muihin toimenpiteisiin osallistuneet työllistyivät paremmin kuin ne maahanmuuttajat, jotka eivät olleet lainkaan osallistuneet toimenpiteisiin. Erityisesti näin tapahtui niiden pienten ryhmien kohdalla, jotka osallistuivat ammatilliseen työvoimakoulutukseen tai saivat palkkatukea. Kotoutumiskoulutukseen osallistuminen lisäsi kaikkia maahanmuuttajatyönhakijoita koskevassa mallissa työllistymisen todennäköisyyttä. Kotoutumiskoulutus ei yksinään ole vaikuttavaa, ja sen lisäksi tarvitaan muutakin, kuten harjoittelua tai muutoin saatua työkokemusta.

⁴¹ Opas ja tietoa valmennuksista löytyy [työ- ja elinkeinoministeriön sivulta](#) (tiedote 7.4.2022)

⁴² Tutkimuksessa tarkasteltiin sellaisilla maahanmuuttajilla, joille on tehty TE-toimistossa kotouttamissuunnitelma vuonna 2003 ja 2008

Toimenpiteisiin osallistumisen lisääminen ei ole sinänsä vaikuttavaa, vaan tärkeämpää on niiden osuva kohdistaminen. Regressiomallin mukaan harjoittelu tai valmennus, ammatillinen työvoimakoulutus ja palkkatuki lisäsivät työllistymistodennäköisyyttä kotoutumisajanjakson jälkeen muutamalla prosenttiyksiköllä muiden muuttajien vakioinnin jälkeen. Monin verroin vaikuttavampaa oli se, jos jo kotoutumisajanjakson aikana oli saatu työkokemusta. Työkokemuksen saaminen suomalaisilta työmarkkinoilta on ensiarvoisen tärkeää. Ne, jotka olivat hankkineet edes jonkin verran työkokemusta kolmivuotisen kotoutumisajanjakson aikana, työllistyivät olennaisesti muita paremmin toimenpiteisiin osallistumisesta riippumatta. Kotoutumistoimenpiteissä – riippumatta siitä ovatko ne TE-hallinnon, kuntien vai kolmannen sektorin toimijoiden järjestämiä – olisikin panostettava siihen, että ne edistäisivät ensimmäisen, vaikka lyhytaikaisen, työpaikan saamista ja työkokemuksen kartuttamista. (Aho ja Ranta-aho 2017.) Vuonna 2020 toteutettuun selvitykseen osallistuneiden TE-toimistojen asiantuntijoiden arvioiden mukaan tietoisuus palkkatuesta vaikuttaa olevan liian heikkoa niin asiakkaiden, kouluttajien kuin työnantajienkin osalta, ja sitä pitäisi pystyä lisäämään. Myös palkkatuen ehtoihin ja määrään esitettiin muutostarpeita, sillä käytännössä palkkatuen hyödyntäminen kotoutuja-asiakkaiden kanssa on ollut vaikeaa. (Karinen ym. 2020, 32.)

Ahon ja Ranta-ahon (2017) tutkimuksen perusteella toimenpiteitä tulisi kohdentaa useammalle kotoutujalle ja aikaisessa vaiheessa. Tältä osin kotouttamispolitiikassa on kuitenkin tapahtunut suunnanmuutos ammatillisen koulutuksen, työelämäorientaation ja kotouttavien elementtien yhdistämisessä. Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että yleisellä työllisyystilanteella on maahanmuuttajien työllistymiselle ehkä keskeisempi merkitys kuin muulle työvoimalle. Tästä kertoo se, että hyvässä taloudellisessa tilanteessa kotoutumistoimenpiteiden jälkeinen työllistyminen oli selvästi yleisempää kuin finanssikriisin jälkeen jälkimmäisessä tarkastelujoukossa. Selvitys ei ottanut suoraa kantaa asiakkaiden valikoitumiseen palveluiden välillä. Työelämää lähellä oleviin TE-palveluihin on valikoitunut todennäköisesti parhaat valmiudet omaavat henkilöt. Jatkossa tulisi tarkastella tarkemmin eri vaiheessa toteutettavia yksittäisiä palveluja ja sitä, miten hyvin niissä luodaan valmiuksia edetä työllisyys- ja koulutuspoluilla (esimerkiksi siten, että palkkatuki on nykyistä laajemmin käytettävissä ko. kohderyhmälle).

Positiivisia tuloksia on saatu myös ammatillisesta työvoimakoulutuksesta: vaikka tutkimuksen mukaan suomalaistaustaisten työllisyys on ulkomaalaistaustaisia korkeampi sekä ennen että jälkeen ammatillisen työvoimakoulutuksen aloittamisen, ammatillisen työvoimakoulutuksen aloittamisen jälkeen ryhmien väliset erot työllisyydessä kapenevat merkittävästi. Tuloerot eivät kapene samassa suhteessa, minkä tutkijat arvioivat johtuvan työmarkkinahistoriasta sekä työllistymisestä eri ammatteihin ja toimialoille.⁴³ Tutkimuksen mukaan ulkomaalaistaustaisia on hakenut enemmän kuin mitä on keskimäärin valittu ammatilliseen työvoimakoulutukseen (16 % vrt.

⁴³ Ulkomaalaistaustaisten määrä ja osuus ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistujista on kasvanut 2010-luvulla, ollen keskimäärin 12 prosenttia kaikista osallistujista. Myös ammatillisen työvoimakoulutuksen aloittaneissa näkyy maahanmuuttaneiden erilainen työmarkkina-asema: lomautettujen ja työssä olevien joukossa on vähemmän ulkomaalaistaustaisia henkilöitä (6 %), ja puolestaan eniten ulkomaalaistaustaisia on työvoiman ulkopuolella olevissa (21 %). Vertailtaessa ulkomaalaistaustaisia ja suomalaistaustaisia ammatillisen työvoimakoulutuksen aloittaneita keskeisimmät erot taustoissa ovat sukupuoleessa, koulutustasossa ja asuinalueessa: ulkomaalaistaustaisissa on enemmän naisia (49 %) ja perustason koulutuksen suorittaneita (45 %) kuin suomalaistaustaisissa (40 % ja 21 %). Keskimäärin noin 40 prosenttia ulkomaalaistaustaisista on asunut Uudellamaalla, kun suomalaistaustaisilla vastaava osuus on ollut keskimäärin vain 20 prosenttia.

9–10 %). Samalla tapaa hakijoissa on ollut enemmän naisia (46 %) kuin mitä heitä on valikoitunut keskimäärin ammatilliseen työvoimakoulutukseen (39 %). Taustalla olevia syitä ei ole avattu. (Alasalmi ym. 2022.) Paikallisesti Stadin osaamiskeskuksen vaikuttavuus-arvioinnissa on tunnistettu, että vaikka maahanmuuttaneiden suhteellinen osuus on ollut suuri, heidän on vaikea päästä työvoimakoulutuksiin, eikä niitä pyritä käyttämään nuorimpien maahanmuuttajien kouluttautumisväylänä. Työvoimakoulutuksen suorittamista vaikeuttaa myös se, ettei palveluissa ole riittävästi kielitukea. (Valtakari ym. 2021.)

Kiviholman ja Karhusen (2022) toteuttaman maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvien eri maiden politiikkatoimien⁴⁴ systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keskeisin havainto oli, että onnistuneesti toteutetuilla kotouttamistoimilla voidaan parantaa maahanmuuttajien kiinnittymistä työmarkkinoille, nopeuttaa heidän työllistymistään ja auttaa heitä saamaan parempia työpaikkoja. Tutkimus viittaa siihen, että heikoimmin työmarkkinoihin sitoutuneet voivat hyötyä eniten osallistumisesta aktiivisiin työmarkkinaohjelmiin, kun taas korkeasti koulutetut työttömät voivat reagoida sanktioihin paremmin. Kirjallisuuskatsauksessa vahvistettiin aikaisemmissa tutkimuksissa esiin tuotu havainto, että palkkatuella voi olla merkitystä maahanmuuttaneiden sekä muiden työttömien työllistymiseen. Kielitaidon karttumisesta voi olla hyötyä erityisesti pidemmällä aikavälillä maahanmuuttaneiden työllistymiseen, ja havaintoa tukee myös se, että kotoutumisohjelmilla havaitaan olevan merkitystä maahanmuuttaneiden työllistymiseen. Perusteellisia analyyseja aktiivisen työmarkkinapolitiikan vaikutuksista maahanmuuttajiin on vähän, eikä niiden tulosten perusteella voida tehdä varmoja päätelmiä. Eri maissa on erilaisia työmarkkinapolitiikat, maahanmuuttajaväestö ja maahanmuuton historia, ja siksi tulokset eivät ole suoraan sovellettavissa Suomen olosuhteisiin. Tutkijat toteavat, että aiheesta tulisi tehdä enemmän kausaalitutkimusta Suomen oloista ja suosittavat aktiivisen työvoimapolitiikan kokeilun käynnistämistä.

Maahanmuuttajien nopeaan työllistymiseen tähdänneessä kokeilussa (2016–2019) hyödynnettiin vaikuttavuusinvestoinnin SIB-mallia (Social Impact Bond). Mallissa on yhdistetty työnhaku, työntekeä sekä opinnot ja työharjoittelu, jotka on räätälöity asiakkaan tarpeiden mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön toteuttama kokeilu tehosti maahanmuuttajien työllistymistä yksityisellä pääomalla. Sijoittajat kantoivat myös hankkeen taloudellisen riskin. Valtio maksoi vain tuloksista eli julkiselle sektorille kertyneestä säästöstä. Alustavat tulokset ovat lupaavia: yli puolet kokeiluun osallistuneista maahanmuuttajista työllistyi. Eniten maahanmuuttajia työllistivät kokeilussa yritykset, jotka toimivat logistiikka-, hotelli- ja ravintola-, siivous-, rakennus-, taloushallinto- ja tietotekniikka-alalla sekä valmistavassa teollisuudessa. Tietoja seurataan kolme vuotta kokeilussa aloittamisen jälkeen. Ulkopuolisen arvioinnin on määrä valmistua vuonna 2022. Arvioinnissa verrataan kokeiluun osallistuneiden ja vertailuryhmän verotuloja ja työttömyysetuuksia. Valtion näkökulmasta kokeilu on onnistunut, jos osallistujat maksavat enemmän veroja ja saavat vähemmän työttömyysetuutta kuin vertailuryhmä.⁴⁵

Lisää tietoa osaamiskeskuksen vaikuttavuudesta asiakkaiden työllistymiseen ja hyvinvointiin on tulossa Espoon osalta lähivuosina. VTT toteuttaa Espoon maahanmuuttajien osaamiskeskuksen

⁴⁴ Poliittiset toimet jaettiin neljään ryhmään: kielikoulutukseen, kotouttamisohjelmiin, tulonsiirtoihin ja yleiseen aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan. Vaikka nämä toimet ovat usein päällekkäisiä, tutkimukset keskittyvät niiden tiettyihin osiin.

⁴⁵ Lue lisää: [Työ- ja elinkeinoministeriö](#) (20.10.2022)

viisivuotisen seurantatutkimuksen, jossa yhdistetään eri organisaatioiden dataa. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää osaamiskeskuksen vaikutuksia ja tukea palvelujen kehittämistä.⁴⁶

3.6 Tutkimusta löytyy kotoutumisen ja työllisyyden haasteista ja palvelutarpeista, ei niinkään palveluiden vaikuttavuudesta tai koulutus- tai työperäisestä maahanmuutosta. Tilastopohja on puutteellinen

Maahanmuuttoon liittyvässä kirjallisuudessa korostuu vahvasti kotoutumisen näkökulma eli pitkälti Suomessa jo asuvat työelämän ulkopuolella olevat. Tietoa on jo jossain määrin myös eri aikoina ja eri lähtömaista tulleiden maahanmuuttaneiden työllisyyden ja työttömyyden kehityksestä ja nykytilanteesta, samoin kuin työllisyyteen vaikuttavista tekijöistä. Aikaisempaa tutkimusta on koottu kiitettävästi Kotoutumisen kokonaiskatsaukseen (2019). Ajankohtaista tutkimustietoa on koottu myös www.kotoutuminen.fi -sivustolle. Lisäksi esimerkiksi OECD:n vuonna 2018 julkaistussa raportissa on kuvattu varsin kattavasti suomalaisen yhteiskunnan ja työmarkkinoiden haasteita maahanmuuttajien työllistymisen näkökulmista.

Työmarkkinat ei ole neutraali alue, jossa integraatio on yhdistetty vain kielitaidon ja työn hankkimiseen, vaan siihen liittyvät sosiaaliset tekijät kuten perhe (Näre 2016). Uudemmassa kirjallisuudessa nousee muuttoliikkeen hallintoon liittyviä tekijöitä, esimerkiksi perheiden yhdistämisen tulovaatimukset ja hyvinvoinnin ulottuvuudet. Kotouttamispolitiikan kehittämisen näkökulmasta ei kuitenkaan ole vielä järjestelmällisesti kerättyä tietoa maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen vaikuttavista rakenteellisista tekijöistä (kuten maahanmuuttostatuksesta) ja niiden pitkäkestoista vaikutuksista (Könönen ja Himanen 2019).

Vaikka koulutus- ja työperäiset maahanmuuttajat ovat volyymiltään merkittäviä ryhmiä, tutkimusta on niiden osalta vähemmän. Työpaikkojen, yksilöiden ja paikallisyhteisöjen hyötyjä koskevaa tutkimustietoa on saatavilla melko vähän. Erityisen vähän on saatavilla vertaisarvioitua tutkimusta työperäisen maahanmuuton trendeistä ja toimenpiteistä sekä niiden vaikutuksista pakolaiskriisin jälkeiseltä ajalta. Muuttoliiketutkimuksella on pidemmät perinteet. (Jokinen ym. 2021.)⁴⁷ Suomeen tulleiden asettautumisen tuen osalta on löydettävissä lähinnä hanke- ja ohjelmatasoista laadullista arviointia ja selvitystietoa sekä joitain akateemisia, lähinnä laadulliseen haastatteluaineistoon perustuvia, opinnäytteitä. Vastaavasti kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisesta ja erityisesti heidän työllistymismahdollisuuksistaan on vain vähän tutkimusta. Maahanmuutosta tavoiteltava valtiontasoinen hyöty on ollut keskiössä esimerkiksi viimeaikaisissa Suomen hallinnon linjauksissa ja tausta-asiakirjoissa.

Erityisesti muiden kuin työperusteisesti maahanmuuttaneiden palvelutarpeista on periaatteessa hyvin tietoa. Sen sijaan tietoa yksittäisistä palveluista ja niiden vaikuttavuudesta on vain vähän. Tämä tieto olisi oleellista arvioitaessa sitä, millä keinoilla maahanmuuttaneita voitaisiin

⁴⁶ Lue lisää: [VTT:n tiedote](#) (Tiedote 17.2.2021)

⁴⁷ Valtiontalouden tarkastusvirastolla on käynnissä työperusteiseen maahanmuuttoon kohdistuva tarkastus, jonka tavoitteena on selvittää työperusteiseen maahanmuuttoon liittyviä viranomaisten toimenpiteitä ja tavoitteita, hallinnollisten prosessien tehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä sekä viranomaisten välisen yhteistyön toimivuutta. Osana tarkastusta kartoitetaan yritysten näkemyksiä työperusteisesta maahanmuutosta. Lue lisää: [VT:n uutinen](#) (20.4.2022)

vaikuttavimmin tukea työvoimaan siirtymisessä. Maahanmuuttopalvelujen osalta Suomessa on selvitetty paljon erilaisten asiakasryhmien tarpeita, toteutettujen toimenpiteiden ja palvelujen osuvuutta sekä erilaisten hankemuotoisesti toteutettujen pilottien ja kokeilujen tuloksia. Tällöin tutkimus integroituu työllisyyspolitiikan tutkimukseen. Vaikuttavuutta tarkasteleva arviointi ja tutkimus keskittyy lähinnä pitkittäistarkasteluina toteutettuihin työllisyyttä, ansioita ja tukien käyttöä koskeviin kysymyksiin, jolloin on hyvin vaikeaa sanoa juuri mitään yksittäisten palvelujen vaikuttavuudesta. Pieni osa tutkimuksesta on kyennyt hyödyntämään lainsäädännöllisiä uudistuksia vertailuryhmien luomisessa. Työllisyyspolitiikkaa ja työllistymisen edistämistä koskevissa tutkimuksissa ja selvityksissä on useita maahanmuuttajien kannalta relevantteja tutkimusasetelmia ja -tuloksia. Koska työllistyminen on kotoutumisen näkökulmasta erityisen tärkeää, maahanmuuttajiin kohdistuvaa tutkimus- ja selvityskirjallisuutta voi tarkastella yleisemmän työllisyyspolitiikan tutkimuksen alakohtana. Tätä kirjallisuutta ei ole kuitenkaan otettu mukaan nyt tehtyyn katsaukseen.

Rekrytointisyrjinnän estämistä koskevaa laadukasta tutkimusasetelmiin perustuvaa tutkimusta on vielä vähän. Tällä hetkellä vallitsee ilmeinen aukko rekrytointisyrjinnän laajuuden ja käytössä olevien toimivien työkalujen välillä (Kanninen ja Virkola 2021).

Tilastopohjassa on selkeitä puutteita

Muuton motiiviin liittyvä tieto on tällä hetkellä pirstaleista ja hankalasti saatavissa julkisista lähteistä. Julkisten tilastolähteiden pohjalta voidaan ainoastaan tarkastella muuttajaan liittyviä taustatekijöitä, kuten ikää tai työmarkkina-asemaa. Tarkempi seuranta ja tutkimus edellyttää aina erillistilauksia ja tietotarpeen mukaan eri rekisteriaineistoja. Alueellisesti tarve seurata maahanmuuttovirtoja on ilmeinen hallinnollisen kehittämisen ja seurannan näkökulmasta. Maahanmuuttovirasto ei tuota alueellisesti julkisia tilastoja oleskeluluvasta. Tiedot ovat kuitenkin alueellisesta työvoimanäkökulmasta keskeisiä. Tilastoja saa joiltain osin erillistilauksina, eli niitä tulee osata kysyä.

Tilastot maahanmuuttaneiden ammatillisesta osaamisesta ja tutkinnoista ovat täysin puutteellisia. Tilastot saadaan vain Suomessa suoritetuista tai Suomessa tunnustetuista koulutuksista. Maahanmuuton tilastot perustuvat kuitenkin muuttovuoden lopun statukseen, joten vain muuttovuoden aikana suoritettut tai tunnustetut tutkinnot tilastoidaan. Viranomaisen päätös tutkinnon tunnustamisesta on tarpeen vain tietyissä harvoissa tilanteissa. Tämän seurauksena suuri osa tutkinnoista jää pimentoon. Kun suuri osa ulkomailla suoritetuista tutkinnoista puuttuu kotimaisesta tutkintorekisteristä, tiedot Suomeen muuttaneiden koulutustasosta ovat puutteellisia.

Erilaisia tilastojen tietoaukkoja on paikattu Tilastokeskuksen, Työterveyslaitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2014 toteuttamassa Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksessa (UTH-tutkimus) ja vuoden 2019 FinMonik-tutkimuksella. Tutkimukset tarjoavat laajan tietopohjan Suomessa asuvan ulkomaalaisväestön hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Säännöllisesti koottavalle tiedonkeruulle ja käytäntölähtöiselle tietopohjan rakentamiselle on selkeä tarve etenkin koulutuksen ja osaamisen näkökulmasta.

Lähteet

Ahmad, Akhlaq (2019). [Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla](#). Teoksessa Kazi, V. & Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ahmad, Akhlaq (2020). [When the Name Matters](#): An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market. Sociological Inquiry 90.3, 468–496. Saatavilla:

Aho, Simo & Mäkiäho, Ari (2017). [Maahanmuuttajat ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä 26/2017.

Ahola, Marja & Olkkonen, Tanja (2019). Nopeat polku rakennusalan töihin maahanmuuttajille 11.3.-11.6.2019 ja 9.9.-18.12.2019 Rakennusala. Oppilaitoksen ja työelämän rajapinnalla – yhteistyötä ja asennetta. [LAMK RDI Journal](#).

Ala-Kauhaluoma, Mika & Pitkänen, Sari & Ohtonen, Jukka & Ramadan, Farid & Hautamäki, Lotta & Vuorento, Mirkka & Rinne, Hanna (2018). [Monimenetelmäinen tutkimus kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta](#). Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2018. Helsinki: Eduskunta.

Alasalmi, Juho & Busk, Henna & Holappa, Veera & Karhunen, Hannu & Mayer, Minna & Nivala, Annika & Suhonen, Tuomo & Valtakari, Mikko (2022). [Ammatillisen työvoimakoulutuksen toimivuuden ja vaikutusten arviointi](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:35.

Alho, Rolle (2015). [Ammattiliittojen strategiat ja maahanmuutto](#). Talous ja yhteiskunta 4/2015.

Bergbom, Barbara (2017). [Immigrants' and Natives' Intra- and Intercultural Co-worker Relations and Their Associations With Employee Well-being: A study in an urban bus transportation company](#). Tampere University Press 2017. Väitöskirja.

Castaneda, Anu ja Kuusio, Hannamaria (2019). [Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä](#). Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (pp. 54-65). (TEM oppaat ja muut julkaisut; No. 2019:10). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Gustafson, Per (2009). [Mobility and Territorial Belonging](#). Environment and Behavior Volume 41 Number 4 July 2009 490-508

Hautala, Matti (2020). [Ulkomaalaisten alipalkkaus harmaan talouden ilmiönä Suomessa - oikeustapausanalyysi](#). Selvitys 5/2020. Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö.

Jokinen, Anniina & Ollus, Natalia (2014). ["Tuulikaapissa on tulijoita": Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö ravintola- ja siivousaloilla](#). European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Publication Series No. 76 Hakapaino Oy, Helsinki.

Jokinen, Esa & Pitkänen, Sari & Luoma-Keturi, Natalia (2021). [Työperäisen maahanmuuton kannustimet ja esteet – Katsaus kirjallisuuteen ja politiikkatoimiin](#). Valtiontalouden tarkastusviraston selvitykset 1/2021.

Kaihovaara, Antti & Larja, Liisa (2019). [Parantaako maahanmuutto taloudellista huoltosuhdetta? Työpoliittinen aikakauskirja, 62\(4\), 37–49](#).

Kanninen, Ohto & Virkola, Tuomo (2021). [Rekrytointisyrjintä ja sen vastaiset keinot](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:27.

Karinen, Risto & Kortelainen, Jeremias & Luukkonen, Tuomas & Jauhola, Laura (2020a). [Kotouttajan ohjaus ja palvelut TE-toimistoissa](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Kotouttaminen 2020:31.

Karinen, Risto & Kortelainen, Jeremias & Luukkonen, Tuomas & Jauhola, Laura (2020b). [Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajaasiakkaiden ohjaus ja palvelut kunnissa](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Kotouttaminen 2020:32.

Kettunen, Pekka & Välimäki, Matti & Zacheus, Tuomas & Martikainen, Tuomas (2020). [Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategia 2020-luvulle](#). Elinvoimaa alueelle 1/2020. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. ISBN 978-952-314-839-0.

Kiviholma, Sanni & Karhunen, Hannu (2022). [Systematic Review of Active Labor Market Policies' Effects on Immigrants' Employment](#). Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland Helsinki 2022.

Kokko, K. (2004). [Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike](#): Mikä vetää Turkuun muualta Suomesta? Siirtolaisuus-Migration, 31(3), 23–31.

Koskimies, Laura & Kettunen, Pekka (2022). [Selvitys kuntien kotouttamisohjelmista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, Kotouttaminen 2022:12.

Kuosmanen, Isa & Meriläinen, Jaakko (2020). Labor Market Effects of Open Borders: Lessons from EU Enlargement. 12.8.2020, <https://ssrn.com/abstract=3676510>

Kuusio, Hannamaria & Seppänen, Anna & Jokela, Satu & Somersalo, Laura & Lilja, Eero (2020). [Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019](#). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 01/2020.

Könönen, Jukka & Himanen, Markus (2019). Maahanmuuton sääntelyn ja etnisen syrjinnän yhteydet maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo, & A. Kaihovaara (Eds.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (pp. 54-65). (TEM oppaat ja muut julkaisut; No. 2019:10). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Larja, Liisa (2019). Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.). (2019). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna (2015). Työllisyys – ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Teoksessa Tarja Nieminen, Hanna Sutela & Ulla Hannula (toim.) *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, 71–82. Tilastokeskus.

Larja, Liisa & Luukko, Jasmin (2018). Koulutuksen ja työn vastaavuus. Teoksessa: Toivanen, M. & Väänänen, A. & Kurki, A. & Bergbom, B. & Airila, A. (toim.) *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla*. Työterveyslaitos. Juvenes Print, Helsinki 2018.

Majanen, Jussi (2021). Selvitystyö nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:48. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163409/VM_2021_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mathies, Charles & Karhunen, Hannu (2019). Suomeen valmistumisen jälkeen jääneet tutkinto opiskelijat tilastojen valossa. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo, & A. Kaihovaara (Eds.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (pp. 69-78). Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM oppaat ja muut julkaisut, 2019:10.

Maury, Olivia (2020). Between a Promise and a Salary: Student-Migrant-Workers' Experiences of Precarious Labour Markets. *Work, Employment and Society*, 34(5), 809-825.

Maury, Olivia (2022). Punctuated temporalities: Temporal borders in student-migrants' everyday lives. *Current Sociology*, 70(1), 100-117.

Nieminen, Kati & Jauhola, Laura & Lepola, Outi & Rantala, Kati & Karinen, Risto & Luukkonen, Tuomas. Aidosti yhdenvertaiset Yhdenvertaisuuslain arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:50.

Näre, Lena (2016). Työperäisen maahanmuuton illuusio ja työn uudet hierarkiat. Teoksessa Elli Heikkilä & Tuomas Martikainen (toim.) *Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina?: Näkökulmia Suomen alueelliseen ja väestölliseen tulevaisuuteen*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 42–55.

OECD (2018). [Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland.](#)

Oosi, Olli & Jauhola, Laura & Rausmaa, Salla & Haila, Katri (2020). [Miten osaaminen näkyväksi?](#) Kartoitus osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen rakenteista ja käytännöistä Suomessa ja valituissa kansainvälisissä verrokkimaissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä 2020:28.

Owal Group (2021). [Selvitys työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton kokonaiskuvasta ja kehittämistarpeista Lapissa](#) "Meidän täytyy Lapissa tarttua rohkeasti työn ja koulutuksen perässä tulevien tarjoamiin mahdollisuuksiin." Huhtikuu 2021.

Owal Group (2022). [Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi](#). 17.3.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta tehty raportti.

Pitkänen, Kati & Strandell, Anna (2018). [Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys](#). Maaseudun uusi aika 2–3| 2018. Maaseutupolitiikan 30-vuotisjuhlakirja.

Pitkänen, Sari & Mayer, Minna & Valtakari, Mikko (2022). [Selvitys alueellisista maahanmuuttostrategioista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja](#). Alueet 2022:14.

Pitkänen, Ville & Saukkonen, Pasi & Westinen, Jussi (2019). [Samaa vai eri maata?: Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista](#). [e2 Tutkimus].

Pyykkö, Riitta (2017). [Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarojen tilasta ja tasosta](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51.

Rannanpää, Sari & Antikainen, Janne & Aro, Rasmus & Huttunen, Jaakko & Hovi, Sebastian & Pitkänen, Kati & Strandell, Anna & Nurmio, Kimmo & Rehunen, Antti & Vihinen, Hilka & Lehtonen, Olli & Muilu, Toivo & Weckroth, Mikko (2022). [Monipaikkaisuus – nykytila, tulevaisuus ja kestävyys](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:9. Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2022.

Rask, Shadia & Castaneda, Anu (2019). [Syrjintäkokemukset ja niiden yhteys hyvinvointiin ja kotoutumiseen ulkomaalaistaustaisessa väestössä](#). Teoksessa Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Rask, Shadia & Nykänen, Sanna & Teräsaho, Mia (2021). [Monimuotoisuutta edistävä rekrytointi: Moninaisesti parempi -hankkeen rekrytointikokeilun tuloksia](#). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpapereita 10/2021.

Ronkainen, Reetta & Suni, Minna (2019). [Kotoutumiskoulutus kielikoulutuksena](#): kehityslinjat ja työelämäpainotus. Teoksessa Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.).

(2019). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ruuskanen, Olli-Pekka & Honkatukia, Juha (2022). [Mihin työperäinen maahanmuutto kannattaa suunnata?](#) Akava Works 31.1.2022.

Saari, Matti (2013). [Maahanmuuttajakeskittymiä on muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla.](#) Hyvinvointikatsaus 3/2013 – Teema: Vähemmistöt. Tilastokeskus, Helsinki

Saarinen, Taina & Vaarala, Heidi & Haapakangas, Eeva-Leena & Kyckling, Erja (2016). [Kotimaisten kielten koulutustarjonta kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille.](#) Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Sarvimäki, Matti & Hämäläinen, Kari (2016). [Integrating immigrants: The impact of restructuring active labor market programs.](#) Journal of Labor Economics, 34(2), 479–508.

Sarvimäki, Matti (2017). [Labor Market Integration of Refugees in Finland.](#) VATT Research Reports 185. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Helsinki.

VATT (2014) [Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen.](#) VATT-työryhmä (Matti Sarvimäki, Laura Ansala, Essi Eerola, Kari Hämäläinen, Ulla Hämäläinen, Hanna Pesola, ja Marja Riihelä). Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT Analyysi 2.

Shemeikka, Riikka & Schmidt-Thomé, Kaisa & Harkko, Jaakko & Paavola, Juho-Matti & Raunio, Mika & Alanko, Leena & Björk, Anna & Kettunen, Pekka & Kouvonen, Anne & Pitkänen, Sari & Ramadan, Farid & Varjonen, Sirkku & Vuorento, Mirkka (2021). [Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut.](#) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29.

TEM (2018): [Työnteon perusteella myönnettävien oleskelulupien käsittelyn pullonkauloja koskeva esiselvitys.](#) Työ- ja elinkeinoministeriö. Työelämä 28/2018.

TEM/Kaihovaara, Antti. [Työperusteinen maahanmuutto: Talent Boost toimenpideohjelman veto- ja pitovoimatoimenpiteet.](#)

Valtakari Mikko & Pitkänen Sari & Nyman Juho & Vehviläinen Jukka & Eskelinen J. (2021). On tosi hyvä, että sellainen paikka on olemassa". Stadin osaamiskeskuksen vaikuttavuusarviointi, 7/2021. ([julkaisematon raportti](#))

Valtioneuvosto (2021). [Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista.](#) Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki 2021 Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62.

Vartiainen, Päivi (2019). [Filippiiniläisten sairaanhoitajien polut Suomeen: Tutkimus oppimisesta ja työyhteisöintegraatiosta kansainvälisen rekrytoinnin kontekstissa.](#) Tampereen yliopisto 2019. Väitöskirja.

Vartiainen, Päivi (2021). [Säädelysti Suomeen – kohti hoitoalan kansainvälisen rekrytoinnin ratkaisuja](#). Työelämän tutkimus 19 (2) 2021.

Vartiainen, Päivi & Koskela, Marja & Pitkänen, Pirkko (2018). [Sairaanhoitajia Filippiineiltä: näkökulmia kestävään kansainväliseen rekrytointiin](#). Tampere University Press 2018.

VTV 2018. VTV = Valtiontalouden tarkastusvirasto 2018: [Tuloksellisuustarkastuskertomus: kotoutumiskoulutus](#). Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto. (Valtiontalouden tarkastusviraston julkaisut 15/2018).

Westin, Kerstin (2016). [Place Attachment and Mobility in City Regions](#). Popul. Space Place 22, 722–735 (2016)

Liitteet

*Liitetaulukko 1 Vieraskielisten maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto 2010–2020 ammattiryhmittäin.
Taulukosta jätetty pois henkilöt, joiden ammatti on tuntematon.*

Ammattiluokka	Maahan- muutto 2010– 2019	Osuus maahan- muutosta	Maasta- muutto	Osuus maasta- muutosta	Netto
911 Koti-, hotelli- ja toimistosiivoojat ym.	10185	18,2 %	1297	9,6 %	8888
711 Rakennustyöntekijät ym.	7286	13,0 %	1013	7,5 %	6273
231 Yliopisto- ja korkeakouluopettajat	3635	6,5 %	1056	7,8 %	2579
251 Systeemyön erityisasiantuntijat	2022	3,6 %	712	5,3 %	1310
512 Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät	1850	3,3 %	260	1,9 %	1590
611 Pelto- ja puutarhaviljelijät	1537	2,7 %	136	1,0 %	1401
513 Tarjoilutyöntekijät	1530	2,7 %	268	2,0 %	1262
712 Rakennusten viimeistelytyöntekijät	1423	2,5 %	202	1,5 %	1221
612 Eläintenkasvattajat	1164	2,1 %	138	1,0 %	1026
311 Fysiikan, kemian ja teknisten alojen asiantuntijat	1060	1,9 %	367	2,7 %	693
833 Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat	978	1,7 %	359	2,6 %	619
931 Avustavat kaivos- ja rakennustyöntekijät	967	1,7 %	119	0,9 %	848
821 Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	949	1,7 %	166	1,2 %	783
713 Maalarit ja rakennuspuhdistajat	845	1,5 %	86	0,6 %	759
532 Lähihoitajat, muut terveydenhuollon työntekijät ja kodinhoitajat	809	1,4 %	262	1,9 %	547
962 Sanomalehtien jakajat, lähetit ym.	776	1,4 %	64	0,5 %	712
214 Tekniikan erityisasiantuntijat (pl. sähkötekniologia)	765	1,4 %	310	2,3 %	455
933 Rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät ym.	672	1,2 %	173	1,3 %	499
941 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	661	1,2 %	120	0,9 %	541
522 Myyjät ja kauppiaat	658	1,2 %	312	2,3 %	346
721 Valimotyöntekijät, hitsaajat, levysepät ym.	638	1,1 %	152	1,1 %	486
515 Kiinteistöhuollon ja siivoustyön esimiehet	632	1,1 %	104	0,8 %	528
524 Muut myyntityöntekijät	582	1,0 %	120	0,9 %	462
722 Sepät, työkaluntekijät ja koneenasettajat	575	1,0 %	100	0,7 %	475
215 Sähkötekniikan erityisasiantuntijat	566	1,0 %	422	3,1 %	144
221 Lääkärit	542	1,0 %	187	1,4 %	355

332 Myynti- ja ostoagentit	534	1,0 %	177	1,3 %	357
441 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	529	0,9 %	93	0,7 %	436
816 Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät	510	0,9 %	102	0,8 %	408
723 Koneasentajat ja -korjaajat	478	0,9 %	118	0,9 %	360
322 Sairaanhoidajat, kätilöt ym.	403	0,7 %	223	1,6 %	180
243 Myynnin, markkinoinnin ja tiedotuksen erityisasiantuntijat	372	0,7 %	241	1,8 %	131
351 Informaatio- ja tietoliikenneteknologian teknikat sekä käyttäjätukihenkilöt	362	0,6 %	191	1,4 %	171
613 Yhdistetyn maanviljelyn ja eläintenkasvatuksen harjoittajat	361	0,6 %	27	0,2 %	334
226 Muut terveydenhuollon erityisasiantuntijat	343	0,6 %	118	0,9 %	225
242 Hallinnon erityisasiantuntijat	331	0,6 %	164	1,2 %	167
216 Arkkitehdit, suunnittelijat ja maanmittaajat	327	0,6 %	120	0,9 %	207
531 Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat	305	0,5 %	131	1,0 %	174
412 Yleissihteerit	294	0,5 %	102	0,8 %	192
811 Kaivos- ja louhintatyön koneenkäyttäjät	282	0,5 %	55	0,4 %	227
514 Kampaajat, parturit, kosmetologit ym.	264	0,5 %	73	0,5 %	191
951 Mainosten jakajat, kengänkiillottajat ym.	259	0,5 %	18	0,1 %	241
132 Teollisuuden tuotantojohtajat sekä kaivos-, rakennus- ja jakelujohtajat	256	0,5 %	156	1,2 %	100
265 Taiteilijat	253	0,5 %	99	0,7 %	154
213 Biotieteiden erityisasiantuntijat	245	0,4 %	150	1,1 %	95
333 Yrityspalveluiden välittäjät	244	0,4 %	68	0,5 %	176
751 Lihanleikkaajat, leipurit, meijeristit ym.	244	0,4 %	47	0,3 %	197
342 Urheilijat, urheiluvalmentajat, liikunnanohjaajat ym.	237	0,4 %	87	0,6 %	150
834 Työkoneiden kuljettajat	236	0,4 %	82	0,6 %	154
741 Sähkölaitteiden asentajat ja korjaajat	235	0,4 %	48	0,4 %	187
234 Peruskoulun alaluokkien opettajat ja lastentarhanopettajat	232	0,4 %	130	1,0 %	102
422 Muut asiakaspalvelutyöntekijät	214	0,4 %	85	0,6 %	129
818 Muut prosessityöntekijät	210	0,4 %	34	0,3 %	176
235 Muut opetusalan erityisasiantuntijat	204	0,4 %	125	0,9 %	79
815 Tekstiili-, turkis- ja nahkatuoteteollisuuden prosessityöntekijät	185	0,3 %	46	0,3 %	139
331 Rahoitus-, vakuutus- ja laskentatoimen asiantuntijat	183	0,3 %	73	0,5 %	110
241 Rahoitusalan erityisasiantuntijat	168	0,3 %	102	0,8 %	66
511 Matkustuspalvelutyöntekijät, konduktöörit ja oppaat	156	0,3 %	34	0,3 %	122

832 Henkilö- ja pakettiauton- sekä moottoripyöräkuljettajat	156	0,3 %	58	0,4 %	98
411 Toimistoavustajat	143	0,3 %	54	0,4 %	89
252 Tietokantojen,- verkkojen ja järjestelmäohjelmistojen erityisasiantuntijat	137	0,2 %	55	0,4 %	82
122 Myynti-, markkinointi- ja kehitysjohtajat	135	0,2 %	144	1,1 %	-9
133 Tieto- ja viestintäteknologiajohtajat	133	0,2 %	157	1,2 %	-24
264 Toimittajat, kirjailijat ja kielitieteilijät	132	0,2 %	66	0,5 %	66
263 Yhteiskunta- ja sosiaalialan sekä uskonnollisen elämän erityisasiantuntijat	128	0,2 %	72	0,5 %	56
211 Luonnon- ja geotieteen erityisasiantuntijat	121	0,2 %	76	0,6 %	45
121 Liiketoiminta- ja hallintojohtajat	104	0,2 %	72	0,5 %	32
233 Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat	99	0,2 %	49	0,4 %	50
341 Lainopilliset asiantuntijat sekä sosiaalialan ja seurakunnan työntekijät	96	0,2 %	59	0,4 %	37
814 Kumi-, muovi- ja paperituotteiden valmistuksen prosessityöntekijät	93	0,2 %	22	0,2 %	71
817 Sahatavaran sekä paperin ja kartongin valmistuksen prosessityöntekijät	85	0,2 %	25	0,2 %	60
312 Työnjohtajat kaivos-, teollisuus- ja rakennustoiminnassa	83	0,1 %	24	0,2 %	59
752 Puutavaran käsittelijät, puusepät ym.	80	0,1 %	32	0,2 %	48
343 Taide- ja kulttuurialan asiantuntijat sekä keittiöpäälliköt	77	0,1 %	36	0,3 %	41
921 Maa-, metsä- ja kalatalouden avustavat työntekijät	74	0,1 %	12	0,1 %	62
621 Metsurit ja metsätyöntekijät	72	0,1 %	7	0,1 %	65
334 Hallinnolliset ja erikoistuneet sihteerit	70	0,1 %	42	0,3 %	28
523 Kassanhoitajat ja lipunmyyjät	70	0,1 %	16	0,1 %	54
622 Kalanviljelijät, kalastajat ja metsästäjät	67	0,1 %	12	0,1 %	55
225 Eläinlääkärit	63	0,1 %	14	0,1 %	49
932 Valmistusalan avustavat työntekijät	62	0,1 %	13	0,1 %	49
753 Vaatetusalan työntekijät ym.	59	0,1 %	16	0,1 %	43
432 Kuljetuksen ja varastoinnin toimistotyöntekijät	56	0,1 %	37	0,3 %	19
813 Kemianteollisuuden ja valokuvatuotteiden valmistuksen prosessityöntekijät	56	0,1 %	9	0,1 %	47
261 Lainopilliset erityisasiantuntijat	50	0,1 %	26	0,2 %	24
431 Palkanlaskijat, vakuutuskäsittelijät ym.	48	0,1 %	33	0,2 %	15
321 Terveystieteiden tekniset asiantuntijat	47	0,1 %	17	0,1 %	30
541 Suojelu- ja vartiointityöntekijät	46	0,1 %	27	0,2 %	19
212 Matematiikan ja tilastotieteen erityisasiantuntijat	43	0,1 %	17	0,1 %	26

912 Ajoneuvojen puhdistajat, ikkunanpesijät ym.	41	0,1 %	9	0,1 %	32
142 Vähittäis- ja tukkukaupan johtajat	37	0,1 %	40	0,3 %	-3
325 Muut terveydenhuollon asiantuntijat	37	0,1 %	15	0,1 %	22
421 Rahaliikenteen asiakaspalvelutyöntekijät	37	0,1 %	20	0,1 %	17
812 Metalliteollisuuden prosessityöntekijät ja viimeistelijät	37	0,1 %	3	0,0 %	34
134 Yhteiskunnan peruspalvelujen sekä rahoitus- ja vakuutuspalvelujen johtajat	36	0,1 %	32	0,2 %	4
141 Hotellin- ja ravintolanjohtajat	36	0,1 %	16	0,1 %	20
742 Elektroniikka- ja tietoliikenneasentajat ja -korjaajat	36	0,1 %	22	0,2 %	14
112 Toimitusjohtajat ja pääjohtajat	32	0,1 %	23	0,2 %	9
314 Biotieteiden asiantuntijat	31	0,1 %	10	0,1 %	21
352 Teleliikenne- sekä radio- ja tv-tekniikot	31	0,1 %	15	0,1 %	16
315 Laiva-, lento- ja satamaliikenteen päälliköt ja ohjaajat	28	0,0 %	19	0,1 %	9
516 Muut henkilökohtaisen palvelun työntekijät	28	0,0 %	11	0,1 %	17
262 Kirjaston- ja arkistonhoitajat sekä museoalan erityisasiantuntijat	24	0,0 %	17	0,1 %	7
731 Käsityötuotteiden valmistajat ja hienomekaanikot	24	0,0 %	9	0,1 %	15
732 Painoalan työntekijät	21	0,0 %	7	0,1 %	14
143 Muiden palvelualojen johtajat	20	0,0 %	15	0,1 %	5
335 Julkishallinnon valmistelu- ja valvontavirkamiehet	19	0,0 %	9	0,1 %	10
835 Kansimiehistö ym. vesiliikenteen työntekijät	19	0,0 %	14	0,1 %	5
754 Muut pääluokkaan 7 luokiteltavat työntekijät	16	0,0 %	1	0,0 %	15
961 Jätehuoltotyöntekijät	15	0,0 %	7	0,1 %	8
521 Katu- ja torikauppiaat	11	0,0 %	3	0,0 %	8
232 Ammatillisen koulutuksen opettajat	8	0,0 %	3	0,0 %	5
313 Prosessinvalvonnan asiantuntijat	6	0,0 %	3	0,0 %	3
131 Maa-, metsä- ja kalatalouden johtajat	5	0,0 %	1	0,0 %	4
111 Ylimmät virkamiehet ja järjestöjen johtajat	4	0,0 %	4	0,0 %	0
413 Tekstinkäsittelijät ja tallentajat	3	0,0 %	4	0,0 %	-1
011 Upseerit	0	0,0 %	0	0,0 %	0
021 Aliupseerit	0	0,0 %	1	0,0 %	-1
031 Sotilasammattihenkilöstö	0	0,0 %	0	0,0 %	0
222 Hoitotyön erityisasiantuntijat	0	0,0 %	1	0,0 %	-1
25 Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat	0	0,0 %	68	0,5 %	-68
323 Luontais- ja vaihtoehtohoitajat	0	0,0 %	1	0,0 %	-1

324	Seminologit ym.	0	0,0 %	0	0,0 %	0
41	Toimistotyöntekijät	0	0,0 %	21	0,2 %	-21
95	Katumyyjät, kengänkiillottajat ym.	0	0,0 %	1	0,0 %	-1

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Liitetaulukko 2 Kotimaisten kieliryhmien maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto 2010–2020 ammattiryhmittäin. Taulukosta jätetty pois henkilöt, joiden ammatti on tuntematon.

Ammattiluokka	Maahan- muutto 2010-2019	Osuus maahan- muutosta	Maasta- muutto 2010- 2019	Osuus maasta- muutosta	Netto
522 Myyjät ja kauppiaat	1128	5,6 %	2412	7,8 %	-1284
251 Systeemyön erityisasiantuntijat	674	3,3 %	917	3,0 %	-243
214 Tekniikan erityisasiantuntijat (pl. sähköteknologia)	672	3,3 %	883	2,8 %	-211
243 Myynnin, markkinoinnin ja tiedotuksen erityisasiantuntijat	672	3,3 %	948	3,1 %	-276
242 Hallinnon erityisasiantuntijat	621	3,1 %	812	2,6 %	-191
532 Lähihoitajat, muut terveydenhuollon työntekijät ja kodinhoitajat	590	2,9 %	815	2,6 %	-225
332 Myynti- ja ostoagentit	572	2,8 %	918	3,0 %	-346
322 Sairaanhoidajat, kätilöt ym.	570	2,8 %	826	2,7 %	-256
911 Koti-, hotelli- ja toimistosivoojat ym.	501	2,5 %	847	2,7 %	-346
241 Rahoitusalan erityisasiantuntijat	442	2,2 %	667	2,2 %	-225
311 Fysiikan, kemian ja teknisten alojen asiantuntijat	442	2,2 %	825	2,7 %	-383
234 Peruskoulun alaluokkien opettajat ja lastentarhanopettajat	440	2,2 %	513	1,7 %	-73
531 Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat	401	2,0 %	542	1,7 %	-141
215 Sähkötekniikan erityisasiantuntijat	392	1,9 %	584	1,9 %	-192
122 Myynti-, markkinointi- ja kehitysjohtajat	352	1,7 %	483	1,6 %	-131
342 Urheilijat, urheiluvalmentajat, liikunnanohjaajat ym.	351	1,7 %	559	1,8 %	-208
221 Lääkärit	344	1,7 %	378	1,2 %	-34
524 Muut myyntityöntekijät	340	1,7 %	662	2,1 %	-322
512 Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät	333	1,7 %	507	1,6 %	-174
422 Muut asiakaspalvelutyöntekijät	331	1,6 %	477	1,5 %	-146
235 Muut opetusalan erityisasiantuntijat	329	1,6 %	537	1,7 %	-208
412 Yleissihteerit	327	1,6 %	446	1,4 %	-119

263 Yhteiskunta- ja sosiaalialan sekä uskonnollisen elämän erityisasiantuntijat	320	1,6 %	461	1,5 %	-141
513 Tarjoilutyöntekijät	291	1,4 %	556	1,8 %	-265
711 Rakennustyöntekijät ym.	289	1,4 %	322	1,0 %	-33
265 Taiteilijat	286	1,4 %	367	1,2 %	-81
231 Yliopisto- ja korkeakouluopettajat	284	1,4 %	332	1,1 %	-48
331 Rahoitus-, vakuutus- ja laskentatoimen asiantuntijat	283	1,4 %	462	1,5 %	-179
411 Toimistoavustajat	272	1,4 %	456	1,5 %	-184
341 Lainopilliset asiantuntijat sekä sosiaalialan ja seurakunnan työntekijät	259	1,3 %	395	1,3 %	-136
264 Toimittajat, kirjailijat ja kielitieteilijät	251	1,2 %	435	1,4 %	-184
132 Teollisuuden tuotantojohtajat sekä kaivos-, rakennus- ja jakelujohtajat	243	1,2 %	391	1,3 %	-148
233 Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat	222	1,1 %	293	0,9 %	-71
421 Rahaliikenteen asiakaspalvelutyöntekijät	222	1,1 %	379	1,2 %	-157
351 Informaatio- ja tietoliikenneteknologian teknikot sekä käyttäjätukihenkilöt	219	1,1 %	373	1,2 %	-154
216 Arkkitehdit, suunnittelijat ja maanmittaajat	215	1,1 %	282	0,9 %	-67
333 Yrityspalveluiden välittäjät	213	1,1 %	291	0,9 %	-78
121 Liiketoiminta- ja hallintojohtajat	208	1,0 %	303	1,0 %	-95
441 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	208	1,0 %	346	1,1 %	-138
833 Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat	204	1,0 %	283	0,9 %	-79
213 Biotieteiden erityisasiantuntijat	193	1,0 %	249	0,8 %	-56
211 Luonnon- ja geotieteen erityisasiantuntijat	186	0,9 %	296	1,0 %	-110
933 Rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät ym.	185	0,9 %	373	1,2 %	-188
334 Hallinnolliset ja erikoistuneet sihteerit	177	0,9 %	291	0,9 %	-114
941 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	167	0,8 %	343	1,1 %	-176
325 Muut terveydenhuollon asiantuntijat	156	0,8 %	212	0,7 %	-56
261 Lainopilliset erityisasiantuntijat	154	0,8 %	255	0,8 %	-101
226 Muut terveydenhuollon erityisasiantuntijat	140	0,7 %	112	0,4 %	28
723 Koneasentajat ja -korjaajat	125	0,6 %	172	0,6 %	-47
134 Yhteiskunnan peruspalvelujen sekä rahoitus- ja vakuutuspalvelujen johtajat	119	0,6 %	239	0,8 %	-120
541 Suojelu- ja vartiointityöntekijät	119	0,6 %	233	0,8 %	-114

431 Palkanlaskijat, vakuutuskäsittelijät ym.	115	0,6 %	197	0,6 %	-82
821 Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	110	0,5 %	131	0,4 %	-21
712 Rakennusten viimeistelytyöntekijät	109	0,5 %	109	0,4 %	0
515 Kiinteistöhuollon ja siivoustyön esimiehet	108	0,5 %	162	0,5 %	-54
816 Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät	108	0,5 %	124	0,4 %	-16
523 Kassanhoitajat ja lipunmyyjät	107	0,5 %	281	0,9 %	-174
834 Työkoneiden kuljettajat	100	0,5 %	109	0,4 %	-9
321 Terveystieteiden tekniset asiantuntijat	99	0,5 %	175	0,6 %	-76
133 Tieto- ja viestintäteknologiajohtajat	95	0,5 %	197	0,6 %	-102
112 Toimitusjohtajat ja pääjohtajat	90	0,4 %	98	0,3 %	-8
335 Julkishallinnon valmistelu- ja valvontavirkamiehet	90	0,4 %	129	0,4 %	-39
514 Kampaajat, parturit, kosmetologit ym.	89	0,4 %	180	0,6 %	-91
343 Taide- ja kulttuurialan asiantuntijat sekä keittiöpäälliköt	87	0,4 %	131	0,4 %	-44
832 Henkilö- ja pakettiauton- sekä moottoripyöräkuljettajat	76	0,4 %	90	0,3 %	-14
741 Sähkölaitteiden asentajat ja korjaajat	75	0,4 %	146	0,5 %	-71
252 Tietokantojen,- verkkojen ja järjestelmäohjelmistojen erityisasiantuntijat	74	0,4 %	95	0,3 %	-21
722 Sepät, työkaluntekijät ja koneenasettajat	68	0,3 %	82	0,3 %	-14
142 Vähittäis- ja tukkukaupan johtajat	67	0,3 %	131	0,4 %	-64
315 Laiva-, lento- ja satamaliikenteen päälliköt ja ohjaajat	65	0,3 %	93	0,3 %	-28
432 Kuljetuksen ja varastoinnin toimistotyöntekijät	65	0,3 %	105	0,3 %	-40
511 Matkustuspalvelutyöntekijät, konduktöörit ja oppaat	62	0,3 %	89	0,3 %	-27
962 Sanomalehtien jakajat, lähetit ym.	59	0,3 %	108	0,3 %	-49
232 Ammatillisen koulutuksen opettajat	56	0,3 %	94	0,3 %	-38
612 Eläintenkasvattajat	56	0,3 %	78	0,3 %	-22
931 Avustavat kaivos- ja rakennustyöntekijät	56	0,3 %	69	0,2 %	-13
011 Upseerit	50	0,2 %	49	0,2 %	1
713 Maalarit ja rakennuspuhdistajat	43	0,2 %	52	0,2 %	-9
111 Ylimmät virkamiehet ja järjestöjen johtajat	41	0,2 %	53	0,2 %	-12
143 Muiden palvelualojen johtajat	41	0,2 %	88	0,3 %	-47
212 Matematiikan ja tilastotieteen erityisasiantuntijat	41	0,2 %	52	0,2 %	-11

813 Kemianteollisuuden ja valokuvatuotteiden valmistuksen prosessityöntekijät	41	0,2 %	51	0,2 %	-10
742 Elektroniikka- ja tietoliikenneasentajat ja -korjaajat	40	0,2 %	46	0,1 %	-6
814 Kumi-, muovi- ja paperituotteiden valmistuksen prosessityöntekijät	40	0,2 %	62	0,2 %	-22
818 Muut prosessityöntekijät	40	0,2 %	58	0,2 %	-18
611 Pelto- ja puutarhaviilijät	39	0,2 %	62	0,2 %	-23
225 Eläinlääkärit	37	0,2 %	29	0,1 %	8
352 Teleliikenne- sekä radio- ja tv-tekniikat	37	0,2 %	63	0,2 %	-26
516 Muut henkilökohtaisen palvelun työntekijät	37	0,2 %	66	0,2 %	-29
721 Valimotyöntekijät, hitsaajat, levysepät ym.	37	0,2 %	54	0,2 %	-17
817 Sahatavaran sekä paperin ja kartongin valmistuksen prosessityöntekijät	33	0,2 %	43	0,1 %	-10
751 Lihanleikkaajat, leipurit, meijeristit ym.	31	0,2 %	34	0,1 %	-3
314 Biotieteiden asiantuntijat	30	0,1 %	29	0,1 %	1
312 Työnjohtajat kaivos-, teollisuus- ja rakennustoiminnassa	29	0,1 %	40	0,1 %	-11
815 Tekstiili-, turkis- ja nahkatuoteteollisuuden prosessityöntekijät	27	0,1 %	35	0,1 %	-8
811 Kaivos- ja louhintatyön koneenkäyttäjät	26	0,1 %	23	0,1 %	3
262 Kirjaston- ja arkistonhoitajat sekä museoalan erityisasiantuntijat	23	0,1 %	27	0,1 %	-4
752 Puutavaran käsittelijät, puusepät ym.	23	0,1 %	21	0,1 %	2
835 Kansimiehistö ym. vesiliikenteen työntekijät	20	0,1 %	23	0,1 %	-3
731 Käsityötuotteiden valmistajat ja hienomekaanikot	19	0,1 %	26	0,1 %	-7
141 Hotellin- ja ravintolanjohtajat	17	0,1 %	24	0,1 %	-7
413 Tekstinkäsittelijät ja tallentajat	16	0,1 %	38	0,1 %	-22
613 Yhdistetyn maanviljelyn ja eläintenkasvatuksen harjoittajat	15	0,1 %	15	0,0 %	0
732 Painoalan työntekijät	15	0,1 %	29	0,1 %	-14
753 Vaatetusalan työntekijät ym.	15	0,1 %	21	0,1 %	-6
812 Metalliteollisuuden prosessityöntekijät ja viimeistelijät	15	0,1 %	25	0,1 %	-10
021 Aliupseerit	12	0,1 %	38	0,1 %	-26
313 Prosessinvalvonnan asiantuntijat	12	0,1 %	10	0,0 %	2
961 Jätehuoltotyöntekijät	11	0,1 %	11	0,0 %	0

222	Hoitotyön erityisasiantuntijat	10	0,0 %	26	0,1 %	-16
521	Katu- ja torikauppiat	8	0,0 %	22	0,1 %	-14
754	Muut pääluokkaan 7 luokiteltavat työntekijät	8	0,0 %	15	0,0 %	-7
921	Maa-, metsä- ja kalatalouden avustavat työntekijät	8	0,0 %	48	0,2 %	-40
031	Sotilasammattihenkilöstö	6	0,0 %	5	0,0 %	1
621	Metsurit ja metsätyöntekijät	6	0,0 %	21	0,1 %	-15
932	Valmistusalan avustavat työntekijät	5	0,0 %	14	0,0 %	-9
951	Mainosten jakajat, kengänkiillottajat ym.	5	0,0 %	9	0,0 %	-4
622	Kalanviljelijät, kalastajat ja metsästäjät	3	0,0 %	9	0,0 %	-6
131	Maa-, metsä- ja kalatalouden johtajat	1	0,0 %	3	0,0 %	-2
323	Luontais- ja vaihtoehtohoitajat	1	0,0 %	3	0,0 %	-2
324	Seminologit ym.	1	0,0 %	1	0,0 %	0
912	Ajoneuvojen puhdistajat, ikkunanpesijät ym.	1	0,0 %	4	0,0 %	-3
25	Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat	0	0,0 %	126	0,4 %	-126
41	Toimistotyöntekijät	0	0,0 %	130	0,4 %	-130
95	Katumyyjät, kengänkiillottajat ym.	0	0,0 %	2	0,0 %	-2

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Liitetaulukko 3 Nettomuutto kotimaiset + vieraskieliset ammattiluokittain 2010–2020

Ammattiluokka	Nettomuutto 2010–2020
91 Siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät	8571
71 Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	8211
51 Palvelutyöntekijät	3070
61 Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	2716
23 Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	2377
72 Konepaja- ja valimotyöntekijät sekä asentajat ja korjaajat	1243
93 Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	1186
25 Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat	1128
81 Prosessityöntekijät	1071
83 Kuljetustyöntekijät	771
82 Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	762
96 Katujen puhtaanapidon ja jätehuollon työntekijät ym.	671
22 Terveystieteiden erityisasiantuntijat	614
31 Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	366
94 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	365
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	355

21	Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	325
44	Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	298
75	Elintarvike-, puutyö- ja vaatetus- ja jalkinealan valmistustyöntekijät ym.	289
95	Katumyyjät, kengäkkiillottajat ym.	237
74	Sähkö- ja elektroniikka-alan työntekijät	124
62	Metsä- ja kalatalouden työntekijät	99
92	Maa-, metsä- ja kalatalouden avustavat työntekijät	22
73	Käsityötuotteiden valmistajat, hienomekaanikot sekä painoalan työntekijät	8
35	Informaatio- ja tietoliikenneteknologian asiantuntijat	7
01	Upseerit	1
03	Sotilasammattihenkilöstö	1
11	Johtajat, ylimmät virkamiehet ja järjestöjen johtajat	-11
02	Aliupseerit	-27
41	Toimistotyöntekijät	-45
33	Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	-75
43	Laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät	-88
54	Suojelu- ja vartiointityöntekijät	-95
14	Hotelli- ja ravintola-alan, vähittäiskaupan ja muiden palvelualojen johtajat	-96
42	Asiakaspalvelutyöntekijät	-157
32	Terveystieteiden asiantuntijat	-159
34	Lainopilliset avustajat sekä sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijat	-160
12	Hallintojohtajat ja kaupalliset johtajat	-203
26	Lainopilliset, sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijat	-204
13	Tuotantotoiminnan ja yhteiskunnan peruspalvelujen johtajat	-288
24	Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	-328
52	Myyjät, kauppiat ym.	-924

Liitetaulukko 4 Vieraskieliset työlliset ammattiluokittain

Ammattiluokka	Työllisiä vuonna 2010	Työllisiä vuonna 2019	Muutos 2010-2019	Osuus koko maan työllisistä
911 Koti-, hotelli- ja toimistosiivoojat ym.	9641	17773	8132	26,3 %
532 Lähihoitajat, muut terveydenhuollon työntekijät ja kodinhoitajat	3542	9877	6335	7,8 %
711 Rakennustyöntekijät ym.	3330	9631	6301	16,0 %
512 Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät	3851	7508	3657	18,3 %
522 Myyjät ja kauppiat	4250	6791	2541	5,3 %
251 Systeemyön erityisasiantuntijat	1784	5806	4022	10,3 %
833 Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat	2776	4889	2113	9,1 %
933 Rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät ym.	2008	4202	2194	10,5 %
941 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	1381	3958	2577	17,3 %
531 Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat	1342	3488	2146	6,1 %

231	Yliopisto- ja korkeakouluopettajat	1664	3448	1784	20,7 %
513	Tarjoilutyöntekijät	2634	3030	396	21,3 %
712	Rakennusten viimeistelytyöntekijät	905	2714	1809	10,4 %
311	Fysiikan, kemian ja teknisten alojen asiantuntijat	1562	2458	896	4,8 %
322	Sairaanhoitajat, kätilöt ym.	1074	2452	1378	3,4 %
214	Tekniikan erityisasiantuntijat (pl. sähköteknologia)	940	2409	1469	4,3 %
515	Kiinteistöhuollon ja siivoustyön esimiehet	1162	2394	1232	7,6 %
723	Koneasentajat ja -korjaajat	1199	2335	1136	5,1 %
524	Muut myyntityöntekijät	1181	2177	996	9,1 %
832	Henkilö- ja pakettiauton- sekä moottoripyöräkuljettajat	521	2108	1587	12,6 %
332	Myynti- ja ostoagentit	1605	2025	420	3,7 %
821	Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	1212	1951	739	9,7 %
221	Lääkärit	1259	1908	649	9,4 %
514	Kampaajat, parturit, kosmetologit ym.	956	1695	739	10,1 %
412	Yleissihteerit	1063	1670	607	5,0 %
721	Valimotyöntekijät, hitsaajat, levysepät ym.	1020	1630	610	10,4 %
816	Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät	935	1598	663	11,2 %
341	Lainopilliset asiantuntijat sekä sosiaalialan ja seurakunnan työntekijät	637	1562	925	2,9 %
235	Muut opetusalan erityisasiantuntijat	1247	1550	303	5,2 %
215	Sähköteknologian erityisasiantuntijat	1279	1549	270	8,2 %
243	Myyntin, markkinoinnin ja tiedotuksen erityisasiantuntijat	819	1545	726	4,3 %
611	Pelto- ja puutarhavljelijät	908	1512	604	8,0 %
242	Hallinnon erityisasiantuntijat	582	1393	811	3,4 %
722	Sepät, työkaluntekijät ja koneenasentajat	910	1375	465	6,4 %
333	Yrityspalveluiden välittäjät	772	1330	558	5,6 %
264	Toimittajat, kirjailijat ja kielitieteilijät	847	1283	436	10,9 %
331	Rahoitus-, vakuutus- ja laskentatoimen asiantuntijat	633	1279	646	5,0 %
612	Eläintenkasvattajat	907	1198	291	5,5 %
713	Maalarit ja rakennuspuhdistajat	516	1119	603	13,4 %
234	Peruskoulun alaluokkien opettajat ja lastentarhanopettajat	660	1113	453	2,3 %
422	Muut asiakaspalvelutyöntekijät	584	1105	521	4,6 %
741	Sähkölaitteiden asentajat ja korjaajat	461	1046	585	3,9 %
441	Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	1046	1024	-22	4,9 %
132	Teollisuuden tuotantojohtajat sekä kaivos-, rakennus- ja jakelujohtajat	264	1011	747	4,6 %

351 Informaatio- ja tietoliikenneteknologian teknikat sekä käyttäjätukihenkilöt	639	993	354	6,1 %
216 Arkkitehdit, suunnittelijat ja maanmittaajat	372	969	597	6,6 %
962 Sanomalehtien jakajat, lähetit ym.	818	946	128	14,9 %
931 Avustavat kaivos- ja rakennustyöntekijät	267	945	678	11,6 %
541 Suojelu- ja vartiointityöntekijät	329	874	545	4,0 %
815 Tekstiili-, turkis- ja nahkatuoteteollisuuden prosessityöntekijät	466	822	356	15,2 %
265 Taiteilijat	489	789	300	7,3 %
241 Rahoitusalan erityisasiantuntijat	331	759	428	3,4 %
141 Hotellin- ja ravintolanjohtajat	224	753	529	24,4 %
342 Urheilijat, urheiluvalmentajat, liikunnanohjaajat ym.	386	735	349	6,1 %
263 Yhteiskunta- ja sosiaalialan sekä uskonnollisen elämän erityisasiantuntijat	309	680	371	2,7 %
226 Muut terveydenhuollon erityisasiantuntijat	304	652	348	6,1 %
233 Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat	434	652	218	2,9 %
431 Palkanlaskijat, vakuutuskesittelijät ym.	284	626	342	3,6 %
751 Lihanleikkaajat, leipurit, meijeristit ym.	208	620	412	10,2 %
834 Työkoneiden kuljettajat	424	611	187	2,3 %
818 Muut prosessityöntekijät	610	603	-7	7,1 %
432 Kuljetuksen ja varastoinnin toimistotyöntekijät	339	578	239	4,7 %
334 Hallinnolliset ja erikoistuneet sihteerit	275	576	301	2,3 %
213 Biotieteiden erityisasiantuntijat	257	572	315	7,7 %
122 Myynti-, markkinointi- ja kehitysjohtajat	391	527	136	4,2 %
252 Tietokantojen,- verkkojen ja järjestelmäohjelmistojen erityisasiantuntijat	318	509	191	5,4 %
Muut 60 ammattiluokkaa	6384	10660	191	3,5 %